

P. 11
18d

195

A N U A R U L

**Liceului „Petru-Rareș”
Piatra-N. Anul șc. 1932-33**

DIN CUPRINSUL ANUARULUI :

Constantin Turcu — prof. supl.:
Viața, personalitatea și activita-
tea profesorului Panaite Criveț;
Ioachim Botez — profesor: Ion
Creangă, scriitorul pământului;
Pr. C. Matasă: Câmpul lui Dra-
goș; **Ion Dandescu** — licențiat:
Alunecările de straturi din Mun-
tele Cozla; **P. Gheorgheasa** —
institutor: Spicuri din graiul
popular de pe valea Bistriței;
Victor Andrei — profesor: Incer-
care asupra climatologiei orașului
Piatra-N.; **L. V. Chetreanu** —
avocat: Turismul în jud. Neamț;
D. L. Stăhiescu — profesor: Ve-
chile școli din județul Neamț;
Ion Tăzlăuanu — profesor: Con-
siderațiuni geologice asupra mun-
telui Petricica; **V. Ghițescu** —
director: Cuvinte la finele anului.

Omagiu Prof. P. Criveț

7486

13457

058

Nu se împru-
mută acasă.

Anuarul liceului de băieți
Petru-Rareș – Piatra=N.

NPS

Anul înființării 1869

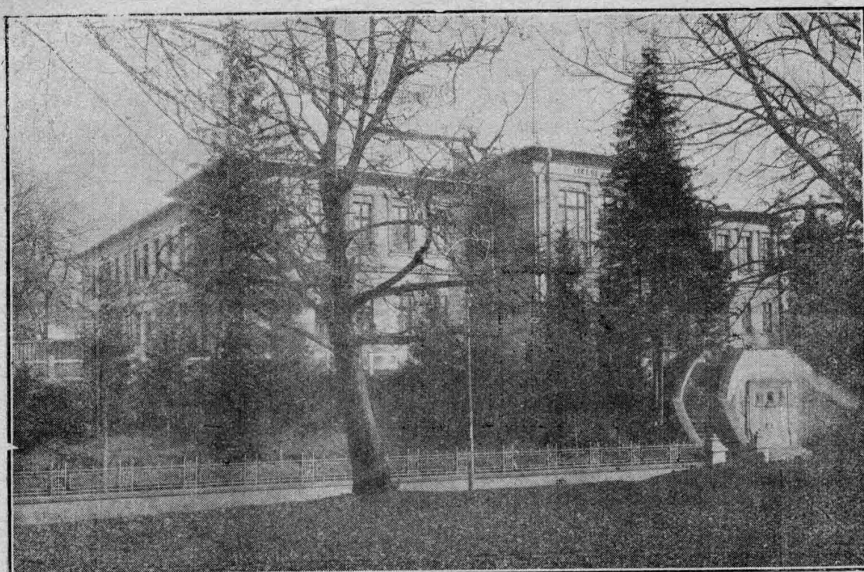
~~#3457~~
BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
GRASUL PIATRA NEAMI

pe anul școlar 1932=1933

IMPRIMĂRII ȘI EDITĂRII "TRAIAN" - BUCUREȘTI

PIATRA-NEAMŢ TIPOGRAFIA „LUMINA” 1934

BIBLIOTECA
JUDEȚEANĂ
NEAMŢ
Fond „G.I.K.”
P. 11
184

Liceul de băieți „Petru-Rareș” din Piatra-Neamț

Anuarul-instrument de cunoaştere a regiunii

Anuarul de faţă este al treilea în care urmăresc, progresiv, ideea de a-l pune în slujba cunoaşterii regiunii. Practic, această idee, am realizat-o prin introducerea, în paginile lui, a unor lucrări de contribuţie la cercetarea diverselor aspecte şi probleme ale finului.

Întâiu, acum doi ani, ca un început timid, prin lucrarea cu caracter antropogeografic „Plutăriul pe Bistriţa”; apoi, anul trecut, prin lucrările: „Calistrat Hogaş” — cîntor al liceului de băieţi şi „Mişcarea populaţiei şcolare a liceului, în ultimii douăzeci de ani” — statistici, grafice, comentarii; şi, anul acesta, prin partea aceasta omagială, închinată profesorului Panaitel Criveş, cu atîtea interesante studii — adevărate capitole de cercetare monografică.

Intrucaţi este preluat acest caracter al anuarului — ca instrument de cunoaştere a regiunii, imi permit să o arăt, citînd câteva din aprecierile făcute de publicistică, anuarului nostru din anul trecut.

Ziarul Universul, (Anul 50, No. 178 — Bucureşti, 1933) scrie sub semnătura d-lui profesor Paul I. Papadopol:

„Trecînd la cărţi, vom înregistra cu bucurie „Anuarul liceului de băieţi „Petru-Rareş” din Piatra-Neamţ, întocmit cu cuviinţă şi îngrijire dascălicească de profesorul-suplinitor Constantin Turcu, secretarul liceului, care înţelege că un anuar nu este o simplă publicitate oficială, searbădă, cu nume şi date, ci trebuie să aibă şi un precis „caracter cultural-regional”.

Din acest punct de vedere, volumul de faţă aduce două cercetări: conferinţa d-lui profesor Ioachim Botez, despre Calistrat Hogaş, cărîuia i se închină gânduri curate şi judecăţi drepte şi studiul d-lui Constantin Turcu, despre „Mişcarea populaţiei şcolare a liceului, pe ultimii 20 de ani”.

Revista Ion Măiorescu, a liceului Carol I — Craiova, (Anul III,

No. 6, din 1933) scrie sub semnătura d-lui Cristian I. Dumitrescu:

„Prin „Anuarul liceului X”, se înţelege totdauna o broşură de câteva pagini, cu multe tablouri de elevi, statistici diferite, liste de mîrîni-moşi donatori, rapoarte etc.” care-l transformă într-un document istoric pentru liceu şi învăţămînt.

Obişnuit cu acest caracter, pe care l'am întâlnit permanent la toate anuarele, am găsit, în Anuarul liceului „Petru-Rareş”, o excepţie dela

această regulă generală. Prin îngrijirea prețioasă a d-lui secretar al școlii, profesorul Constantin Turcu, acest anuar a luat o formă frumoasă, prezentându-se ca o interesantă revistă anuală. Această transformare a unui anuar într-o revistă este mai mult decât îmbucurătoare pentru învățământul românesc. Când totul se înfățișează atât de armonios încheșat, când anuarul prețuiește, în mâna elevilor sau a părinților, cât o revistă plăcută pentru lectură, când acest anuar se reține și se păstrează ani de-a rândul cu sfințenie, desigur acest fapt e unul din primii pași spre calea progresului în școală.

.....
 Astfel cum se prezintă, acest anuar ar putea servi foarte bine de model tuturor liceelor din țară.

Deasemenea, aprecieri favorabile, în sensul celor de mai sus, întă-
 rind și justificând vederile noastre, mai fac următoarele publicațiuni :

- 1) Ziarul Cuvântul — București 1933. Anul IX, No. 2904.
- 2) Ziarul Calendarul — București 1933. Anul II, No. 413.
- 3) Petrodava — revistă, Piatra-N., 1933. Anul I No. 5—7.

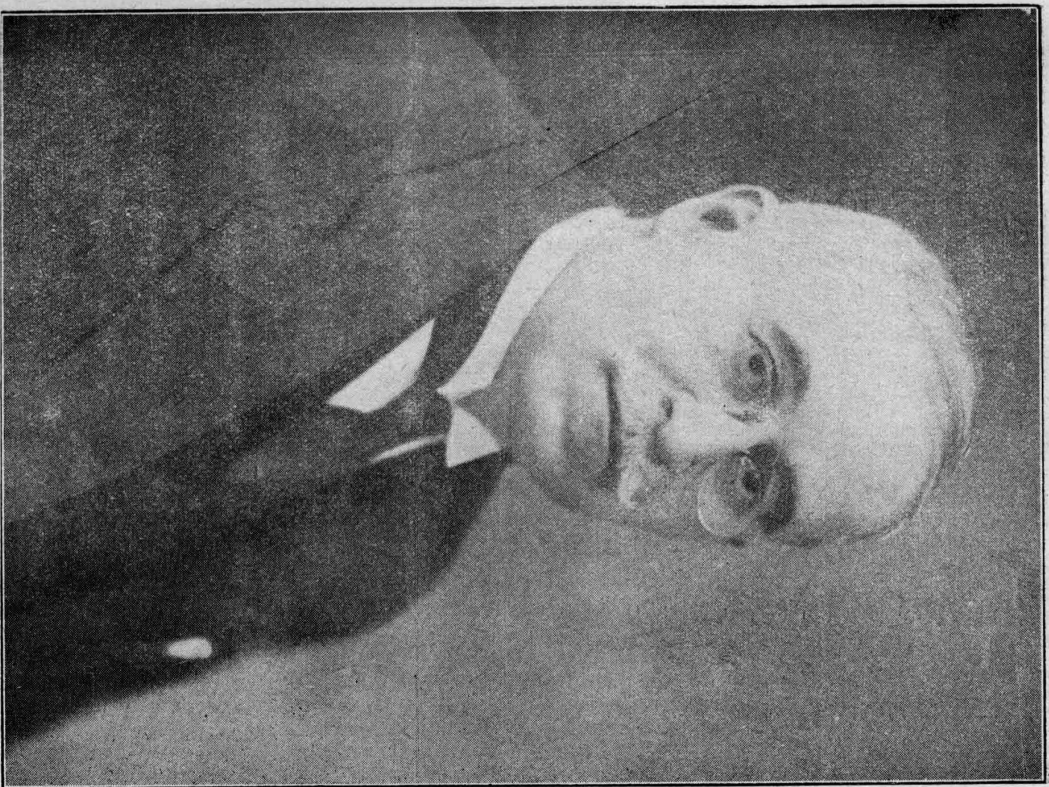
Constantin Turcu

Partea I

Omagiu profesorului Panaite Criveț

**I. Viața, personalitatea și activitatea profesorului
Panaite Criveț.**

II. Contribuțiuni pentru o monografie a regiunii.

Profesorul Panatle Crivei

I

**Vieața, personalitatea, și
activitatea profesorului
P a n a i t e C r i v e ț**

VIAȚA, PERSONALITATEA ȘI ACTIVITATEA PROFESORULUI PANAITHE CRIVEȚ

de Constantin Turcu

Lămurire.

Asociația profesorilor secundari din Piatra-Neamț a oferit, în seara zilei de 24 Iunie 1935, un banchet în onoarea d-lui Panaithe Criveț, profesor de limba română la liceul de băieți „Petru-Rares” din orașul nostru, retras la pensie odată cu sfârșitul anului școlar 1932-1933.

Banchetul a avut loc la internatul liceului, într-o atmosferă extrem de colegială, la care au luat parte, în mare număr, dascălii învățământului secundar și primar, din oraș și județ, precum și d-l N. Șerban profesor de limba franceză la Universitatea din Iași.

Sărbătorirea d-lui Panaithe Criveț a început de fapt odată cu serbarea de fine de an a școlii, în dimineața zilei de 24 Iunie, când d-l Vasile Ghițescu, directorul liceului, a anunțat public retragerea la pensie a distinsului profesor și i-a relevat, în linii generale, personalitatea socială și didactică, aducându-i elogii, din partea școlii și a colegilor, pentru prețuția-i activitate.

A urmat apoi, o succintă și mișcătoare vorbire, din partea elevilor absolvenți, prin glasul tânărului Gavrilescu Tudor.

Domnul Panaithe Criveț a răspuns, mulțumind și exprimându-și părerea de rău că se desparte de o activitate și o instituție, care i-a intrat în obișnuința vieții de toate zilele.

Sărbătorile acestea nu sunt numai niște simple și protocolare manifestări colegiale.

„Ele, în taina lor adâncă, vorbesc limpede sufletelor înțelegătoare, despre rolul oamenilor cari au cinstit și au înălțat locurile sociale. Și vorbesc despre ei, tocmai pentru ca să fie dreptă pildă celor cari îi vor urma în locurile de răspundere.”¹⁾

Dar nu numai caracterul acesta simbolic l-a avut sărbătorirea profesorului Panaithe Criveț. Ci a fost și „o splendidă manifestație de solidaritate a întregului corp didactic : primar, secundar și universitar.”²⁾

1) Leon Mreieșiu, în cuvântarea rostită la banchet.

2) N. Șerban, în cuvântarea rostită la banchet.

Pentru a dovedi această afirmație vom aminti, aci, persoanele care au fost să ia cuvântul, din propriu imbold sau îndepărtând anumite delegații:

Doamna Eugenia Popovici, din partea liceului de fete.
Doamna Eufrosina Săvescu, din partea școlii normale de fete.
Domnul Panaitie Popovici, din partea Asociației profesorilor secundari secta Piatra-Neamț.
Domnul Leon Mrejeriu din partea Corpului didactic primar, din oraș și județ.

Domnul N. Șerban dela Universitatea din Iași.
Domnul V. Ghilescu, din partea liceului de băieți.
Domnul Bărliba, din partea Corpului didactic secundar din Tg.-Neamț.
Apoi colegii: D-nii I. Gh. Vasilco, Ion Dragan, N. Bors, Pr. Vasiliu, Al. Grigorovici, A. A. Rotundu, etc...

Câteva date biografice.

Profesorul Panaitie Criveț s'a născut la 21 Februarie 1868, în comuna Rădău—județul Neamț, dintr'o familie de vechi răzăși stabiliți în ținutul nostru odată cu venirea străbunului său Toader Crivăț-Tecuciianul și a frațelui acestuia, Preotul Sandu.

Urmașii Preotului Sandu, au îmbrățișat cariera de slujitori ai altarului; pe când urmașii lui Toader Crivăț-Tecuciianul au îmbrățișat cariere civile sau au rămas numai simpli gospodari înșăcăriți, pe moșia lor.

În revista „Petrodava“¹⁾ sub semnătura Preotului C. Matasă, găsim publicată o listă a alegătorilor și aleșilor județului Neamț, în Camera electivă a Moldovei, din anul 1858, printre care figurează și Cluceerul Gheorghii Crivăț din Rădău, ca alegător primar în ocolul Bistrița.

(Era alegător primar, în district, oricine avea un venit fonciar de cel puțin 100 galbeni — după cum stabiliu stipulațiile electorale anexate la Convenția încheiată la Paris, la 7—19 August 1858).

Cluceerul Gheorghii Crivăț este bunicul profesorului Panaitie Criveț. Rângul boieresc de cluceer, care înseamnă păstrător al cheilor dela câmărrile cu proviziile a curților domnești, și-l căpătase ca dreaptă răsplătă.

Din cele două căsătorii, Cluceerul Gheorghii Crivăț a avut vre-o zece copii: Alecu Criveț, fost deputat și casier general al județului Neamț; Th. Criveț, membru la Curtea de Casație; Ion Criveț, profesor de șt. naturale la Pitești; N. Criveț, medic la Dorohoiu; Vasile Criveț, gospodar; Gh. Criveț, învățător; Maria, căsătorită cu Ciocan — răzăș din Hociungii, din cari se trag: maiorul Ciocanelli și Alecu Ciocanelli, avocat, fost senator; Zoia, căsătorită cu S. Scutiărescu, institutor, fost primar al orașului Piatra; Kuxandra, căsătorită cu V. Rosescu, răzăș; și răzășul Costache Criveț, căsătorit cu Eleonora, părinții profesorului Panaitie Criveț.

1) Petrodava, Anul I, No. 5, 6, 7, pag. 101.

În casa părintească din Rădău, într'o atmosferă de sănătoasă tradiție românească, a crescut și a copilărit voios viitorul profesor Panaitie Criveț. Primele două clase primare le-a făcut la școala satului — o casă cu două odăi și o tindă, închinată dela săteanul Iordache Holban. Casa avea în spate o minunată livadă cu pomi roditori, în care se răfăciau adese bătăieți satului, spre marea supărare a proprietarului.

Cel dintâiu dascăl pe care l-a avut a fost Alecu Ciurea. Acesta locuia una din odăile casei, cealaltă servind de clasă, în care se predă după meloda... monitorului — toată truda învățătorului, reducându-se la a arăta odată lecția. Mai târziu, a avut de dascăl pe unchiul său, Gh. Criveț, în vremea căruia — ne mai locuind în casa școlii — odată cealaltă s'a transformat în închisoare.

În ultimul an, în clasa II-a, nu erau decât doi elevi: viitorul profesor Panaitie Criveț și o rudă a sa, viitorul doctor N. Criveț.

Celelalte clase le-a făcut la școala primară dela Sf. Ion, din Piatra-N., având ca dascăli pe părintele David, pe vestitul Em. Halunga și pe Busuoc.

După terminarea școlii primare, la 1881, a intrat ca bursier la liceul Național din Iași, unde a stat 7 ani, după care și-a luat bacalaureatul, în 1888. Printre profesorii pe cari i-a avut în liceu, amintim pe: Preotul Ștubel la religie, Ion Nădejde și Alex. Philippide la română, Copăcheanu și Xenofon Gheorghiu la latină, V. Buriă la greacă, M. Buznea și Brânză la istorie, V. Paladi, Lucescu și Rallet la matematică, V. Castano și Al. Sulu la franceză, Teodorini la germană, Pașia la geografie, pictorii Emanoil Dan și Ștefan Șoldănescu la desen, etc.

Printre colegii de liceu a avut pe marele artist de mai târziu, De Max și pe poetul Artur Stavri.

La Universitate, a urmat mai întâiu, doi ani, Matematicile și numai după aceasta a trecut la Litere — secția istorico-filologică.

Aici a avut parte să audieze și să se formeze intelectualcește la școala strălucitorilor profesori: Xenopol pentru istorie, Philippide pentru filologie, P. Râșcanu pentru istoria veche, Caraliani pentru greacă, Aron Densușianu pentru latină, Șt. Vărgolici pentru franceză, Ion Găvănescu pentru filosofie și pedagogie și N. Ionescu pentru istoria modernă.

Personalitatea.

Panaitie Criveț este produsul unei epoci de glorie a culturii românești. Format la vestita școală dela sfârșitul veacului trecut, el nu și-a desmintit meștrii, ci i-a urmat cu credință și munca lui întreagă a avut un caracter profund constructiv, în toate domeniile-i de activitate.¹⁾

Prin vâsta sa cultură — sociologică, istorică și literară — acumulată în lungii ani de studii, în tinerețe — și mai târziu, când ocupațiunile îi dădeau răgaz — a căpătat o autoritate deplină, în toate cercurile pe cari le frecventa.

1) I. I. Nichita; Luce P. Criveț, Reformatorul, anul XVI, nr. 774, Piatra-N. 1933.

„Sobru, cu o prestanță rară, serios și cu o finuță întoldeauna ire-proșabă, profesorul Panaite Criveț nu este un om unilateral, un specialist strălucit, ci unul multilateral, cu vederi larg înțelegătoare, cu spirit deschis, prețuind viața în tot ceea ce poate da ea mai bun. El a înțeles că veala aceea nu este decât o vasă scenă de teatru, unde se joacă mii de tragedii, comedii și tragicomedii. Și cu o deosebită artă și-a jucat rolul său: în școală, în politică, în societate.”¹⁾

„Există în om tendința de a domina. E sensul vieții întregi, pornit din instinctul de conservare. Dar, ca să domni, trebuie să meriți această fa-voare. Trebuie să câștigi masele.

Să fim utili! Acesta este strigătul — legea vieții. Să slujim socie-tatea. În măsura în care ajungem să fim utili, ajungem să obținem succe-sul dominației.”²⁾

„Profesorul Panaite Criveț privește cu ironie și milă, la tot sbuciumul meschin al nostru, al celor mulți, la toate zădărniciile omenești”³⁾ și trece prin viața atât de liniștit, senin și fânăr, că „păru-i alb pare o farsă”⁴⁾; iar eleganța — spirituală și fizică, l-a caracterizat întoldeauna, fără a-l im-pinge vreodată „să cadă în frivol”⁵⁾.

„Ca prieten de societate îl cunoaștem cu inteligența sa fină, cu gân-direa sa justă, cu orizontul său larg și cu toată distincțiunea sufletului său. În orice discuțiune, în orice împrejurare, cât de grea, profesorul Panaite Criveț știe să găsească, întoldeauna, fericiția formulă de cristalizare justă și adeseori spirituală.”⁶⁾

Cum înțelege profesorul Panaite Criveț politica?

„Adevărata politică nu stă în dresajul saloanelor, ci în sentimentul adânc al justului; în a recunoaște fiecăruia ce este al său; în a recunoaște dreptul și meritele fiecăruia.”⁷⁾

Ideile sale sociale converg toate către un fel unic: armonia și soli-daritatea socială.

„În domeniul intelectual, să respectăm gândirea altora, când ne duce la arătarea adevărului și a binelui.

În domeniul moral, să respectăm credința altora, când aceasta are la bază superioritatea morală a omului.

În domeniul economic, să luptăm pentru înfrățirea factorilor de pro-ducție: capital și muncă, spre a realiza maximum de prosperitate a țării.

1) Al. Grigoriu, în cuvântarea rostită la banchet, anul XVI, nr. 777, Platre-N. 1933]

2) Panaite Criveț, în cuvântarea dela banchetul absolvenților. seria 1913, [Reforma-

3) D-na Eufrosina Săvescu, în cuvântarea rostită la banchet.

4) Ion Drăgan, în cuvântarea rostită la banchet.

5) D-na Eugenia Popovici, în cuvântarea rostită la banchet.

6) Panaite Criveț, în cuvântarea rostită la banchet.

În domeniul politic, să temperăm luptele interne, și să înfrățim toate energile, pentru consolidarea și prosperitatea statului.

Într-un cuvânt, să facem din ideea solidarității interne, cheia de boltă a clădirii statului român.”¹⁾

Solidaritatea socială, cheia aceasta de boltă, a clădirii statului, cum o numește profesorul Panaite Criveț, se bizuie pe propășirea socială, care „se face prin elementele ei superioare, ridicate din toate straturile sociale. Acestea elaborează tezaurul mintal al națiunii. Din acest tezaur se desprind apoi ideile, care, realizate în viața practică, devin părțile de ridicare a masselor și de mișcare a popoarelor.”²⁾

Rolul profesorului, ca personalitate, ca ferment al vieții sociale, are o deosebită însemnătate în tratul de toate zilele.

„Caracteristica vieții este expansiunea ei în mediul înconjurător. Ca-racteristica profesoratului este expansiunea lui în mediul social, pentru cu-rieria generațiilor ce vin apoi și se integrează în alcătuirea societății.

Credința profesorului crește, cu cât activează mai intens în domeniul școlii. Opinia publică îl reclamă în slujba interesului obșteșc, în politică.

Un singur lucru însă ne cere lumea: să aducem în serviciul public însuși-mentului, în slujba binelui obșteșc. Cu aceste însușiri, amestecul profesunii politice este mai mult decât o datorie; este o trebuință socială, mai ales astăzi, în haosul de gândiri și curente suspecte ce frământă viața socială.”³⁾

„Trebuie să ai știința și arta profesunii pe deoparte, iar pe de altă parte, trebuie să ai devotamentul și dragostea profesională până la sacrificiu, ceea ce noi numim apostolatul carierei.”⁴⁾

Așa gândește profesorul Panaite Criveț!

„După cât am putut eu observa, în practica de toate zilele, nu călca frumosașele principii: Neminem laedere (nu vătăma pe nimem); Summum cuique tribuere (dă fiecăruia ce i se cuvine). Așa se explică de ce părerile sale, în diferite chestiuni controversate, aveau prioritate.

Rar l-am văzut izolat. Mai întoldeauna era centrul atenției noastre. Cu înfrățirea simpatică, cu o experiență bogată și cunoștințe multe, cu darul vorbirii — calm și rece, nu-l de mirare că mai întoldeauna făceam cerc în jurul lui și, uneori, depășeam minunile academice ale recreațiilor.”⁵⁾

Atât de mult i s'a infilțat în suflet cariera de dascăl, încât profesorul Panaite Criveț, a devenit, înainte de toate, o personalitate exclusiv didactică. Chiar când activitatea sa se manifesta în alte domenii decât școala, cum ar fi politica, de exemplu, ori publicistica, tot nuanța didactică îl predomina.

1) Panaite Criveț, în discursul dela Serbarea Semicentenarului liceului, (Biruința, anul I, nr. 36, Platre-N. 1920)

2) Panaite Criveț; Mihail Kogălniceanu. (16 pagini, Tip. Gheorghiu, Platre-N. 1913).

3) Panaite Criveț, în cuvântarea dela banchet, (înainte, anul II, nr. 49, Platre-N. 1933)

4) Panaite Criveț, în cuvântarea rostită la banchet.

5) N. Bors, în cuvântarea rostită la banchet.

„Sărbătoritul de acum, profesorul Panaitie Crivei, nu mi-a fost profesor în școală. Și totuși mi-a fost unul din cei mai străluciți profesori, pe cari i-am avut în viață. În orice împrejurare era sortit să rămână profesor, oricare i-ar fi fost activitatea și situația. Un om care croiește drumuri, orientează, prin viața lui, prin exemplele care răsar din tot ce gândește, din tot ce exprimă, din tot ce făpuiește.

El se încadrează strălucit în viața liceului și în viața culturală și politică a orașului și a județului nostru.¹⁾

Profesorul.

Încă din vremea studenției, și-a început profesorul Panaitie Crivei, cariera pentru care era predestinat. Astfel, îl găsim, între anii 1887—1889, funcționând ca pedagog la liceul „Național” din Iași, al cărui elev a fost. În 1892—93, îl găsim ca prof. suplinitor la seminarul „Veniamin” din Iași. Examenul de licență în științele istorico-literare și-l trece în 1894, când este numit profesor suplinitor la liceul „Ioniță Asan” din Caracal.

Între anii 1894—1898, a funcționat ca profesor suplinitor la liceul „Dinicu Goleșcu”, din Câmpulung—Muscel, predând istoria, franceza, latina și geografia.

Între anii 1898—1901, a funcționat ca profesor suplinitor la liceul „Al. Lahovari” din Râmnicu-Vâlcea, unde a fost și director doi ani.

Între anii 1901—1902, a funcționat ca profesor suplinitor la școala normală „Carol I” din Câmpulung—Muscel, iar între anii 1903—1904, la liceul de băieți „Petru-Rareș”, din Piatra-Neamț.

În 1903, își trece examenul de capacitate, specialitatea principală limba română, examen atât de mult așteptat pe vremea aceea și la care a reușit al II-lea, cu media 9,18 — comisiunea fiind alcătuită din profesorii Onciul, Deussianu, și Ion Biannu.

Dela 1904 este numit profesor cu titlul provizoriu la liceul de băieți „Petru-Rareș” din Piatra-N., unde funcționează până la sfârșitul acestui an școlar, când se retrage la pensie.

Titlul de profesor definitiv și-l-a obținut îndată după trecerea examenului de capacitate și anume în anul 1907.

De atunci și până astăzi, cu mici întreruperi, când trebuia să îndeplinească diverse mandate politice: prefect, deputat ori senator, a ilustrat meritu catredra de limba română de la liceul nostru, făcându-se iubit de colegi și elevi, cari îl respectau și-l doreau mereu profesor și nu prefect, deputat ori senator.

„Generația lui Panaitie Crivei nu s'a pregătit pentru profesorat în seminariile pedagogice, în laboratorii pedagogice moderne, cu teste, cu măsurători, cu o aparatură tehnică pusă la dispoziție de civilizația contemporană,

1) Leon Mrejeriu, în cuvântarea dela banchet.

mergând până la a pune, în formule mecanice, sufletul copilului; ci, socotind profesoratul ca o misiune, iar pe profesor ca pe un misionar, punând în serviciul cauzei toți avânții unor suflete nobile, pășind pe ogorul aproape nedesțelenit al învățământului românesc, a înlocuit, cu măreția sufletului, aparatura modernă și cu însuflețirea ce-ți dă conștiința unei meniri de a postolat, a tras brazde adânci și rodnice în învățământul nostru.

În hlamida lui de purpură, cu gesturile măsurate, ca după un ritual sacrosancț, profesorul era întruparea celei mai nobile spiritualități, menite să împărășite în jurul lui respect până la venerațiune.

Pentru generația lui Panaitie Crivei, catredra era un sanctuar, iar profesorul un preot care oficiază.¹⁾

„Toată activitatea d-sale poartă pecetea distincțiunii. Domnul profesor Panaitie Crivei are norocul de a uni, în persoana sa, eleganța spiritului cu eleganța fizică și prin acestea, precizia și corectitudinea se arată în toate faptele sale. A fi corect este tot ce un educator poate transmite mai bun elevilor săi. Corectitudinea influențează în bine — înviorază; necorectitudinea amărăște și desguștă.”²⁾

„Panaitie Crivei, profesorul sever dar drept, profesorul de înaltă cultură, fine minte vremea de aristocrație a culturii, vremea când profesorul plutea în albe sferi, vremea când cărturarul se ținea în olimpul cinstei, al considerățiunii și al respectului.

Vremurile s'au schimbat, aristocrația a dispărut, democrația s'a răspândit.”³⁾

„Profesorul Panaitie Crivei a ilustrat peste patruzeci de ani o catredră de școală secundară, putând, tot atât de bine, să illustreze și una universitară. Activitatea sa publicistică îi este redusă. E poate și o influență a spiritului vremii, când profesorul era chemat mai mult să vorbească decât să scrie. Dar, dacă nu a scris cărți, prin sufletul său a scris, în sufletele a-tător generații, istoria neamului și a literaturii noastre.”⁴⁾

„Cursurile profesorului Crivei, cuceriau, fascinau pe elevi, frumoasele sale lecțiuni făceau să vibreze tot ce era mai sfânt în sufletul elevilor, animându-i pentru tot ce era mai românesc.

Deaceea, cursurile profesorului Crivei erau pomenite, din serie în serie, cu profundă evlavie, far marele preot iubit până la venerațiune.”⁵⁾

„Cursurile sale erau căutate de studenții la licență și de licențiați la capacitate. Caietele de cursuri ale profesorului Crivei s'au plimbat pe la toate universitățile. Acum doi ani au fost cerute la Cluj.”⁶⁾

1) Panaitie Popovici, în cuvântarea rostită la banchet.

2) N. Bors, în cuvântarea rostită la banchet.

3) V. Ghilescu, în cuvântarea rostită la serbarea de fine de an.

4) I. Gh. Vasileco, în cuvântarea rostită la banchet.

5) D-na Eugenia Popovici, în cuvântarea rostită la banchet.

6) Leon Mrejeriu, în cuvântarea rostită la banchet.

Conceptia sa despre scoala?

„Insemnatarea scolii noastre nu sta numai in faptul ca ar corespunde la anumite nevoi locale. Insemnatarea ei sta in faptul ca e un factor viu in propagarea cunostintelor, si in formarea sentimentelor omenesti.“¹⁾

Dar scoala nu se sfarseste odata cu obtinerea diplomei.

„Scolarul invata zilnic sa sfarseasca anul si invata an de an sa sfarseasca liceul, ca sa scape de carte. Iluzie! De carte nu scapi niciodata! Eu insuni sunt un scolar. Adeseori rasfoiesc filele cartilor si gasesc noi solutii pentru adaptarea la vremurile noastre.“²⁾

Dupa conceptia profesorului Panaitie Crivei, scoala este ca un stup plin de toate bunatatile culturii si ca un laborator de pregatire a individului pentru vieta cea mare.

„Generatiile dupa generatie pleaca din liceu. Ca roiturile din stup. Dar roiturile nu se pierd. Ele se prind adesea de o creanga de copac. Si creanga nu e in aer, ci e prinsă de copac. Si copacul nu e in gol, ci e infipt cu radacini adanci in pamant. Si pamantul e vieta. Aşa si roiturile de absolventi, care se desprind din liceu, isi vor gasi, cu siguranta, crengile realizărilor de care sa se prinda.“³⁾

Onul politic.

„Dar Panaitie Crivei n'a fost numai al scolii. Activitatea lui s'a extins si in alte domenii, bunaoara in domeniul politic.“

Politica este o arena, unde patimile se deslanse furios, iar frana obiectivitatii e mai greu de pastrat; politica este arena care cere uneori jertfe de convingeri personale si frangeri sau indoiri de rigiditati.

El bine, chiar in acest domeniu, Panaitie Crivei a ramas un om integru, rigid si austera. El a cautat sa ridice politica la nivelul catedrei si nu sa scoboare catedra la nivelul politicii.

Astazi, când se pare ca valorile politice se masoara dupa istefimea si frecventa calamburilor, personalitatea severa si dintr'o bucată a lui Panaitie Crivei sta pilda si simbol, atat pentru prieteni, cât si pentru adversari.⁴⁾ „Aruncându-se in valoarea luptelor politice, a reusit nu numai să-si pastreze prestigiul nesfirtit, dar sa obtie primul loc in conducerea partidului din județul său.“

In aceasta calitate, a luat parte la toate prefacerile sociale, si a reprezentat, cu demnitate, județul in parlamentul țării.⁵⁾ Astfel a fost:

¹⁾ Panaitie Crivei, in cuvântarea rostită la Semicentenarul liceului. (Biruința, anul I nr. 36, Piatra-N., 1920).

²⁾ Panaitie Crivei, in cuvântarea rostită la serbarea de fine de an. (Reformatorul, anul XVI, nr. 774, Piatra-N., 1933).

³⁾ Panaitie Popovici, in cuvântarea rostită la banchet.

⁴⁾ N. Bory, in cuvântarea rostită la banchet.

Prefect, din Martie 1909, până in Decembrie 1910;

Deputat, din Martie 1914, până in Ianuarie 1918;

Prefect, din Decembrie 1918, până in Decembrie 1919;

Senator, din Februarie 1922, până in Aprilie 1926;

Senator, din Iulie 1927, până in Noembrie 1928;

Deputat, din Iulie 1931, până in Iulie 1932;

Actualmente, Senator, din Decembrie 1933.

„Panaitie Crivei, cât a fost deputat, prefect si senator, a contribuit la realizările din județul Neamt: cădări de localitati, cum a fost Palatul Admistrativ si înființări de școli, pentru care a fost decorat cu „Răspalata Muncii clasa I“, de către nemuritorul Haret. Nici un moment nu s'a depărtat de școală, ci a citit continuu, pentru a fi in curent cu chestiunile noi, din orice domeniu si, din respect față de sine si față de școală, niciodată n'a scoborit catedra si n'a întrebunțat nota ca instrument de ademenire electorala.“¹⁾

Politica liberală a profesorului Panaitie Crivei nu este o politica de interese, ori de oportunitate, așa cum multi in zilele noastre înțeleg să o facă.

Politica sa este tot o cariera ca si cea didactica. O cariera, pe care a moștenit-o dela înaintașii familiei sale, dela răzăși care au înțemeiat aici, pentru întâia dată, un partid liberal, împotriva conservatorului colonelului Roznovanu.

Erau dărzi răzăși de odinioară. Ei nu înțelegeau că trebuie să plece capul înaintea politici de centru, străină de sufletul lor. Ei nu înțelegeau să se lase călcați in picioare si cu drepturile furate. Drepturile lor erau simle, constituite prin vechi urice si zapise domnești.

Dărzenia aristocratică si cinstea exemplară a răzășilor a moștenit-o si profesorul Panaitie Crivei si a purtat-o demn in toată activitatea sa politica. D-sa își aduce amine de deseie încalcări boierești, peste hotarele pământurilor familiei sale si de deseie samavolnicii, pe care boierii le încerc-au. Demnă de reținut aici este întâmplarea cu porunca trimisă tatălui său, de colonelul Roznovanu, de a ieși la șosea. Spre mai multă autoritate, Roznovanu a trimis pe subprefect, însoțit de câțiva dorobanți. Dar bătrânul răzes nu s'a intimidat. Calm, el le-a răspuns: să tes la șosea, eu care o plătesc de atâția ani? Si a strigat argașilor să-i aducă o pușcă; argument decisiv pentruca dorobanții si trimisul prefecturii să nimerescă îndată poartă.

In familia profesorului Crivei, politica liberală, deci, nu a fost o politica meschină, ci una de cinste, dreplate si de apărare violentă a drepturilor constituționale de legi, hrusoave si tradiție.

Si aceasta politica a călăuzit si activitatea profesorului Panaitie Crivei,

¹⁾ Vasile Ghifescu, in cuvântarea rostită la serbarea de fine de an.

pentru-că el și-a dat seama că politica trece în istorie, iar „istoria unui popor este țesută din firele de fașle pe care le împletesc, veșnic, generații după generații”.¹⁾

Dar ce este un popor?

„Jată un arbore uriaș și fahnit. El nu cunoaște altă formă de creștere, decât aceea pe care i-a hărăzit-o natura. Cu cât trece vremea, cu atât rădăcinile sale se adâncesc în straturile pământului și, cu cât vremea trece, cu atât ramurile sale se ridică spre izvorul de lumină și se adâncesc în undele vibratoare ale aerului. Rădăcini și ramuri slujesc aceluiași scop: acumularea puterii de viață a trunchiului, spre a-i înălța dănuirea în timp.

Nu-i tăiați rădăcinile, căci arborile se preface în putregaiu; nu-i smulgeți ramurile, căci arborile tânjește și se usucă. Păstrați-i rădăcini adânci și ramuri vițuroase, și umbra vecinătății nu-l va face să tânjească. Așa este și un popor: Păstrați-i fondul de viață cu care l-a dăruit natura: naționalitatea lui. Faceți ca dreptatea să domnească între clasele sale sociale; nu-i robiți mulțimea, căci poporul se pierde; nu-i smulgeți conducătorii, căci poporul fără călăuză, devine robul străinului. Ocrotiți-i mulțimea, păstrați-i conducătorii și el va dobândi libertatea creșterii fără frică de umbra aruncată de neamurile vecine”²⁾.

Activitatea culturală și publicistică.

Din vreme în vreme, în drumul său dintre catedră, politică și obligațiile sociale, profesorul Panaite Criveț poposia în îndelelicurile culturale propriu zise.

Erau, pentru d-șa, aceste popasuri, nu numai un divertisment, ci mai ales un prilej de reconfortare morală și intelectuală.

Astfel, a luat parte activă la cercul cultural *Vasile Conta*, care a însemnat un punct culminant în viața locală,—după cercul revistei *Asachi*, din vremea lui Hogăș și Dr. Cantemir.

Adeseori, însă, activitatea sa culturală era mai mult de arbitru, de cenzor și de îndrumător, cum a mărturisit-o, într-o conferință publică, scriitorul de real talent, Cincinat Pavelescu — pe vremea aceea judecător în târgul nostru și motorul principal al cercului cultural *Vasile Conta*.

De mai multe ori, însă, profesorul Criveț a înțeles să-și pună calitatea de îndrumător, tot în slujba școlii. Astfel, îl găsim conducător al societății de lectură a elevilor, care a fost întemeiată în 1905, chiar sub îndrumul și supravegherea sa.

De alte câteva ori, a ținut conferințe publice, la diferite ocazii; dintre acestea amintim conferința despre Ion Negre, cu ocazia ieșirii lui la pensie, al cărei manuscris l-am dorî dat publicității, fiind aproape singura sursă de

1) 2) *Panaite Criveț: M. Kogălniceanu*, [16 pag. Tip. Gheorghiu Piatra-N, 1913]

informațiune asupra harnicului profesor și scriitor care a fost Ion Negre, așa de activ pe vremea revistei *Asachi*; și conferința despre M. Kogălniceanu, rostită la desvelirea statuii marelui bărbat politic — ce se ridică să înfrumusezeze, până mai zilele trecute, piața târgului nostru — conferință publicată în broșură, de către prietenii d-lui Criveț.

Activitatea publicistică a profesorului Panaite Criveț, se dovedește a fi pusă mai mult în slujba politicii — a culturii politice.

Poate pentru-că profesorul de limba română se simțea, din vreme în vreme, obligat să mai vină în contact cu foștii săi elevi, cărora le dăduse îndrumări culturale și patriotice pe băncile școlii.

În cele ce urmează dăm, în ordine cronologică, bibliografia activității publicistice a profesorului Panaite Criveț, exprimându-ne dorința de a l-o vedea mărită, deacum înainte, din an în an și urându-i ca publicistica să-i devie o a doua catedră.

1. Rolul cluburilor de provincie în politică.

(Viitorul, 1907)

2. Cluburile politice la sate.

(Viitorul, 1907)

3. Nicu Albu.

(Viitorul din 20 Iunie 1908)

Discurs ținut la înmormântarea lui N. Albu, ca delegat al consiliului comunal al orașului Piatra.

Autorul caracterizează personalitatea și activitatea multiplă a lui N. Albu. La această înmormântare a vorbit și Emil Costinescu.

4. Colaboratorii votului universal.

(Viitorul, anul II, nr. 370 din 18 Nov. 1908)

Cu lux de amănunte, autorul analizează chestiunea votului universal, la noi și altura.

Chestia votului universal, la noi, este o problemă de educațiune civică și politică a masselor.

Colaboratorii ar fi: școala, armata, biserica, justiția, ad-ția și cluburile politice.

5. Muncitorimea.

(Îndrumarea, anul I, nr. 8, din 7 Aprilie 1911, Piatra-N.)

Statul, pe deoparte și inițiativa societății pe de alta, trebuie să lucreze, printr'o acțiune comună, la ridicarea muncitorimii noastre.

6. Două direcțiuni administrative.

(Viitorul, anul IV, nr. 1236, din 29 Iunie 1911)
 Autorul evidențiază contrastul dintre administrația liberală și administrația conservatoare.

7. Două direcții: Administrația negativă.

(Viitorul, anul IV, nr. 1237, din 30 Iunie 1911)
 Caracterizarea politicii conservatoare cu aspectele ei negative: 1) nesocotirea drepturilor legale, 2) paralizarea inițiativelor locale și individuale, 3) păăsirea mentalității de înțelegere a binei obiștuite.

8. Solidaritatea la sate.

(Indrumarea, anul I, nr. 11, din 28 Aprilie 1913, Piatra-N.)
 Autorul îndeamnă pătură diriguitoare a satelor să conlucreze, solidar, pentru a strânge elementele vieții rurale, în jurul intereselor obiștuite.

9. Vulgarizarea problemelor sociale: Două studii — Chestia Tărănescă (1905) de Haret și Criza de stat (1913)

de Vintilă Brătianu.
 (Viitorul, anul VI, nr. 1848, 1849, din 1 și 2 Aprilie, 1913)
 Articolele cuprind o amănunțită dare de seamă asupra celor două studii, cu scop de a vulgariza problemele sociale ale vremii: ridicarea tăranimii, prin ea însăși cerută de Haret și acomodarea organizației de stat, la cerințele vremii și a mulțimii, propusă de Vintilă Brătianu.

10. Mihail Kogălniceanu.

(Indrumarea — Mai 1913 — Piatra-N.)
 Discurs, ținut la desvelirea statuii ridicată în Piatra-Neamț, publicat în volumul de mai jos.

11. Mihail Kogălniceanu.

(16 pagini. Tip. Gheorghiu, Piatra-N., 1913)
 Discurs rostit, ca delegat al corpului didactic din jud. Neamț, la desvelirea statuii lui M. Kogălniceanu, în ziua de 19 Mai 1913.
 1) Să apărăm fondul românesc al vieții noastre naționale.
 2) Să legăm poporul nostru, prin toate fibrele vieții sale, de pământul țării.
 3) Să ajutăm ridicarea, spre straturile superioare, a energilor poporului și într-o puternică înfrățire, să dăm țării țărta cea mai neclintită.

4) Să sugerăm necontenit că dacă astăzi avem o țară liberă, ea trebuie să fie rezultatul tuturor Românilor.
 În aceste învățăminte se închide și treimea gândirii la care s'a închinat Kogălniceanu: naționalitate, dreptate socială și libertate.

12. Discuțiuni sociale: Solidaritate — nu complicitate. Adevăratul înțeles al solidarității.

(Viitorul, anul VIII, nr. 2574, din 11 Aprilie, 1915)
 Este o contribuție ideologică asupra sensului solidarității românești, în preajma războiului mondial.
 Adevărata solidaritate nu există decât pe baza unui principiu moral, superior și pentru un scop identic; altfel, în afară de acest principiu moral și scop identic, orice unire devine complicitate.

13. Precuvântare, la volumul Aniversarea semicentenarului liceului „Petru-Rareș“ din Piatra-N., 1869—1919 (Piatra-Neamț, Tipografia Județului Neamț, 1921)

O ochire fugară asupra culturii din regiunea noastră, din primele timpuri până la înființarea liceului.
 În ființa ei, o instituție destinată învățământului, cristalizează gradul de dezvoltare intelectuală a unei țări.

Două cauze au contribuit la înlemnirea liceului nostru:

- 1) Tendința de răspândire a culturii ce sufla asupra întregii țări.
- 8) Necesitățile locale.

14. Sburătorii politici.

(Reformatorul, an. II nr. 49 din 31 Mart, 1920 Piatra-N.)
 Sburătorii politici sunt oamenii cari traversează partidele politice, urmărind interese personale, egoiste; aceștia sunt incapabili de a se adapta la slujba interesului general.

15. 50 ani de viață culturală. Cuvântare rostită la serbarea semicentenarului liceului „Petru-Rareș“ Piatra-Neamț.

(Biruința, anul I, nr. 36, din 20 Iunie 1920, Piatra-N.)
 Tezaurul mintal, sub formă de știință și de artă, hotărăște de însemnătatea și existența unei societăți, după cum contribuie, în același timp, la formarea spiritului de solidaritate, dela om la om, și dela societate la societate.

Autorul urmărește existența și rolul acestui tezaur, atât în vechea societate greco-romană, cât și la popoarele orientale și occidentale. Face, apoi, aplicarea acestor cunoștințe și idei în viața culturală a societății noastre.

Singurul câmp de activitate pentru mărirea noastră este numai în domeniul gândirii; iar pentru a ne menține aceeași mărime, este necesară o adâncă solidaritate, o uniune, voiă — cheie de boltă a clădirii statului român.

16. Politica și legalitate.

(Indrumarea, anul V, nr. 25, din 10 Dec. 1920, Piatra-N.)

Politica, în afară de legalitate, descalică și pe individ și pe partid; pe cel dinăun, pe cel dinăun în lumea *incorrecțiilor*, iar pe cel din urmă, trecându-l în numărul facțiunilor egoiste și ruinătoare de stat.

17. Zarea altor vremuri.

(Indrumarea, anul V, nr. 25, din 7 Ian. 1921, Piatra-N.)

Setea mulțimi de a găsi o lume harnică și cinstită; setea de a alege pe oameni, după grija ce au de alții; aceeași tendință ce se vede la temelia societății, aceeași scânteie care încordează puterile mulțimii.

18. Straja satelor — învățătorii și preoții.

(Indrumarea, anul V, nr. 27, din 20 Febr. 1921, Piatra-N.)

Învățătorii și preoții sunt singura noastră străjă morală, la sale, în contra politicii anarhice și în contra oricărei încercări de turburare socială.

19. Reînviere.

(Indrumarea, anul V, nr. 31, din 1 Mai 1921, Piatra-N.)

Dorința muțimii după muncă, știință, merit, cinste, și bună rânduială, sunt păgubile cele mai temeinice pentru reînvierea unei lumi ce a fost până azi acoperită de ceață și întunec.

20. I. C. Brătianu.

(Indrumarea, anul V, nr. 25, din 15 Iunie 1921, Piatra-N.)

Cuvinte comemorative la 100 de ani dela nașterea lui I. C. Brătianu.

21. Ion I. C. Brătianu.

(Opinia Publică, anul I, nr. 5, din 29 Nov. 1929, Piatra-N.)

Cuvinte comemorative la 2 ani dela moartea lui I. I. C. Brătianu.

22. Vintilă Brătianu.

(Avântul, anul IV, nr. 86, din 15 Ian. 1931, Piatra-N.)

Cuvinte comemorative la parastasul lui V. Brătianu, rostite la catedrala Sf. Ion.

23. Ion Gh. Duca

(Vitorul, anul 25, nr. 7792, din 11 Ian. 1934)

Ion Gh. Duca era un echilibru armonic de forte morale și sufletești, cu solide concepții despre stat și umanitate. În politica de stat, se bizuia pe solidaritatea socială și pe asemănările și deosebiriile inter-individuale. Deosebiriile de aptitudini și trebuințe, dintre oameni, îi duc tocmai la legătura socială.

În politica internă, drumul cuceririlor teritoriale fiind închis, prin înțregirea neamului, o singură cale de cucerire ne mai rămâne: în domeniul vieții sufletești, prin dezvoltarea genului nostru specific național.

Ridicarea națiunii în solidaritatea universală a statelor civilizate, se face prin școală: o școală primară pentru fiecare cămin al țării.

Democrația e grea — zicea el — dacă ea caută să înfrâneze pornirile nesănătoase, dacă vrea să ridice slavia rașinilor, în fața pasiunii.

Demagogia e ușoară dacă e vorba să trezească speranțe, să alățe pasiuni, să turbure, fără să pololească.

Opoziția să fie constructivă.

În domeniul literaturii, Duca a fost un clasic. În portretele sale el este un constructiv — că și în toată activitatea sa — căutând să desăvârșească figurile omenești, fiind seama de adevăr și nu să le deformeze.

**Contribuții pentru o
monografie a regiunii**

II

ION CREANGĂ, SCRITORUL PĂMÂNTULUI

de Ioachim Botez

„Scritori reprezentativi ai finului”... Dar finutul moldovenesc dinspre partea muntelui e mare; fine cât îi lunca Siretului, din podgoriile cu soare mult ale Putnei, până sus în codrii întunecoși ai Putnei celelalte, unde nu departe de moaștele celui mai strălucit volevod al nostru, a dormitat, vreme de veacuri, cea di tîi slovă românească. Și nici toți purtătorii de condei, care s'au pomenit prin păștile acestea blagoslovlte, au tîlmăcit în scrisul lor, pămîntul, codrii, a-rele, lumina cerului, dar mai ales sufletul omenilor cu înfîmplările și graiul lor neaoș jărănesc. Nu toți scriitorii acestui finut au fost, cum zice blîndul Neculce, „sătători la voroavă”; mulți au scris după izvod străin, și numai câțiva, poate unul singur a scris numai din inima lui, așa cum l-a tăiat capul său de jăran pe care învățătura nu l-a prefăcut cum se prefăce lutul de oale în cuplorul cu flăcări și smălțuri otrăvicioase.. Acest unul singur e Nică, cel șturubalec ca vîntul, al lui Ștefan a Petrei croitorul de sumane și al Smărăndiței cea nădrăvană din Humulești.

A scrie însă despre Creangă cu dragoste și omenească pătrundere, după ce ai trecut prin atîtea ispite literaticești, sfîrșind în estetica intelctualistă a unui Valéry, care izolează opera de artă ca o muscă într'un bloc de chihlimbar, înseamnă a face, cum ar zice poetul și academicianul franțuz, *une merveilles à rebours*.

Și totuși, cel care fără gânduri de artă superioară, a izbutit, cu mijloacele unui unchiș meșter în descănțece și vrăji, să facă fără moarte hazul gândului și graiului moldovenesc, e tot așa de mare, în fața frumo-sului etern, ca și hermeticul poet al literelor fra ceze, care crede că orice operă literară trebuie să fie o sîrbătoare a intelectului, pe deasupra ho-tarelor vremii și ale neamurilor... Așa că, în încercarea critică de față, vom înălțura orice dogmă și învăluindu-ne, în cel mai larg impresionism, ne vom folosi de acel triplu raport estetic osîndit de Brunetiére: relativitatea gustului meru schimbător, renunțarea la studiul mișălos al operei și nesocotirea oricărei concluzii didactice.

Dintre toți scriitorii moldoven. din dreapta Siretului, Creangă este cel mai reprezentativ. Neispitiți de acea apă a morțiilor de pe întinsul fără margini al învățăturii de carte, el a rămas, până la capătul zilelor sale trudite,

un fărăn strămutat cu locuința și îndelelnicirea la oraș. Și domnul Mehediniș, născut și crescut la Soveja, a scris despre oameni și întâmplările din Vancea, dar călă deosebite!.. În scrisul său novelistic, Domnița-Sa e tot așa de fărăn cum e de pildă Conta în scrierile sale filosofice—copii al Ghindăoanilor, unde se înjuță numai boi ungureși, unde prisăcile stau fără prisăcar, holdele fără jitar și nime nu se atinge de ele... În tot scrisul acestui moldovean, care a crezut că sufletul nu-i altceva decât o masină a creierilor, n'am întâlnit decât o singură și slabă urmă a obârșiei lui: *acel oraș-zică* ce se ivește totuși ca o romanță gingașă, în seceta abstracțiilor materialiste...

Dar Hogea?.. Dar Sădoveanu?.. Dar Pătrășcanu?.. Câte-și trei au scris minunate lucruri tocmai de prin pășile pe unde s'a sbenguit cu lovrăși de joacă Nică cel șurlubatec, sau de pe unde s'a fost umplut de râie căprească; dar nici unul n'a tălmăcit lumea chiar în duhul și graiul lui Moș Bodrângă care spunea povești și cânta băieților din fluier. Toți trei, și ce dânsii: Gane, Beldiceanu, Radu Roseli dela Tg.-Ocna și alți câțiva, sunt tărgoveji cu carte mai multă sau mai puțină, care s'au abătut vremelnic cu meșteșugul scrisului prin cele haturi, unde sărmanul Trăsnea se chinu cu pronumele conjunctive și cu aluzișia *arte* a gramaticii. Proza lui Creangă, îndeosebi cea din *Amintiri*, e întocmai ca pădurea cea înaltă, stăvezie și mitosioare de cimbri, mărar și pătrunjel înflorit, din ograda păntelului Iovinadie al lui Hogea—unde singura figură de stil este exclamația pe toate tonurile și rar, la depărtări de piscuri, a câte vre-o comarașe scoasă, nu din tipic, ci din însăși ființa păământului. La Hogea, de pildă, dascăl evadat din lumea funuseșilor clasice, tot veți mai întâlni pe alocuri scâpări cărturărești ca acestea: „Octogenarul călugăr“, „Nucul centenar“, sau: „Părintele Iovinadie își îngăduia luxul nevinoat al unui scurt repaos“.

Nu e de ajuns să scrii în treacăți sau să zugrăvești un anume loc, ca un pictor care face un sezon în Spania sau pe coasta Breionă, pentru ca în opera realizată să intre în chip organic ceva din sufletul, din imponderabilul celui colț de lume căruia Taine îi zice climatul moral. Trebuie să te fi născut și să fi supt țâța și sucul păământului acolo...

La mănăștirea Fîgănești, în preama Capitalei, se poate vedea într-o veche condiță a oaspeților un *Rondel al rozelor* scris cândva de Alex. Macedonski, îmbătat desigur de straturile detrandafirt, de busuioce și nicotiană din ogrăzile măicuțelor. Dar mănăștirea, cu pădurea, cu balta plină de rogoz, cu claiul vecilor, cu mitronosiștele în strană, e altceva decât câteva senzații de culoare și miros, încorsetate în 13 versuri sunând pe două rime... Și tot așa Mănăștirea Neamțului răsare literaturizată din ceace a scris părintele Galaction, ascultând cucernic clopotele din turn: „Era parcă un glas de strămoș fără odihnă în mormântu-i care se ridică să blesteme pe epigoni...“

Acel i reloric agățat de marginea mormântului și improprietatea cuvântului epigoni (Creangă ar fi scris urmași bicisnic) trădează maniera și efortul acului de inspirație.

Așa dar, fără ca prin aceeașia valoarea operei lor să scadă din punct de vedere strict estetic, nici unuia din scriitorii până acum pomeniți, nu i-a fost dat să vadă lumina zilei într-o biată casă de țară, cu un stălp de care să atârne o șteră cu molocei, cu o vatră cu prichiclu humuși, cu un cupțior bun pentru mișoarcă, cu o mamă a cărei țâța să-și lase nostalgia peste ani și ani de necazuri, cu un tată care spunea în blânda lui filosofice fărănenscă: „Șapoi nu știți că este o vorbă, măi fimee: dacă-i copii, să se joace, dacă-i cel, să tragă și dacă-i popă, să citească...“

Așa s'a pomenit și a crescut Nică, feciorul cel bălatu al Smărăndilei și așa avea să înflorască duhul vieții aceluia în opera lui de mai târziu, așa cum în toată vara, puteri nevăzute înălțau până în sirașina casei o mândră floare de nalbă, ori un curpân de volbură prin holde.

Putea oare să prindă și să tălmăcească taina acestui fenomen literar, Jean Boutiêre eruditul biograf și analist al „pogantului“ depe malurile Oznei?.. Ne răspunde el însuș în prefața cărții, întrebându-se la fel: „N'etait-il pas téméraire d'entreprendre, loin de la Roumanie, l'étude d'un contour populaire moldave?“

Temerară întreprindere, negreși, dacă niciodată pictorul cărturarului franțuz n'a călcat meșteșugurile lui Mogorogea și ale lui Popa Builgă. Hazul intim și specific al întâmplărilor, al oamenilor, al zicalilor moldovenești din acest colț de lume, trebuie să fi îngâșsat criticului francez aceeași dificultate de asimilare literară, așa cum nouă ne rămâne ceva străin de firea noastră, acel *esprit gaulois et goguenard* din tablourile medievale, din povestea bufă a lui Rabehais ori din farsele burlești ale lui Molière. Se șie că vechile snoave franțuzești au înflorit în Champagne și Picardie, finuturi cu lumină și băuură generoasă...

Am răsfoit deci cartea franțuzească, grea de informații biografice și de erudicție folkloristică, căutând cu nerăbdare capitolul, fundamental după noi, cu privire la umorul lui Creangă. Cepho!u acesta ar fi fost cheia vâștă pentru lectorul nostru străin de limba noastră, cu care ar fi pătruns tăina originalității marelui nostru povestitor, cu totul altu decât un Perrault, un Grimm sau un Andersen...

Numei două jumătăți de pagină, 173-174, într'un volum de peste o sută de file veline: *L'Humour de Creanga*, unde ni se spune că poveștile prezintă în multe locuri *des remarques et des réflexions plaisantes, une humour joviale et parfois caustique* și că Amintirile sunt scâdute, dela un capăt la altul, *dans une atmosphère de scène gaîté*. Dar în ce constă hazul rusitic, acel humour specific al povestitorului nostru, care nu-i nici umor galic, nici englez, nici teuton, tocmai asta, nu se arată, și — ar fi fost și

greu pentru un Francez, străin de genul sufletului și graiului moldovenesc. Ca să se vadă cât poate prinde un Franțuz din parfumul infim al s'ovei lui Creangă, ce nu trebuiește altmădă întocmai ca un bob de zmeură pe rămurica sa încercată de rouă și mireasmă, să redăm versiunea franțuzească a basmului *Capra cu trei iezi*, unic în lume pentru omeneșcul și meșteșugul povestirii:

„Une chèvre qui laisse souvent ses petits à la maison pour aller chercher de la nourriture dans la forêt, se fait reconnaître au retour, en disant aux chèvreux un couplet convenue :

Trois chèvreux avec-les-bosses-sur le front,
Ouvrez la porte à maman,
Car maman vous apporte:
Du feuillage entre les lèvres,
Du lait dans les mamelles,
Un bloc de sel sur le dos,
De la farine de maïs
Sur les talons,
Un bouquet de fleurs
Sous le bras.

Cu ce mițoace, cu ce antene de intuiție sufletească ar putea presimți un străin farmecul ascuns al unor cuvinte ca *drob*, *curcet*, *măldes*, *călcăes* sau *șmoc de flori*, care nu-i buchet, ci un mămunchiu smuls cu bobul ca acela al *Blanquettei*-ei, capra gingașă și viclează din povestea lui Alphonse Daudet!

A talmăci pe Creangă în altă limbă—și tare am vrea să știm ce a devenit el în traducerea englezească a d-nei Byng—înseamnă a duce un fruct plâpând și rar, o floare de vanilie, peste mări și țări... Ceva din ducea cărții *fragede*, din mireasma și căldura văzduhului, au rămas acolo departe, și pe drumul cu valuri amare ori cu fumișine neagră nu ne mai sosește decât un biet cadavru înfr'o raclă cu peceți de ceară.

Umorul lui Creangă este ceva specific oamenilor, graiului și locului unde a trăit povestitorul. El rezultă mai ales din farmecul istorisirii cu zicale insolite, pipărate, scăpățătoare de lumină, ca o ploae de stete în noaple. Este voia bună a fărâșului răzând copilărește, fără gânduri caustice de satiră ori de morală didactică. Este comical izvorit din și vaștile cele mai neașteptate, realismul grosolan și viguros pe care îl întâlnim, cu altă mironenie, în snowvele franțuzești din Eryl Mediu și care are pe deasupra prestigiuul plin de haz al formei, al cuvântului neaș moldovenesc.

E, apoi, în tot ce povestește Creangă, o atitudine mucalică care se confundă cu concepția sumară de-șpre bine și rău a fărâșului de p'etulindeți. Lunda este satira, sau ironia din înfâșmarea cu colinda pe la popa Oșobanu, cu cociorva aprinsă, cu zământăniul oa,elor, cu furțușagul

chreșelor, cu pălămia punezei, cu popa Duhu, care căra școlariilor cote de zmeură și puicele, cu Mirăuță care căuta pe la tarabele jidovești căpeștre de pureci ori cure de la corabia lui Noe, cu cheful dela crâșma din Folticeni, cu tevatura de la Pavăl ciboborul?

Este o învățătură în toate poznele acesteia anti-didactice, dar ea se cheamă slă de ipocrizia omenescă și dragoste de viață fără umbră de listelă.

Nu lipsește în schimb, din fondul și stilul său „pogan”, amănunte de orară și aristocratică delicatețea sufletească: amintirea dutoasă a mamei, locurile dragi, figura slăviță a profesorului Nannu, zgârțit și năframa cusută cu flori de mătase a fetel dela Rădășeni... Sau momente de cea mai pură idiliă, când hoinărea vara cu fetele prin livezile și dumbrăviile cele pline de mândrețe, după cules răchită de făcut gălbenele, sovărv de umplut flori, dumbrăvnic și sulcină de pus prin strae...

„Der humor ist eins der Elemente des Genies”, spune Goethe; și tocmai în acest dar neasemănat al pământului moldovenesc stă toată însemnătatea, toată originalitatea operei lui Creangă. Inșurșea aceasta hărăzită numai sufletului omenesc, e tot așa de veche cât și lumea: zâmbește printre rândurile Bibliei, surăde în vechile poeme indice, rângește în slova lui Dante și a lui Luther, și rade cu hohot în povestea lui Rabelais, a lui Creangă al nostru și în *Sezătorile ucrainene* ale lui Gogol. Numai cu acest din urmă scriitor, al cărui farmec în malorusă trebuie să fie ceva analog cu limba din *Amintiri*, e posibilă o comparație și o talmăcire a graiului lui Creangă.

Moldova a mai dat un mucalic, pe Clilbi Moise; dar acesta a fost străin de suf etul neamului nostru. El a fost mai degrabă un om glumeț, un spiritual din ștola lui Moritz Gottlieb Saphir, care poseda acel *Humor aus zettelkästgen* lipsit de suflet creator.

Dar ce este umorul ?..

Ceva care se risipește ca un abur ușor și diafan din clipa când începi a-l dețini. Sau, cum scrie estelicianul franțuz Lalo, ceva care-i mai ușor de ai simți valoarea printr'o intuiție personală, decât să-i faci analiza cu vorbe banale și termeni științifici...

La Creangă, dacă toluști trebuie să riscăm o analiză, umorul, sau mai bine hazul, nu rezultă nici dintr'o atitudine ironică față de oameni și de înfămțări, nici dintr'un joc istel cu cuvintele sau idelle, nici din exploatarea ridiculului, ci din izvorul născut și elem al vaseliei fărâșești, neblazai, care găsește comical chiar în înfămțări ca aceea din care *Mogorogea* se alege cu călcășle arse și purceli furati. După canoul estelic al lui Aristotel, asta ar fi fost mai degrabă conflict de tragedie... În tot ce povestește Creangă, e o zugăveală în vopșele crude, fără ură și fără ocară, a păcătorilor vieții omenesci și o laudă de psalm a frumuseților ei. Iar peste acest fond de vopșe senină și dutoasă, întocmai ca mimica unui clown

artist, se adaugă atâtea întorsături de vorbă, neașteptate, care constituiesc tot atâtea figuri de gândire populară :

"Ehei, taci, ajungă-ți de-amî, herghelie !," "Luându-mi rămas bun dela căciule...," "Cântece scuiătele de jucam până asudau podelele, iar sîmînta de cînepă se făcea oloiu sub tălpile noastre...," "Oșlobanu cu ciubotele dintr'o vacă și cu talpele din alta...," "Popa Butiligă ce-i zicea și Ciucălu, tîmnaț și aghetzniut dis-de-diminea... Dumnezeu să-l lepure !...," "Vorba ceea : nu-i Tanda, ci-I Manda ; nu-i belei-teiu, ci-I teiu-belei... de curmeiu...," sau : "Picioare de cal, gură de lup, obraz de scoarță, pînțele de iapă, se cer popii".

Și atâtea, ș'atâtea alte chipuri colorate de a povesti, melatoare, alegorii, hiperbole, de cea mai curată esență fărînească, de stil pogon cum zice Creangă, dar care au ceva din firescul și trîmnicia dimiei care se bătea la chiuă din Condreni.

În gara Ploiești, la sosirea trenurilor, se arată din când în când un pitic. E tare caraghios cu căpătîna lui uriașă, așezată pe un trup burduhănos, sprînjinit pe două picioare ca niște putinele. Pășește toluși grav și tîntoș tîrînd un baston încîlțigat la capăt și mai înalt decît dînsul... Lurmea din vagonul de clasa treia se uită la el și rîde ; dar hazul a fost nemaipomoniți cînd un făcău, cu ochi vioi de sub o căciulă cît o oaie, a lăsat geamul și l-a strigat așa : "Hei, măi ciucălu, ci te ții așa măreț ? Doar n' ai fi tu șeful dela fabrica de ascuțit oțaz !..."

Tot vagonul a izbucnit într'un hohot de rîs... Nu pentru ca să înțerească explicația lui Hegel cum că rîsul este un semn care vestește că suntem așa de deșteptî încît pricepem contrastele, ci pentru că... făcăul suntează venea locmal din Moțca, adică de pe unde a copliărit Nică al lui Ștefan a Petrei.

C Â M P U L L U I D R A G O Ș

de Preot C. Matasă

În județul Neamț sunt câteva regiuni, unde se vedește—fie din urmele păstrate în pămînt, fie din documentele vechi — o neîntreruptă cantitate de vieală omenească, începînd chiar din epoca pietrel.

Valca-Albă, cu satele din jurul Războenilor Je aslăzi ; *Valca-Neagră*, cu satele : Hârlopu, Budeștii, Bîngăoanii, Itrineștii, Mîrginenii și altele din vecinătate ; *Valca-Neamțului*, *Valca-Crocăului* și *Cîmpul lui Dragoș*—sunt cele mai bine cunoscute.

Dintre toate, o deosebită însemnătate ne înfățișează Cîmpul lui Dragoș, care se întinde în dreapta râului Bistrița, dinspre Roznov și până în flutul Bacăului, unde cuprîndea căle-va sate mai jos de Tazlău. Pămîntul, în această parte a țării, a pus totdeauna la îndemîna omului condițiuni de viață excepțional de lesnicioase : loc bun de cultură pe terasele și luncile Bistriței, numeroase izvoare de apă sărată, pentru trebuințele omului și ale turmelor, păduri nesfîrșite și munji — în spate — pentru apărare și adăpost în vreme de primejdie.

Cu aceste neprețuite înlesniri de viață, pe care le găseau locuitorii în întregul *Uloc subcarpațic*, nu e de mirare, deci, să înlîmpinăm, pe aceste locuri biagoslovite, adânci rădăcini de străveche vieală omenească.

În deosebi, această regiune, cunoscută în vechime sub numele de Cîmpul lui Dragoș, a fost locută de o numeroasă populație din vremuri adânci. Făcîndu-se cercelări serioase, sunt încredințat că se vor găsi aici multe urme de viață preistorică. Astăzi, în afară de Băta Doamnei și Vălenii, mai spre apus, în apropierea orașului Piatra, nu cunoaștem în această regiune decît *Horodistea* din satul Calu, una din cele mai însemnate așezări preistorice din județ, atît prin bogăția și varietatea materialului ce-l cuprinde, cît și prin mînumata ei poziție topografică, ca loc de apărare.

Numele slav "*Horodistea*" care înseamnă sat, așezare omenească în genere, ne arată că trailul unei populații de neam slav pe aici — prin veacul al VIII-lea și poate și mai înainte — continua și înțera o viață băștinașă cu mult mai veche, care a dăinuit recurent și până astăzi.

Însăși toponomia regiunii ne vorbește foarte mult asupra vechimii poru-lăștului de aici. Astfel, găsim în adâncul munților, spre fundul păraelor Calu și Iapă, multe dealuri și pârre cu numele semnificative de "Hârburii" și "Como i". Urme de viață străveche, chiar pe coama munților, ar confirma presupunerea că un neam geto-dac, *Carpii*, ar fi locuit chiar creasta Carpaților. Întreaga regiune numită Cîmpul lui Dragoș, încă de prin veacul al

XIV și al XV, era locuită de o numeroasă populație românească, împărțită în aproape 30 de sate, al căror nume se păstrează și până astăzi cu prea puține excepțiuni. Vrednic de luat în seamă e faptul că bătrânele documente, pomenind satele din această regiune, ne vorbesc, încă de pe la 1400, de case vechi, de vaduri de moară, prisăci, siliști (nume dat unui loc unde a fost cândva un sat), biserică și nume de familii, de *crești* sau *dileji*, care încă pe atunci erau „din vechi” stăpâniitori de pământ, aici.)

Între 1400 și 1600, Câmpul lui Dragoș cuprindea următoarele sate, cunoscute până acum: Marișești, Blăgești, Beleşti, Ceretiani, Poiana-Râului, Poiana-Lungă, Runcușorul, Nechidul, Borălești, Ursești, Dragotești, Ciurcani, Rădău, Sendrești, Pașcani, Bolcești, Bărbășani, Muncelul, Lăzăști, Căndești, Petrești, Stănești, Ștefănești, Satul „unde era curtea Nealedului”, Satul lui Parța, Satul unde a fost jude Dâmba și Satul unde a fost jude Dragani. Cele mai multe din aceste sate, ca: Blăgești, Marișești, Borălești, Beleşti, etc., poartă numele întemeietorului lor: Braga, Maes, Borăia, Bețea. Dintre aceste sate multe își păstrează numele și astăzi. Blăgești, în regiunea cărui a fost: Sendrești, Bolcești, Lăzești și Petrești.

Ceretiani (de la critei, copaci mici) și Marișești, trebuie să fi fost tot în vecinătatea Blăgeștilor. Beleşti, „unde era casa și moara lui Toader Bețea și a fratelui său Micle”, strămoșii lui Borcea.

Borcea era feciorul lui Trif Borzescul, boier, vechiu stăpâniitor de pământ în partea aceasta de țară. Astfel vedem dintr'un act din 1455, August 20, că Petru Voievod înărește satele Beleşti, Ștefănești, Bolcești, Marișești și Ceretiani în stăpânirea lui Pan Trifu Borzescul. Și astăzi un păruu din această parte se numește „Părău lui Trifu”. Satele acestea, după moartea lui Trif Borzescul, trec în stăpânirea fiilor lui, Borcea și Dragolea, care capătă la 1497 o confirmare din partea lui Ștefan cel Mare, dela care — de data aceasta — capătă și o parte din satul Rădău.

Poiana Răului unde pe la 1450 „era o biserică” și Poiana Lungă se găsesc în regiunea Nechidului.

1) Mitron Costin, în Cronica Moldo-Polonă, ne spune că în acest câmp ar fi fost temeliul aşezării lui Dragoș Vodă. Letopisier, Tom III, pag. 315.

2) Într'un document din 1431, Alexandru cel Bun spune: „Am dat Mânăstirii Bisericii vama din Tazlău și încă am dat Mânăstirea Sfântului Nechid, unde a fost Huta și cu satul și cu moara și cu Siliștea pe Nechid”. În această regiune, singură biserică din Mastăna are și astăzi hramul Sf. Nechid, și cum hramul unei biserici se păstrează cel vechiu, ori de câte ori s'ar înnoi biserică, avem deci identificată biserică din 1431. Mastăna este o sat în apropiere de Nechid. În un alt document din 1397 se vorbește de o „Poiană a Călugăritei” pe Tazlău Sarat, deci tot în regiunea Câmpului lui Dragoș. E vorba de o veche și puternică viață religioasă în această parte de loc, înainte de descălcarea ar lămurii înfăptuiri scrisori pe care o trimite Papa în 1234 regelui Bela, prin care se plânge că Vlahii din episcopia Cumanilor primeau sacramentele dela preoții ce fin de ritul Grecilor.

În Câmpul lui Dragoș găsim, ca străveche stăpânitoare de sate, o familie Borcea, nume de origine cumană.

3) Poemile acestea de care pomenesc documentele ca și cea dela Blăgești, au făcut ca unsoari Câmpul lui Dragoș să se numească — foarte rar — și „Câmpul lui Dragoș”.

Vechiul nume al Ciurcanilor îl mai poartă și astăzi un deal din ramura Dragovei, lângă satul Poloboc. De la vechiul Dragotești avem numele de astăzi al Dragovei.

Borălești, borleşti de astăzi, e un sat care era încă înainte de 1400, luându-și numele de la Borăia, veche familie, stăpânitoare de pământ pe aceste locuri. Într'un document din 1419, dela Alexandru cel Bun se vorbește de panul Ștefan Borălovici, ai cărui fi: Dragomir și Ioanș „au slujit mai înainte stăni ropoșilor înaintașilor noștri cu dreptă și credincioasă slujbă”. Și fiindcă-i slujiau și lui cu aceeași cretință, Alexandru cel Bun le mai căruște și trei sate din Câmpul lui Dragoș: unul la Nechid „unde-i casa lor”, altul Pașcani și al treilea Dragotești.

Dacă feciorii lui Ștefan slujiseră înaintașilor lui Alexandru cel Bun, apoi tatăl său ne vorbește despre o vază organizată, pe aici, până pe la 1200, deci cu mult înaintea descălcaului țării.

Dragotești împreună cu Borălești au fost dăruite Mânăstirii Tazlău de către Ștefan cel Mare. Se vede dar că spre sfârșitul veacului XV se stănse neamul vechilor proprietari ai acestor sate, neamul lui Dragoș.

Pașcanii, sat pe aproape de Borălești, era și în vremea lui Petru Rareș, care-l dăruiește Mânăstirii Tazlău, după ce-l confiscase dela panul Sima, care se răs ulase împotriva lui Ștefăniță Vodă. Dela vechiul boier Sima, ne va fi rămas numele de astăzi al marelui Sinivici. Pașcanii fuseseră vândut de vechii lui prop ietari, unuia Trifu Gălică, ai cărui nepoi: Fătul, Ivan, Toader, Dragoș, Petre, îl revând la 1430 lui Dolga. Și Trifu Gălică și Dolga, trebuie să fi fost stăpâni de pământ în vecinătate, pentru că după vechea datină moldovenească, numai vecinii aveau drept să cumpere o moșie ce era de vândut prin apropiere.

Printr'un document din 1456, Ilie și Ștefan V. V. „dăruiesc credinciosului boier Petru Ungureanu, din Câmpul lui Dragoș, care a slujit mai înainte sfânt răposatilor noștri”, patru sate și anume: „unde e fost curtea Nealedului, satul lui Parcea, Blăgești și Poiana unde-i fânul lor și Borăcești, amândouă judecile”, Giurgiu Ungureanu, fratele lui Petru, avea și el proprietăți în județul Bacău, în apropierea Câmpului lui Dragoș. Satul lui Petru Ungureanu „unde a fost curtea Nealedului” din câmpul lui Dragoș este vechiul sat Petrești, o siliște din timpul Blăgeștilor.

Numele de Petrești și -la luat satul, dela numele proprietarului, Petru Ungureanu. Petrești au dispărut.

„Curtea Nealedului” din Câmpul lui Dragoș, localitate amintită într'un document din 24 Iulie 1456, ne vorbește despre Bratul Nealedul, boier în divanul lui Roman Vodă, ncă din 1392. Bratul Nealedul aparținea, desigur unei familii băștinașe în această regiune, cu mult înainte de de-călcau.

Un interes deosebit îl prezintă localitatea cunoscută din vechi le documente sub numele de Cobăi, lângă care erau Ciurcanii. Cobăia este cuvântul slav și înseamnă iapă, dându-se acesti nume, în vechime, localităților

— destul de numeroase — unde creșteau numeroase herghelii de cai.

Se știe că în Moldova creșterea cailor constitua o mare bogăție, caii moldovenești fiind vestiți și peste hotare. Nici profesorul I. Bogdan, comentatorul documentelor lui Ștefan cel Mare, nici d-l M. Costăchescu, în studiul Domniei-Sale, asupra documentelor epocii lui Alexandru cel Bun, vorbind despre „Cobăa” din Câmpul lui Dragoș, nu a putut-o identifica. Socotesc că acest nume s'a dat odată localității numită astăzi Calu-lapa, între altele și pentru motivul că în această regiune găsim o toponimie foarte interesantă, dovadă că în adevăr să fi fost pe aici crescătorii de cai. Avem astfel dealuri și părae cu numele: Calu, lapa, Mânza, și apoi Dealul Cailor, Pictorul Cailor și la Grajdul i,

În această parte de loc, sus în munți, sunt foarte întinse pășuni, cum e dealul Murgociului, unde și astăzi cresc turme numeroase de oi. Cu timpul, numele slav de „Cobăa” s'a pierdut, rămânând cel românesc. Astfel, povestea dată de C. D. Gheorghiu cu noianul care și-a pierdut calul, lapa și mănzul, este o uzură nouă și fără temei în explicarea acestei curioase toponimii.

Numele de „Câmpul lui Dragoș”, dat regiunii descrise mai sus, s'a luat dela cel mai vechiu și mai vestit stăpân de pământ în această parte, „Dragos viteazul dela Neamț”, amintit ca boier de divan, alături cu Bratul Neateldu, încă de prin anul 1392). Domnul rofesor M Costăchescu crede că în această parte a județului Neamț trebuie să fi fost un vechi chezat) în fruntea căruia, încă înainte de descălecat, au stat oameni dintr'o veche familie băștinasă. Când istoria începe să însemne primele fapte ale vieții moldovenești, trăia Dragoș, care alături de alți stăpâniitori de pământ din apropiere, cum a fost Bratul Neateldu și alții, purtau titlu de „viteaz” care se dădea de către princi voievozi tuturor căpitanilor de oaste mai însemnați.

Către sfârșitul domniei lui Ștefan cel Mare, neamul lui Dragoș se stinge și proprietățile lui — după dreptul moldovenesc de atunci — ajung proprietăți e Domnului.

Printre stăpânitorii de pământ și sate în Câmpul lui Dragoș, dela 1370 și până la 1550, mai găsim între alții: pe Toader Betea, Trifu Borzescu, Borcea, Parcin sau Parcea, Băloș, Borălg, Dâmba, Drăgan, Giurca, Lețcu Boi și Ungureanul.

Numele de Ungureanu, pe care-l întâmpinăm ca proprietar aici, în secolul al XV-lea, ne arată că el era de curând venit din Ardeal, pe când ceilalți erau cu mult mai vechi. Multe nume au încă înfățișarea slavă, do-

1) Document dela Roman V. V. din 1392 Martie 30. „Documente Moldovenești de M. Costăchescu, volumul I pag. 7.

2) „Documente Moldovenești”, vol. I pag. 134.

De aceeași părere es e și D-l P. P. Panătescu în „Alexandru cel Bun, la 500 de ani de la moartea lui” pag. 37.

vădă că pe la 1400 nu se terminase încă procesul asimilării elementului slavon.

Pentru o studiere mai amănunțită și mai adâncă a „Câmpului lui Dragoș” mai e nevoie de mult material, neadunat și necunoscut încă: toponimia regiunii—care nu-i completă nici în dicționarele geografice și nici chiar în harta Statului Major—onomastica populației și folclorul.

As vrea ca studiul de față să fie un indemn pentru dezvoltarea și aprofundarea lui.

ALINECĂRILE DE STRĂTURI DIN MUNTELE „COZLA”

de Ion Dăndescu

Mi-am propus ca, în cele de mai jos, să dau câteva relații sumare asupra fenomenului de alinecare de straturi din muntele „Cozla” — fenomen destul de comun, în multe din regiunile țării cu o structură geologică asemănătoare muntelui Cozla și, care deși azi nu se mai petrece, totuși, atunci când s'a petrecut, a avut o importanță destul de mare, alături fenomenul în sine cât și consecințele ce le-ar fi putut avea, dacă nu ar fi fost opriți la timp.

Pentru o mai deplină lămurire a fenomenului, găsesc necesar ca mai întâiu să aruncăm o privire asupra Carpaților orientali, asupra genezei, structurii și împărțirii lor, știută fiind strânsa legătură între structura geologică și fenomenele morfologice.

Curprinzând formațiunile cristalinelui, care le formează axa — la care se alipește formele unuia flisului cretacic și apoi a celui paleogen și la acestea alăturându-se formațiunile dealurilor subcarpatice, formațiuni mult mai noi (f. mele pliocenului) — Carpații orientali au fost neconclenți sub influența mișcărilor orogenice și sub aceea a jocului platformei rusești, a lanțului himeric și a ariei prebalcanice; platforma rusească jucându-i rol de „Vorland” iar masivul cristalin, scufundat în groapa Ardealului, rol de „hinterland”. Mișcarea a acestor vechi arii continentale, în legătură cu aceea produsă de surparile capetelor acestor arii, atunci când marea Geosinclinalului se retrăgea spre Est și Sud, a produs o serie de mișcări orogenice, care au supracutat culele existente și le-au adăogat cule noi.

În prezent, Carpații orientali cuprind trei zone:

- 1) Zona cristalin-meozoică.
- 2) Zona flisului } cretacic
- 3) Zona neogenă. } terțiar

Alpirea zonară, între aceste formațiuni, s'a făcut regulat și uniform, deși culele cristalinelui ne arată o cădere în trepte, spre Vest, iar culele flisului o cădere în trepte spre Est, spre Vorland; această cădere, în trepte, arătându-ne numai o adaptare la structură și nu o șariare a formațiunilor, cum vrea s'o demonstreze Uhlig.

Cele trei zone se succed în sens transversal, dela interior către exteriorul lanțului, imprimându-i caracteru de asimetrie; fiecare din ele, însă, păstrând caractere stratigrafice și tectonice proprii, ceea ce diferențiază net unele de altele.

I. Cristalin-mezozoicul se întinde în lungul Carpaților și s'ar putea împărți în alie două grupe, de formațiuni destul de diferențiate, reprezentând două cicluri deosebite: un ciclu interior, mai vechiu—masa șisturilor cristaline și altul mai nou, suprapus celui dintâiu, cuprinzând roci mai tinere, mezozoice, nemetamorfizate.

II. Flișul, cea mai importantă unitate geologică a Carpaților orientali, se prezintă ca o bandă unitară, întinzându-se, la noi, din Ceremuș până în valea Buzăului, având cea mai mare lățime în Jud. Neamț: 45 km. Este o formațiune foarte interesantă, atât prin întinderea neîntreruptă, în tot lungul Carpaților orientali, cât și prin utilitatea rocilor cari o constituiesc.

III. Zona neogenă—sau zona saliferă sau zona sub-carpatică—ultima, se întinde la exteriorul zonei flișului. Este foarte interesantă din punct de vedere economic, prin depozitele de sare și petrol

Aceste trei mari unități — care legate între ele formează Carpații orientali — considerate în întregul lor, se dispun în zone de cule descendente spre exterior și, după uniti geologi, sunt separate între ele prin puternice fracturi longitudinale, fiecare zonă încăleccând cu patca ei magmala, unitatea le tonică vechină, îndocmai ca niște solzi.

Am dat aceste câteva lămuriri asupra dispoziției zonare a Carpaților orientali, Cozla întând în una din aceste zone și anume în cea a flișului paleogen sau a numuliticului.

Această formațiune, a numuliticului, care se poate urmări pe tot lungul versantului extern al Carpaților, nu este decât o alternanță de bancuri groase de grezie și marne ori șisturi argiloase.

Către sfârșitul acestei vârste a pământului (adică în neonumulite-oligocen), se începuesc ultimele valuri carpatice externe, în ea distingându-se două serii petrografice foarte importante, din punct de vedere morfologic, după cum vom vedea.

a) *Seria mentitică*: formată în întregime din șisturi argiloase cafenii, ce se desfac în foi subțiri, alterrand cu marne bitumonoase. În această formațiune cu menilit se găsesc cuburile de teleosteeni (Maletta crenata, Thynnus albu, Rhombus stamaini, Syngnatus incompletus) semnalele și situate în muntele Cozla de l. Simionescu, N. L. Cosmovici, M. Paucă și alții.

b) *Seria grezurilor de Kiiva*: silicioase, albe alcătuid muchile mari din ultimele înălțimi carpatice.

În vremea acestei vârste a pământului, deci în oligocen, se înfăptuesc și muntele de care ne vom ocupa în cele ce urmează.

Sc. 1:50000

(Harta muntelui Cozla, a munților vecini și așezarea actuală a orașului Piatra-Neamț pe teresa II-a a Bistriceii, cu perspective de întindere pe valea Cujeiului și a Borzoșhearnului. Așezarea orașului are forma de T.)

Prima între râul Bistrița, la Sud, care își întinde până la poalele lui terasa mijlocie — Cuediul la Est și Nord și pârâul Borzoghheanu la Vest — muntele Cozla se prezintă ca o culme nu prea înaltă (670 m.) orientată aproape N-S.

Profil geologic — Cozla-Cernegura, direcția N.—S. Săgeata plină, prima alunecare. Săgeata întreruptă, noua direcție de alunecare.

ginea saliferului, care se întinde până la Apele Minerale, lucru dovedit prin prezența izvoarelor sărate și a gipsului, de pe versantul răsăritan al muntelui, fenomen înfățișat cam în vremea ultimelor cutări ale Carnaților. Același cută de flis — muntele Cozla, este așezată pe un fund ment de salfer, în intr-gime format din o alternanță de bancuri de grezie și de șisturi mentlice (în care se găsec cuburțile de tel-coșleant sluitate de geologii mai sus citați). Vom vedea mai departe că, atât datorită elementelor componente ale șisturilor mentlice (sisturi argiloase catenii și marne bituminose), cât și înclinații și direcției straturilor, a fost posibilă aici o dezvoltare a fenomenelor morfologice dintre cele mai importante.

Dacă de pe un punct de observație, cum ar fi, de ex. m. Lu, Cernegura, am imbrățisa într-o singură privire munții Cozla, Patriciu, Cernegura și Doamna, am avea impresia neîă, că avem în față o enormă bolă de anticlinal ferescută de Bistrița pe la Sud și de Cuediu pe la Est, izvo-lând Cozla de muntele Doamna, cu care făcea unitate comună; iar Petri-cica, rămânând izolată complet, înlocuind ca o clipă; valea pe unde curge Cuediu, fiind ferescută.

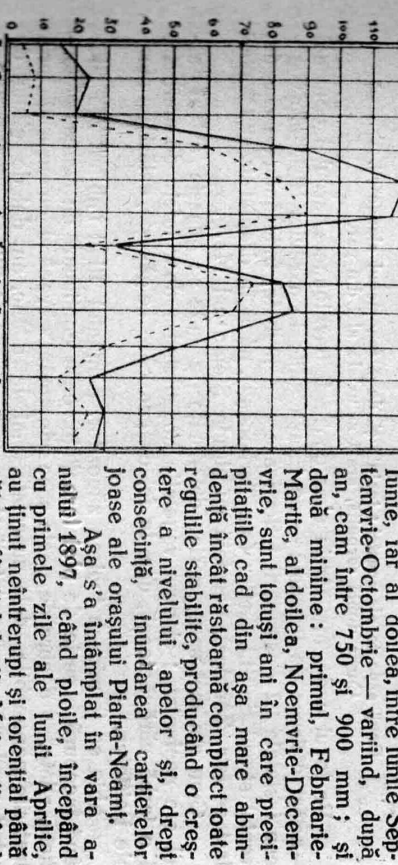
Cercelând toate cele trei mașive, se poate urmări aceeași alternanță de straturi, putându-se chiar recorda între ei, reconstituind cuta în regiune. Constituit în intr-gime din formațiunile amintite și păturile având o înclinare destul de accentuată, evident, fenomenul care se va putea înăp-tui cel mai ușor, în muntele Cozla, va fi acela al alunecării straturilor; și este destul să privim structura capătului dinspre Sud al muntelui — pe unde se găsec astăzi plantațiile parcului — pentru a ne da seama că este născut tot pînă o alunecare de straturi.

Într'adevăr, straturile deși păstrează aceeași direcție de cutare, au lo-tuși un unghi de înclinare deosebit și aștează o falsă plisare, datorită presiunii exercită de straturile de deasupra în timpul alunecării. Și nu nu-

mai atât: dar din loc în loc straturile, care alunecau, întâlnind bancuri mai puternice de grezie, au fost nevoite să se culeze mai puternic, să se răs-toarne unele peste altele, în anumite puncte și să suferă o torsune și o schimbare de direcție, acolo unde au întâlnit o înălțime mai mare: vârful dela pavilionul gospodinelor; și din ceace aveau direcția Nord-Sud, straturile alunecate, s'au orientat, de aci încolo, cam spre Est-Vest, utilizând un talveg de lorent.

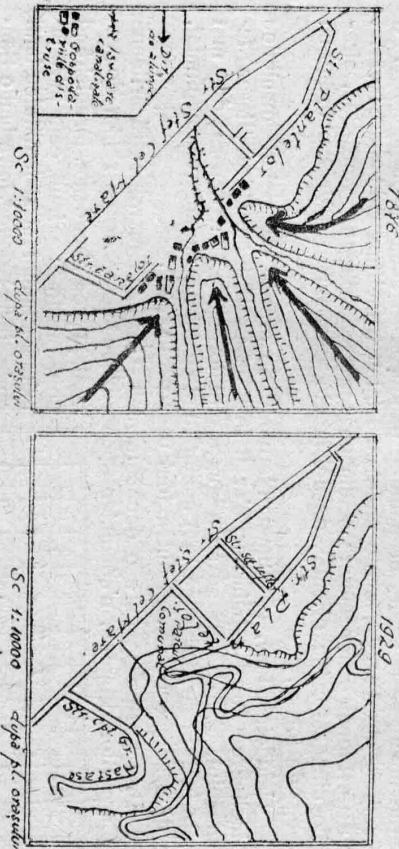
Neîndoiros, însă, că numai alternanța de grezuri cu șisturi mentlice și înclinarea mare a păturilor, n'ar fi fost suficientă pentru dezvoltarea fenomenului, ci a trebuit să se adauge ploii torențiale, în decurs de mai multe luni în sir, iar dacă mai adăugăm și faptul că muntele era neplantaț, ne dăm seama că fenomenul a fost ușor de întâpluit.

Prin poziția pe care o ocupă muntele Cozla, la marginea răsăriteană a Carpaților orientali, n'am putea spune că se bucură de un regim de precipitații prea abundente. Înregistrand două maxime: primul, cam între jumătatea lunii Mai și jumătatea lunii Iunie, iar al doilea, între lunile Septembrie-Octombrie — variind, după an, cam între 750 și 900 mm; și două minime: primul, Februarie-Martie, al doilea, Noembrie-Decembrie, sunt totuși ani în care precipitațiile cad din așa mare abundență încât răstoarnă complet toate regulile stabilite, producând o creștere a nivelului apelor și, drept consecință, inundarea cartierelor joase ale orașului Piatra-Neamț.

Înălțimile neplantațate erau complet spălate, surziera dezvoltându-se din plin, fenomen care de altfel este caracteristic tuturor regiunilor menționate. Pentru a mări dezastul produs de inundațiile râului Bistrița, nemînd-guți pe atunci, asupra locuitorilor orașului din cartierele vecine ei, o nouă nenorocire se abate, de această dată, tocmai asupra locuitorilor care se

credeau cel mai bine ferți de inundatii, a acelor care își aveau gospodăriile instalate chiar lângă coasta muntelui Cozla.

Sc 1:10000 după Al. Orășanu
Curba dublă serpuțică, arată actuala alei din parc.

Pe locul unde mai târziu s'au construit pavilioanele parcului communal — astăzi distruse de incendiu — pe terasa mijlocie a râului Bisirifa, se găseau instalate 22 gospodării înfloritoare — o mahală, înmăzându-se cam din dreptul străzii Sub-Li. Letter (str. Tarhoneștii), până în dreptul străzii Căpitan Nastase (str. Zănelor), paralelă cu strada Ștefan cel Mare.

Cum am mai spus, partea din munte pe unde se găsește astăzi parcul era neplantată; singura vegetație constituind-o doar tufele de mărarici și o iarbă sărăcăcioasă, cam la fel cu cea care se găsește, astăzi pe muntele Petricica.

Abia se terminase topirea zăpezilor, pământul fiind îmbibat de apă, când începură o serie de ploți torențiale, care continuară cu aceeași intensitate, zilnic, în decurs de peste șase săptămâni. Trecând cu ușurință prin straturile permeabile, dela suprafață, mai la adânc, au dat de stratul de șisturi argiloase, care, mult din belșug de apă de infiltrație, a devenit impermeabil și s'a transformat în plan de alunecare pentru straturile superioare. Dislocarea și deplasarea păturilor a început prin niște huruituri ce s'au auzit neîntrerupt timp de două zile, vestind populației pericolul care vine, spre a se feri de el. Și, întradevăr, lumea părași gospodăriile, doar cu ce a putut lua în grabă. Panica era cu atât mai mare, cu cât din toate părțile se auzea vestea că „vine muntele!” nimeni neștind ce proporții poate lua fenomenul.

Alunecarea principală s'a produs în noaptea dinspre înălțare, fiind precedată de alunecarea straturilor mai dela suprafață, care își constitu-

seră plan de alunecare, din lutul depe coastă provenit din descompunerea chimică a pământului negru, năruit mai dinșpre vârful muntelui.

Pe lângă toate cauzele amintite, care au produs fenomenul: confluente, înclinare, despădurire, precipitații supra-abundente, trebuie de amintit și acțiunea apei de circulație sub-pământeană, care fără îndoielă a ajutat la producerea alunecării.

Intradevăr, din coastă făneau vreo trei părțișe — a căror talveguri se mai văd și astăzi — care, când ajungeau în dreptul străzii Sf. cel Mare, erau canalizate. Aceste părțișe se umflau în timpul ploilor spălând tot ce întâlneau în cale și nefăcând altceva decât să pregătească și să ajute lunecarea de mai târziu.

A doua zi după producerea lunecării, din înflorițele gospodării nu mai rămăsese decât sfărâmături, amestecate printre rădăcinile arborilor smulși din pământ, cea mai mare parte din ele fiind complex acoperite, iar coasta dealului înmăzându-se acum până în str. Ștefan cel Mare.

Pentru a preîntâmpina o nouă nenorocire, edilii de pe atunci ai orașului, s'au gândit că cel mai bun mijloc de a opri alunecarea, ar fi să se planteze această coastă goală; și neîntârzit lucrul a și început.

Munca a fost grea de tot. Este destul să ne gândim numai că acum 35 de ani, parcul Cozla, podoba de azi a orașului, era o creastă de deal goală, inestetică și periculoasă, pentru a ne da cu ușurință seama de ceea ce se poate întâmpla când voiața este tare și munca perseverentă. Și tare le-a fost voiața și rodnică munca, deoarece la 1904 lucrul este aproape pe sfârșite și se inaugurează parcul, înălțurând pentru todeauna posibilitatea unor noi alunecări de straturi, deci a unor noi nenorociri.

**CĂTEVA SPICURI DIN GRAIUL POPULAR
DE PE VALEA BISTRITIEI**
de P. Gheorghesa

Cunoaşterea graiturilor locale prezintă interes nu numai pentru filolog, ci şi pentru istoric, intrucât limba este azi unul din principalele izvoare dela care se adapă istoria.

Pentru a atrage atenţiunea tinerilor cercetători asupra formării şi evoluţiunii limbii româneşti, vom da câteva câmpete din graiul caracteristic al văii Bistriţei moldoveneşti.

I. Cum se pronunţă ? Moldova ori Mulduva ?

Acuma 40, 50 de ani în urmă, se auzea tot atât de des Mulduva ca şi Moldova. Pronunţarea cu *u* în loc de *o* aparţine poporului, probă pozitivă şi zicerile populare :

- a) Ingrean cu sunan scurt,
Nu stă n Mulduva mult,
Ci ti du în fara ta
Şi-i' mânducă slăhna.
- b) Dă-n! Doamne, mintea Mulduvanului ce'di pi urmă.
- c) Barbat mulduvan fo' trebuit ?
- d) Nume de familie : Simion Mulduvanu, există şi azi în comuna Broşteni.

II. a în loc de ă şi i în loc de â.

Sunt sate, ca de pildă Farcaşa, Sabasa, Borca, Mădeiu, care n'au pe *ă*. Deci pronunţă : mamuca, totuca, matusa, nanaşa, mamaliga, ma duc, etc.

- a) Pi la noi, pi la Magei (Mădeiu),
Mamaliga-i sepci lei,
Culişăriu (melesteul) şepci zloti,
Mai traesci dacă poţi.
- b) Ma duc în lumea me' i

i în loc de ă :

- a) Cătu-i copchila di mnică
So pui mă-sa la furcă
Că dacă creşti mai mari,
Îi' fiptă furca'n carari
Şi străgă (la făcăl) : „haidăţi mai tarl !”
- b) Până nu dă haifa din coadă, cânlî nu sâ gudură.

III. i în loc de e.

În lot cursul Bistriței, se aude *i* în loc de *e*, în cele mai multe cuvinte:

- a) *Badi doru di la lîni*
Pisii multii dialuri viu!
 b) *Vai di minii cî să fac,*
Că'n lîni nu pot s' încep :

Nici pi-dial cu epuri,
 Nici în sat cu oamini,
 Pi-dial mă străgă talhari(u),
 În sat mă străgă curvari(u);
 Da nici pi-dial nu tîlhăresc (la Mădeiu talhăresc)
 Nici în sat nu curvăresc („ „ curvăresc),
 Numă' ci mîi drag iubăsc...

B curat se aude în pronumele: eu, el, e (în loc de ea), însă nu și în *ei*, căci se pronunță *i* sau numai *i* apăsat. De pildă: oamini' în loc de oamenii. *Eie* se pronunță *ei*. În primele silabe ale cuvintelor polisilabe *ia-răși* se aude *e* curat: vede, merge, pîpîni, perji, peri, meri (fructe).

IV. e în loc de ea și ie în loc de ia.

- a) Când eram în vremea me,
 Șăpti mândri-m' trebuē;
 Dar amu ci vreami estii.
 Nici di una nu-i nădeji.
 b) Nu-m' teu pi dracu după cap; dacă vrei, te-ți-l tu.
 c) Cum să nălhesc, cum să teu la batăe.

V. Aceeaș formă la singular ca și la plural.

Unele cuvinte terminate în *r* au pluralul la fel cu singularul: un portar!—doi portari; un talhari!—doi talhari; un magari!—doi magari, etc.

VI. Cuvinte cu pluralul în *ă* în loc de *e*.

Locuitorii de pe valea Bistriței pronunță întotdeauna: două cară, trei pahară, zece topoară, o sulă de ogoară și niciodată: care, pahare, topoare, ogoare, întocmai după cum se pronunță: un ou—două ouă, iar nu două ouē.

VII. Gn în loc de mie.

În limba literară n'avem pe *gn*; însă în în dialectul bistrițean îl avem. Așa de pildă: miel se pronunță *gnei*, miere se pronunță *gnere* sau *niere*; mied (mursă) se pronunță *gned*.

VIII. Dz în loc de z.

În locul sunetului *z*, mai peste tot se aude *dz*, un fel de *z* aspru. Deci

se pronunță: Dumnădzău în loc de Dumnezeu; dzamă în loc de zamă; dzăr în loc de zăr; dzale în loc de zale s. a. m. d.

IX. Mri în loc de mi.

- a) Dă-mri, Doamni, ce mri-i drag.
 b) Sutilii, măriță slutilii și mriili, urgiti!

X. Ge și gi în loc de de și ce și ci în loc de te și ti.

- a) Eccele sau fecle di la Magel (în loc de Mădei)
 Is ternati cu mușgei (în loc de mușdei).
 b) La casa cu șăpci (ce) feci (fele)
 Și fânăna sub păreai (părele)
 Moare căniili de săci (sete).
 c) Zi beagi (bade), cu flueru,
 Că l'olu cosă guleru.

XI. B și p = bghi și pchi.

- a) Nu ma mai finē legat,
 Ca pi-un dobghtoc la gard,
 Nebăut și nemâncat.
 b) Călu-i opchinca di bună,
 Că ciubota nu mai sună.
 c) Tragi mândră cu bobghi (bobii),
 Nu-l' mai lacrama ochi.
 d) Aista pchicior ma doari
 Și cu-aista dau mai tari.

XII. Ce și ei în loc de che și chi.

- a) Fimeia carti-fimee,
 Să poarte sub brăie cee, (chele).
 Să mănăci și să bei,
 Pi barbat dracu să-l tee.
 b) În ciuda barbatului
 S'o rupl cingă (chinga) patului.

XIII. Egi în loc de bi și pci în loc de pi.

- a) Pi ce(a) luncă cu bulbuci
 Pași lelea niște giunci (junci);
 Lasă giuncii la lupci
 Și te dă cu voinci;
 Lasă giuncii lupcilor
 Și ti dă voincilor.
 b) Du-ti'n corbgi!
 c) Să gioacă n bumbgi!

XIV. Ai în loc de ani.

Pe valea Bistriței pluralul dela *an e ai* :
U-tu-iu i două, trei zile,

Ciu și vai,

Patruzecl de ai ! (Se zice de cei ce se însoară).

Mai sunt și alte particularități ale graiului bistrițean ; dar pe altă dată.

INCERCARE ASUPRA CLIMATOLOGIEI ORAȘULUI PIATRA-N.

de Victor Andrei

Lucrările de climatologie asupra așezărilor urbane, sunt destul de numeroase în literatura noastră geografică. Hepites, părintele climatologiei române, începuse prin 1900, în *Analele Academiei Române*, publicarea unor serii de atari monografii, continuat apoi, materialul de observații îmbogățindu-se, de climatologi mai tineri.

Studiile lui Hepites, păcătucesc însă prin șubrezenia concluziilor, nesprîjinite pe un bogat material de observație ¹⁾, fapt care le reduce mult acum, valoarea lor geografică. Studiile mai noi, împlinesc și aceeași cerință. Oricum, valoarea strict științifică a acestui gen de monografie, e—trebuie s'o recunoaștem—redușă în ceace privește concluziile, mai ales când, în cazul regiunii noastre, studii făcute cu seriozitate științifică, lipsec cu proape cu desăvârșire.

Scoase însă cu prudență, concluziile pot avea un interes utilitar : lucrul se întâmplă cu orașul nostru care, cu piorescul peisajului, aspiră și la titlul de stațiune climaterică.

Spațiul geografic însă, poate imprima climatului, prin însușirile sale de relief, vegetație sau hidrografice, caractere speciale, mărind originalitatea și deci valoarea fragmentului climatic, asupra căruia se îndreapă studiul. Scoaterea în evidență a acestor însușiri, factori hotărâtori în apariția și dezvoltarea fenomenelor climatice, se impune deci, ca un fapt introductiv.

Morfologie și Orografie.

Ținutul pe care se întinde orașul Piatra, e în mare parte fundul unei văi de eroziune, săpăta de către relieva bistrițeană în falsele anticlinale preexistente ²⁾. Flancurile rezultate, au rămas, — modelate apoi și de alți agenți — în culmile mărginașe regiunii noastre : Cernegura, Coza, Doamna și masivul Petricica, care, dispuse aproape paralel, constituesc ultimul clește montan al văii bistrițene. Poalele lor, au fost apoi îmbrăcate cu depozitele aluvionare, etajate în terase discontinuți ale Bistriței și aliu-

¹⁾ Hepites chiar adoptase în subtitlu : materiale pentru climatologie, etc.
²⁾ cf. I. Dădăescu. *Basinul Bistriței. Teză de licență (în manuscris).*

cauților secundari. Orașul, ocupă așăzi terasa medie și inferioară, scoborindu-se chiar până în lunca Bistriței.

Structural, culmile și masivul amintit, prin alțernanța de grezuri, marne și calcaturi, constituiesc marginea de răsărit a fișului terțiar—paleogen, a Carpaților orientali, spre E de care, începe aparent, saliferul subcarpatic. (Fragmente, se găsesc prinse sub ultimele cule ale fișului).

Înălțimea medie a culmilor, nu trece de 700 m., reprezentând astfel, ultima treaptă a Carpaților în descendența lor spre E. Linia exterioară, considerată de noi, care merge pe culmile arătate, marchează punctul cel mai ridicat în Cernegura. (852 m. P. T)

În interiorul tinutului, altitudinile urmează terasele: 525 m. terasa inferioară și 340 m. terasa medie. (Terasa superioară, e aci prea puțin reprezentată).

Strănsă astfel între Cernegura spre W, Doamna spre N și Cozia-Petrița spre E, regiunea prezintă spre exterior 3 mari, porți: 1) sp e depresiunea Cracău—Cuejdiu (oarta Cuejdiului); 2) spre basinal Vișoara și 3) cea mai largă, spre depresiunea Cracău-Roznov. Legătura cu regiunea de largi terase a acestei ultime depresiuni e așa de evidentă, încât tinutul nostru a fost considerat de d-l David), ca fiind chiar capătul nordic al acesteia.

Tinutul, oferă deci un caracter transițiv, dela zona montană a văii Bistriței spre cea depresionară.

Vegetație și Hidrografie.

Caracterul acesta se păstrează și în haina vegetală, care, dela pădurile bogate în confere și foioase ce imbracă culmile până la poale, se trece prin luncă, la vegetația de stepă a depresiunii.)

Două părți, Borzoghianul și Cuejdiul, care se varsă aci, în Bistrița, întregesc cadrul acesta, desul de bogat în factori modificatori ai climatei.

Datele necesare le-am luat fie din Buletinul Institutului Meteorologic Central, fie din foile aceluiaș Institut. Observațiile obținute în stația meeorologică locală de al doilea ordin,) au fost întrerupte căleva luni la sfârșitul lui 1909 și începutul lui 1910, când au fost completate după Tg.-Neamț și apoi în tot timpul războiului. Am considerat pentru lucrarea noastră, răstimpul 1899—1915 în ceace privește temperatura și vânturile și 1889—1915 în ceace privește ploile.

1) M. David, Relieful regi. subcarpatice din districtele Neamț și Bacău. Buletinul S. R. R. Geografie 1930 pag. 45 și urm.

2) Harta vegetației de P. Enculescu. Verzi și C. Papp. Contribuțiuni geobotanice asupra vâlei râului Cuejdiu. Rev. V. Adamachi" Iași 1933 pag. 102.

3) Stația înființată la 1899 în locul celei plurivomerică din 1889. Observatori vredenici de însemnai în acest răstimp, au fost d-nii prof.sori D. Focșe (factualmente directorul fic. Spirtu-Haret Bucureștii) și C. Bogdan. De vre o că,eva luni stația e mutată la Gârșina.

Temperatura.

Pentru studiul temperaturii—perioada de 17 ani utilizată aci e suficientă socotim, spre a oferi elemente, pentru cât mai juste concluzii. Pe cât știm, nici o lucrare de acest gen n'a depășit cu mult această cifră.

În tabloul de mai jos am calculat pentru perioada arătată, mediile de temperatură lunare în C°:

I.	F.	M.	A.	M.	I.	I.	A.	S.	O.	N.	D.
—3,4	—1,5	2,5	7,5	15,9	17,5	18,8	18,5	15,6	8,5	2,5	—0,6

Din cercelarea tabloului deducem:

1) Iannarie, e luna cu temperatura medie cea mai scoborită (—5°, 2) iar Decembrie, cu temperatura de iarnă cea mai ridicată (—0°, 6):

2) Iulie, e luna cu cea mai ridicată temperatură medie (18°, 8). Amplitudinea medie anuală e de 22°, 1.

3) Oscilația lunară cea mai mare, e între lunile Aprilie și Mai (6,4), ceace arată o bruscă trecere dela temperaturile mijlocii, la cele înalte. Oscilațiile minore, se afirmă între lunile Iunie—Iulie—August și încă Decembrie—Iannarie—Februarie, evidențind persistența, în tot acest dublu răstimp, a temperaturilor extreme.

Dăm aci și temperaturile extreme absolute înregistrate la Piatra, semnalând cîndătenia apariției lor în alte luni, decât acele arătate ca extreme medii. Astfel, maximul absolut cel mai puternic a fost de 36°, 4, obținut în zilele de 5 și 6 August 1905, iar minimul absolut cel mai scoborit a fost de —26°, 6, obținut la 15 Februarie 1911.

Pentru aceeași perioadă, mediile de temperatură ale anotimpurilor teoretice sunt:

Iarna	Primăvara	Vara	Toamna
—1°, 7	7°, 9	18°, 1	8°, 2

Din cercelarea acestor date reținem numai:

că în mijlociu, primăvara, e mai răcoroasă decât toamna, arătând față de aceasta o inferioritate de 0°, 4;

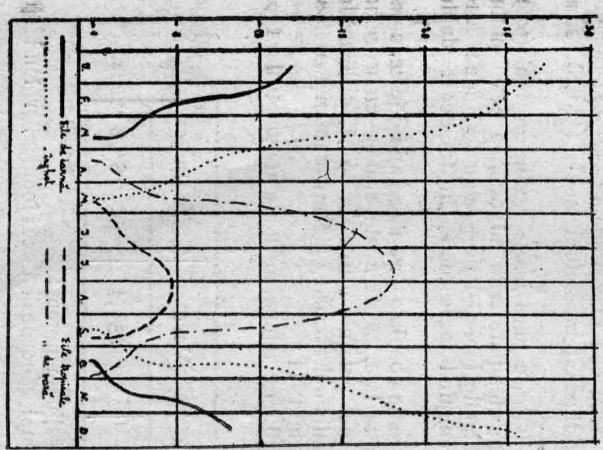
că iernile, comparate cu ale altor localități, duc la constatarea că nu sunt prea grele. În adevăr, valoarea medie a iernelor pietrene (—1°, 7) e foarte apropiată de a Iașului (—1°, 9), dar distanțată de a Fălticeniilor (—5°, 1). Crivățul, desigur, e cauza înașpririi iernelor în cazul acestor două

ultime localități, atenuat mult la Piatra cum vom vedea, de barajul culmilor răsăritene.

Pentru determinarea duratei anolimpurilor, sistemul calendaristic fix de căle trei luni, nu e just geograficeste. Regimul temperaturii în timp de un an, apare vicios arătat. Nici acel geografico-matematic, nu e mai fericit. Zilele călduroase dela sfârșitul primăverii și începutul toamnei, sunt excluse astfel din anotimpul verii, după cum zilele cu temperaturi joase din preajma iernii, sunt greșit trecute anolimpurilor moderate.

Lată de ce, pentru a determina cât mai real durata iernii și a verii la Piatra — celelalte două anolimpuri vor putea apoi fi deduse: lențicios, — va trebui să socotim media zilelor de iarnă (a căror maxim ≤ 0) și îngheț (minim ≥ 0), cum și cele de vară (cu maxim ≥ 25) și tropicale (cu maxim ≥ 30) și aceasta pentru aceiași perioadă socotită până acum ¹⁾.

Curba de mai jos ne arată creșterea și descreșterea numărului zilelor de vară, tropicale, îngheț și iarnă în curs de un an :

Din observarea graficului, deducem :

1. Zilele de iarnă, încep la sfârșitul lui Octomvrie și începutul luni Noemvrie când situăm începutul iernii la Piatra. Sfârșitul iernii, ar fi la finele luni Martie. În total, iarna ar însuma deci cam aproximativ 5 luni.

2. Zilele de vară, încep din luna Mai (sfârșitul ei), când plasăm deci începutul verii și sfârșesc la începutul lui Septemvrie.

Vara însumează deci, cam trei luni și jumătate.

3. Vara și mai ales iarna, sunt deci anolimpurile pietrene cele mai lungi, iar primăvara și toamna, cele mai scurte. Durata anolimpurilor cu temperaturi extreme, fiind mai mare ca a celor cu temperaturi mai moderate, iar trecerea dela iarnă la vară și invers, relativ repede, apropierea de climatul extrem continental, se vedește astfel suficient. De altfel, asemănarea cu acest climat de două anolimpuri, se afirmă mai mult,

1) Evident nu vom da data exactă a începutului fiecărui anotimp. Calculul absolut ar fi posibil și aici just.

dacă accentuăm că dela zilele de îngheț (Aprilie: 6,5) se trece brusc la cele de vară (Mai 5,8). Toamna, fenomenul se repetă : dela zilele de vară ale lui Septemvrie 5,6 la număr, se trece repede la zilele de îngheț (4,5) și chiar de iarnă (4,1), ale lui Octomvrie.

Media anuală, pentru întreaga perioadă considerată e de 8° 2. Față de valoarea trecută în harta izotermică a Institutului Meteorologic ¹⁾, izotermia de 9° arătată, depășește valoarea reală cu 0°, 8.

Valoarea arătată, creiază Pietrei o situație intermediară între stațiile vechi. În adevăr, superioare îi sunt Iașul cu 9°, 20 și Bacăul cu 9° (deși datele sunt defectuos luate aci) pentru ca să-i urmeze Fălăceni cu 7°, 8 și Valra Dornei cu 5°, aceasta din urmă de urmă de altfel, constituind cea mai joasă temperatură medie din tot cuprinsul țării noastre. Justificate aceste valori prin alți udinea deosebită a stațiilor, nu e mai puțin adevărat, după cum am mai spus că și vântul poate fi un factor modificator, de mare însemnătate. Astfel, Pâncești-Dragomirești Sud—Roman (altitudine 190^m), deci expusă Crivățului ce se scurge pe ulucul Siretului, arată o surprinzătoare apropiere de Piatra, marcând o diferență numai de 0°, 2.

Asistăm deci, la un veritabil fenomen de compensație.

Valoarea medie anuală aflată, nu e însă uniformă chiar pe o suprafață așa de restrânsă, cum e cea cercetată de noi. Găsim fășii cu salturi mici de temperatură dela o lună la alta și încă cu o foarte probabilită creștere a mediei anuale, ceace nu e fapt neobișnuit unei regiuni de munte ²⁾. În cuprinsul orașului, asemenea fășie stabilă, ar fi parlea de sub Cozla-Cârloman. În susul văii Bistriței, asemenea puncte sunt numeroase. În general, sunt caracterizate printr'o vegetație proprie părților adăposite, în care predomină pinul, iar dintre pomi roditorii, nucul. Vom reveni la vânturi. Dacă observații sistematice nu s'au făcut, o puținflă de a afla măcar media anuală a acestor insule de temperatură stabilă și ridicată, consistă în aflarea temperaturii apei de izvor.

Vântul.

Munții, se disting în regiunile temperate ca o lume aparte, abundând în contraste de temperatură, dela un loc la altul, acestea generatoare de mișcări frecvente, cu traect scurt și de durată neregulată. Fiecare vale ce dă înspre finuturi deschise și joase, constituie un niuc pentru vântul său, slămit mai ales iarna.

Astfel cum se prezintă finutul nostru, ca un basin cu puternice șifrituri spre văi prelungi, cu mlie vechi îi vor constitui slab paravan. În schimb, —norțile, larg deschise spre S, E și W—N W îi vor periclită pururi stabilitatea atmosferică, hotărând finutului un caracter de dependență, față de jocul atmosferic din jur.

1) In albulunul statistic—Agriultura în România, Buc. 1929.
2) cf. De Martonne: Geographie physique Vol. I pag. 307.

Ca o introducere la acest element climatic, ar trebui să înfățișăm presiunea atmosferică. Dar cu toate că pentru Piatra posedăm date suficient (presiunea anuală medie = 753,5^{mm}), lipsa datelor corespunzătoare pentru iunurile din jur, ne face imposibilă fixarea locurilor de origine, a vânturilor, ce agită atmosfera pietreană. Iată de ce, vom pleca oarecum deductiv, pentru ca din cercetarea direcțiunii și frecvenței vânturilor, să determinăm legăturile cu claviatura curenților vecini.

În tabloul de mai jos, am calculat pentru aceeași perioadă, frecvența în procente¹⁾, pe luni și anotimpuri.

	I.	F.	M.	A.	M.	I.	I.	A.	S.	O.	N.	D.
N	5,8	4,1	4,3	6,2	3,4	2,7	2,5	2,4	2,9	2,0	2,6	4,0
NE	5,5	5,4	7,6	5,0	3,9	2,7	2,9	3,2	2,5	3,5	3,7	2,7
E	2	2,1	4,3	2,4	3,9	2,6	1,4	1,1	1,0	2,7	2,8	2,7
SE	3,2	5,7	9,1	8,0	7,0	5,0	5,4	5,7	7,2	4,5	3,1	2,5
S	2,5	4,0	3,8	4,0	4,5	3,2	3,2	4,0	3,1	3,5	3,5	3,9
SW	8,1	11,0	9,1	11,1	9,9	10,0	10,9	12,1	9,2	8,4	12,6	10,5
W	23,2	22,2	22,6	22,1	22,8	24,0	26,0	25,2	26,2	25,0	26,4	21,2
NW	30,1	26,8	23,8	25,7	26,9	30,3	30,7	25,2	27,0	24,4	22,0	25,9
Calul	19,5	18,7	15,4	15,3	17,9	19,2	16,7	23,3	20,9	26,3	28,7	26,9

Din cercetarea acestui tablou, deducem:

1) Vânturile dominante, sunt cele dinspre NW, și W, fiecare cu o frecvență respectiv de 26,2^{0/0} și 24^{0/0} în medie anuală. Urmează vântul de de SW cu 10,1, cele de SE cu 5,3 și înfățișat cele de N și E, cu valori neglijabile.

Cum la luarea observațiilor meteorologice nu s'a ținut seama de deschiderile vâilor principale, ci de roza vânturilor și mai ales, cum direcțiunea vânturilor dominante corespunde — porților — putem stabili următoarele asociațiuni:

- Vântul de W și NW corespunde văii din amonte a Bistriței;
 - S și SE văii din aval;
 - " " " SW Cernegurei;
 - " " " N și NE Cârlomanului și
 - " " " E văii Cuediene.
- 2) Există așadar, un curent de W și NW, născut probabil din diferențele puternice de temperatură dintre părțile superioare ale Bistriței (Ceahlăul ?) și depresiunea Roznov, ?) care scurgându-se pe valea Bistriței

1) E vrednic de însemnat că Cernegura cea acoperită des de ceață, care, se pare în-a dat și numele, joacă pentru regiune rolul unui barometru.

2) Se pare că depresiunea aceeași joacă rolul constant al unei arii ciclonale.

În jos, e abătut de simnositatea văii — călăuză, luând dela Piatra o direcțiune aproape S. Urmărindu-l după direcția generală a norilor, în regiunea noastră și chiar mai departe în regiunea Roznov, observăm, că urmează mai mult linia munților, abătut de crivățul care acolo suflă cu putere.

3) Vântul de SW, nu poate fi decât o briză de munte, situația Cernegurei chiar în aceeași parte — cu punctul său cel mai ridicat — fiind un indicio dubitabil.

Frecvența cea mai mică o are luna Ianuarie (8,1^{0/0}), iar maximum luna August (12,1^{0/0}), luni de extremă temperatură. Maximum estival e conștient, știut fiind că brizele nu s'illă decât în anotimpurile calde. (Maximum aluat în luna Noembrie e desigur o greșală de observație).

4) Frecvența vântului de W și NW e interesantă de cercetat: Frecvența maximă o are pentru vântul de NW luna Ian. (30,1) și Iulie (30,7) cea mai slabă fiind (23,8) Martie și (22,0) Noembrie.

Pe anotimpuri, există așadar două maxime: de iarnă și vară și două minime, corespunzătoare anotimpurilor cu temperatură potrivită.

5) Vântul de SE, nu e mai puțin interesant. Mai slab în lunile de iarnă și vară (Dec. 2,5^{0/0}); (August 3,7^{0/0}), arată două maxime: unul de primăvară (Martie 9,1^{0/0}) și altul de toamnă (Sept. 7,2^{0/0}).

Constatăm prin urmare o creștere a frecvenței tocmat în anotimpurile când vântul contrariu de W și NW și-o micșorează.

E un nou indicio împreună cu cel de mai sus, de existența celor două centre: de maximă înspre amonte Bistriței și de minimă în cuprinsul depresiunii roznovene.

6) Vântul de E, Crivățul fără îndoială, are o frecvență slabă și limitată la partea din oras, ce vine în dreptul porții cuediene. Timpul nostru, ar constitui punctul terminus în traectul acestui vânt, dominant în tot răsăritul țării noastre. Călimile subcarpatice și mai ales culmea Balaurlui, îi formează un zăgaz serios, modificându-i în mare măsură frecvența.

Calculul mediu anual, caracteristic pentru orice punct, e la Piatra de 20,2^{0/0}. Faltă de alte localități: Pâncești-Dragomirești 27,5^{0/0}; Iași 31^{0/0} și Tg.-Ocna cu 32,2^{0/0}, Piatra, ne apare cu un regim de vânturi, foarte frecvent.

Anotimpul cel mai instabil, se arată a fi primăvara cu 16,4^{0/0} calm, înfățișându-se și cu cele mai variate vânturi.

E necesar să accentuăm, că nu toată regiunea orașului, prezintă acelaș regim eolian. Cum stabilitatea atmosferică e strâns legată de cea termică, e prielajul acum a determina întinderea probabilă a „insulei stabile”, determinări exacte nefiind desigur posibile, din lipsă de observații, așa cum am arătat mai sus.

1) E posibil să fie chiar, „Munteanul”, pomenit la Dani Gheorghiu și Simionescu Komana la pentru cl. VII-a sec.)

Pe anotimpuri și anual, precipitațiile arată următoarele valori medii :

Iarna	Primăvara	Vara	Toamna	Annual
71	188,8	271,7	145,8	677,5

Seceta se arată și acum iarna, pe când vara e bogată în plozi.

Observăm superioritatea primăverii, față de toamnă : cauza, e desigur Crivățul, care aduce, primăvara și la începutul verii, umezeala sesului ru-sesc în desghet.

Media anuală e de 677^{mm}.3 superioră izohetei de 600^{mm} ce trece prin Piatra noastră, astfel cum e arătată pe harta institutului meteorologic ¹⁾. Valoarea de mai sus, marchează desigur o superioritate vădită față de punctele răsăritene din podiș și subcarpați. În adevăr, Iașiul au în medie anuală 504^{mm}.2, Pancești-Dragomirești 552^{mm}.5, Tg.-Oma 614^{mm}.1 ș. a. m. d. Evident, că relieful are aci rolul precumpănitor, storcând masele de aer aduse de curenți, umezeala.

Pe valea Bistriței, situația tranzitivă a Pietrei se învedenează în ceace privește precipitațiile. În adevăr, pe când Bacăul arată o medie anuală de 437^{mm} și Buhușul 468^{mm} Bicazul are 979 iar Vatra-Dornei 745.

Variația valorilor în decursul anilor de observație, ne pot da învăță-minte interesante. Mediile pe decade ²⁾, ne arată o descreștere treptată a cantităților de apă.

Decada	Precipitații în ^{mm}	Decada	Precipitații în ^{mm}
1889—1898	641,6	1909—1915	576,7
1899—1908	657,4	1922—1930	521,9

Desigur, explicația cea mai plauzibilă, e fenomenul biologic al dispa-riției, an de an, a pădurilor bogate, ce constituiesc un factor de seamă în formarea norilor.

Se pare însă, că problema nu se rezolvă numai în acest chip. Meteorologul Bruckner, încercând să prindă variația ploilor în decurs de a-proape 1000 de ani, pe baze statistice, stabilește existența unor oscilațiuni

1) Id. albumul statistic, etc.

2) Pentru anul 1931 ca și pentru ultimii doi ani nu s-au făcut observații.

de durată între 30 și 35 de ani, în mersul cliimei Europei occidentale. Perioadele la rândul lor, sunt împărțite în două faze între 15 și 17 ani, de ani reci și ploioși, succedând anilor calzi și secetoși.

Pentru țara noastră, fenomenul a fost studiat de d-l C. Donciu pen-tru București și Basarabia ¹⁾ și N. A. Rădulescu pentru Moldova de Sud ²⁾. Ambele studii, confirmă perioadele meteorologului german.

Evident, e o interesantă încercare de legiferare într'o știință, care, cu toate că prea tânără—nici materialul de observație nu e încă complet a-dunat—e chemată să-și spună atât de des cuvântul în aeronautică, agricul-tură etc. Numai că așa cum observă și d-l N. A. Rădulescu, pentru finutul său, cele două decade dela finele secolului trecut și începutul secolului actual, înglobabile zonei secetoase se arată superioră decadei 1922—30, a-cestea, socotită totuși ca o fază ploioasă și răcoasă.

Cum nu ne putem antrena într'o atare discuțiune, scopul lucrării de față fiind altul, semnalăm celor ce se ocupă cu această problemă excepția de mai sus, dacă în adevăr e vorba numai de o excepție.

Întinderea suprafețelor cu temperaturi stabile și liniștite, de mare im-portanță pentru așezările omenești și singure care urban pot fi valorificate veltigialuristic, e deci limitată la triunghiul Cozla—valea Borzoghian—Câr-loman. O bună coincidență, face ca în apropiere imediată să se găsească Cozla, cea minunăță ca pitoresc și loc de liniște și odihnă de vacanță. Desvolțarea orașului, spre S și W mai ales, n'a fost fericită, căci la inconvenientul climatic—variațiuni puternice de temperatură, vânturi fre-quence—s'a mai adăugat și acei al inundațiilor repetate ³⁾ mahalale în-tregi ocupând nivele egale cu ale albiei Bistriței, sau chiar mai joase.

Cunoșterea climatică a colului Cozla—Cârloman—valea Borzoghian e necesară deci, pentru a înlesni rezolvarea problemelor de așezare, care dat fiind strălucitele perspective economice de viitor ale basinului Bistriței, se vor pune fără întârziere.

Cum înființarea unei noi stațiuni momentan nu e cu puțință, dat fiind greutatea cu care lupă Institutul Meteorologic Central, propunem ca stația veche, pe care o cerem readusă cât mai grabnic dela Cărcina, să fie a-șezată în cartierul Valea Viei, adică în centrul suprafeței pomenite.

1) C. Donciu : Contribuțiuni la Climatologia Basarabiei. An. Ac. Române, Memoriile recheti științifice, Seria III, tom VI.

2) N. A. Rădulescu : Clima Moldovei de sud în revista „Mihocvia” Focșani 1930, vol. I.

3) Problema inundației la Piatra vom pune-o într'o lucrare separată.

TURISMUL ÎN JUDEȚUL NEAMȚ
de Ioan V. Cheteanu

România este printre puținele țări binecuvântate de Dumnezeu cu nesfârșite bogății naturale: izvoare de apă minerală, munți și văi de un pitoresc neîntrecut, câmpii mănoase, cum rar se văd alturea.

Dela limanul Nistrului și țărmurile Mării Negre, cu plajele „îmbăiate” de soare, care se întind pe zeci de kilometri, până la plajurile vesele ale munților noștri, omul poate găsi nu numai liniștea sufletească, ci o înălțare și o aleasă satisfacție a vieții.

Frumusețile naturale ale țării au determinat și la noi dezvoltarea drumeției.

„Dacă în alte țări, turismul e practicat pe o scară întinsă, reprezentând nu numai un factor educativ și de păstrare a sănătății, ci și un însemnat factor economic în viața națiunii, la noi turismul e o manifestare relativ nouă și unde, din acest punct de vedere — cum spunea un încercat turist d-l M. Harel — președintele T. C. R.: „totul este încă de făcut”.¹⁾

În adevăr, nimeni nu poate contesta rolul cultural și educativ al turismului și să ne gândim la excursiunile pe care școlile obișnuiesc să le facă. Liceul „Petru-Rareș”, în ultimii ani, a făcut excursii în Bucovina, Munții Apuseni, Reșița și Delta Dunării, cu care ocazie elevii au cercetat meșteșuguri pline de farmec și bogăție, trecând în revistă cunoștințele istorice și geografice din școală.

Dar drumeția este un puternic mijloc de educație fizică, destul de folositor sănătății.

Ce poate fi mai dător de viață, decât s'o pornești într'o dimineață de vară, când soarele abia se ridică peste vârful unui munte, unde te înfrământă frumoase poeni, izvoare cu apă limpede și rece, păduri de brad și fag și de unde ochiul se pierde în zarea depărtată!

Dar nici ca factor economic turismul nu trebuie trecut cu vederea și prin câteva cifre vom pune în lumină, numai-decât, însemnătatea lui. România, în cursul anului 1950, după socotelile oficiale, a lăsat în străinătate, pentru călătorii, aproape 2 miliarde lei.

1) România Balneară și Turistică, pag. VII.

La stațiunile balneo-climaterice din Cehoslovacia au fost în anul 1929, 283085 vizitatori străini.¹⁾

Italia are cercuri de turism admirabil organizate. Touring-Club-ul italian numără în anul 1932 cum 400.000 membri, (comparați pe cel român cu 4000 membri) și care aduc Statului un venit considerabil din banii tăsași de vizitatorii străini, ce să nu mai vorbesc de marile avantaje ce se acordă acestora.

Când vezi cum încurajează Italianii, Cehoslovacii, etc., prin toate mijloacele posibile, pe străinii care se duc să le viziteze țara, nu trebuie să ne închipuim că au un folos practic, un venit considerabil, care le aduce fericirea și prosperitatea țării?

De ce noi, Români, imitatori atât de fideli ai străinătății, nu am lua și exemple bune de alturea?

În fiecare zi celim în gazete sau reviste: Societatea X. organizează excursii în străinătate: Italia, Coasta Norvegiei, etc. Puține sunt care iau astfel de inițiative și pentru țara noastră și doar avem atâtea locuri frumoase!

Nu mai departe, să ne gândim la județul Neamț.

Piatra-Neamț, așezat pe râul Bistrița care face legătura cu Ardealul și Moldova, este un oraș de munte, renumit prin poziția sa pitorească, cum puține orașe din țară o au.

Muntele îi formează cadrul; dintr-o parte, spre apus, mohoșia Cernegura nuanțată de rășnă Cozia și Petricica. Către Nord drumul așezat al Bistriței, farmecul orașului, deschide zarea până în inima Carpaților. Din grădinița publică, munai brazi, privești fără să te saturi spre Ceahlăuul mândru, străjerul Moldovei. În spre miazăzi, muntele e relezat deodată ca de un palos uriaș. Poarta larg deschisă a Bistriței, deschide orizontul spre belșugul ogoarelor asvârțite pe prispă lată care întovărășește apa către Buhuș și Bacău²⁾

Se pot vizita: Parcul Cozia cu cele 6 izvoare minerale, descoperite la 1882 de doctorul Predescu și analizate de P. Poni; pe celălalt mal al Bistriței, Peste-Vale, Cernegura și Bălca Doamnei.

Din Piatra-Neamț, luat ca punct de plecare ai multe de văzut, după direcția în care vrei să apuci.

1) În direcția Buhuș-Tazlău întâlnești Roznovul, în apropierea cărui, nu de mult, s'au găsit urme de civilizație preistorică, ce se vor strânge într'un muzeu regional, pentru a nu mai avea soarta celor dela Cucuteni, pe care dacă ai vrea să le vezi, trebuie să mergi la muzeul din Berlin.

Apoi Tazlău, unul din cele mai vechi sate, pomenit în documente, "multă vreme ca punct de vamă pentru mărfurile ce intrau din Ardeal prin pasul Ghimeșului" (V. Pârvan). Biserica e zidită de Ștefan-cel-Mare la 1497,

1) România Balneară și Turistică, pag. V.

2) I. Simionescu, Orașe din România, pag. 211.

având o frumoasă ușă la intrare în pronaos, sculptată în stil gotic și un canal săpat în lemn de tisă.

2) Spre Tg.-Neamț—Mânăștiri. Incepând cu schiturile Almas și Horoia, așezate într'un cadru cu adevărat pitoresc, trecem la Râzboeni cu biserică ridicată tot de Ștefan-cel-Mare la 1476, în amintirea luptei cu Turcii, dela Valea Alba.

Aăpostită într'o frumoasă plantație de brazi, Bălfătești, e cunoscuta stațiune balneo-climaterică, cu apele sale cloruro-sodice, iodurate și bromurate, ce-si găsesc asemănarea cu cele dela: Kreuznach, Homburg, Ischl, Reichenhall, Karlsbad și Marienbad.

Din sosea, colind spre stânga, cale de o oră, printr'o minunăție alea de cireși, zărești turlele Mânăștirii Văratec. E cea mai populată mânăștire de măci din țară și acolo, într'un modest mormânt, odihnește Veronica Micle, inspiratoarea lui Eminescu.

"Ceva mai subțil munte decât Văratecul (480 m. alt.), ascunsă sub înalte bolți de cețina și ferită de toate părțile de vânturi, se află M-rea Agapia. Spre miază noapte crivățul se oprește de murgura înaltă, chelă și găbovă, "Muncelul cu flori"; iar către apus ziua se întunecă sub codrul des de brad, presărat doar ici-colo de gingașa albeață a mestecăntor¹⁾. Agapia, și ea veche ciltorie domnească, cu vizitatorii ei obșnuiți, ce revin, ca și rândunelele, la aceleași culturi.

A fost zidită de haitmanul Gavril, fratele lui Vasile Lupu și soția sa Lilliana [1547] și refăcută de domnitorul Sutu, fiind arsă de Turci la 1821. Într'o arhipă a mânăștirii se găsește muzeul bisericesc, unde d-l profesor I. D. Ștefănescu a adunat toate obiectele artistice ce-au mai rămas în mânăștire.

Dela Tg. Neamț, care-i străjuit până departe de Cetatea Neamțului, dai de străvechil sat Vânătorii Neamțului, cu oameni din neamul acelor, care odinioară s'au hărțuit cu Sobiełski, craiul Polonilor, cum spune Cronica. După ce treci prin "Dumbrava" cu stejari și lași în sângea drumul către M-rea Secu și Cerbăria Statului, unde se mai păstrează acest nobil animal al pădurilor noastre, în față apare frumoasa M-rea a Neamțului.

Am putea spune că e cea mai veche dintre mânăștirile Moldovei, "căci înainte de ce Alexandru-Vodă cel Bun să fi ridicat ciltoriile sale Bistrița și Moldovița, ucenici de ai Sfântului Nicodim din Tara Românească, puseră bazele monahismului în Moldova, înlemind, sub Petru-Vodă Mușat, modestia chinovie din care s'a desvoltat mai apoi strălucita M-rea a Neamțului, vestită ca atare în toată Biserica Răsăritului".²⁾

În decursul timpului a fost mărită și dăruită cu multe moși și bogății, de Domnii iubitori de biserică, ce s'au succedat la tronul Moldovei,

1) România Balneară și Turistică, pag. 452.

2) Prefață de Alex. Lapedatu la "Odorele de la Neamtu și Secu" de Ștefan Petrescu

Tipografia și școala ei vestită au fost singurele izvoare de cultură, când țara era ingenuunchiată și robită Turcilor.

Excursii mai apropiate cu trăsura sau chiar cu piciorul se pot face la Schitul Vovidenia, Procov, M-reă Secu, Săhăștria Sihla, etc.

De cealaltă parte a Tg. Neamț, cu trăsura, cale de 20 minute pe șoseaua ce înconjoară dealul Pometei sau cu piciorul, peste dealul din stânga Cetății Neamțului, se găsește Băile Oglinzi, renumite prin apele sale cloruro-sodice, concentrate, atât de binefăcătoare pentru cei suferinzi.

3) Dela Piatra-Neamț, pe valea Bistriței în sus, către Borsec, Broșteni, înălțăm altă parte frumoasă a județului cu mănăstirile: Bistrița, Bisericanii, Pângărești, Schitul Tarcău, Buhănița și Durău.

Cu pluta, de la Vatra Dornei—Broșteni—Piatra, faci una din cele mai minunate excursii, străbătând întreaga vale a Bistriței.

„... drumul care coboară spre Valea Biczului te duce repede în fundul unor prăpăstii, nu se poate mai semețe. Zarea se închide: în stânga și în dreapta, păreți de stâncă se ridică înocmai ca ruinele unei cetăți. Nicăiri în Carpați, ochiul nu întâlnește o panoramă mai plină de măreție.—mai ales că sălbătăcia râpelor este însoțită jos de lumina unui lac, făcut de vreo sută de ani prin năruirea unui munte, care a oprit în loc Biczul, silindur-l să îneco o pădure ai cărei copaci stau și azi în picioare. Ceva mai jos de lac, apa Biczului piere cu desăvârșire, sub bolovaniișul care-i umple albia, pentru a eși abia mai departe la ivală, colind printr stânci și „Chei” așa de înguste, că poteca nici nu mai are loc alături de râu” 1).

Acestea sunt Chelle Biczului și nu trebuie să uităm încântătoarea vale a Tarcăului și Ceahlău, așa de cunoscute din descrierile pline de humor ale lui Calistrat Hogaș, etc.

Ca să poți vizita cu ușurință toate acestea și să fie ridicate la ad-vărala lor valoare, sarcina revine asociațiilor de turism, care își justifică pe deplin începuturile de organizare. E de datorria noastră—a tuturor—să acordăm tot sprijinul moral și material asociațiilor regionale de turism.

În Piatra avem un cerc de turism, condus cu multă pricepere și sufler de Pr. C. Matasă, cu buna intenție de a pune în lumină frumusețile acestui județ.

Cercul are un program bine studiat, din care schițez punctele mai principale:

- a). Înființarea în orasul Piatra a unui birou de informații.
- b). Ridicarea de adăposturi confortabile, deocamdată pe Ceahlău și la Durău.
- c) Refacerea drumurilor la Chelle Biczului și între Broșteni - Rarău.
- d) Organizarea din punct de vedere turistic a munților Cernegura și Cozla.

e) Tipărirea unei broșuri ilustrate cu vederi și scurte lămuriri asupra celor ce sunt de văzut în acest județ care, de altfel, așteaptă tiparul.

f) Organizarea văii Tarcăului și transformarea Brașului în stațiune climaterică.

Din descrierea bogățiilor naturale și a localităților de neîntrecut pitoresc din acest județ, am înțeles să evidențiez că turismul este un neprețuit factor nu numai economic, dar educativ și de păstrarea sănătății.

Să iubim deci, tot ce are aceeași țară și mai ales județul Neamț, căci este pământul nostru scump și în felul acesta, să arătăm străinilor că știm să-l stăpânim și să-l prețuim.

VECHILE ȘCOLI DIN JUDEȚUL NEAMȚ
CONTRIBUȚII LA UN ISTORIC AL ȘCOLLOR DIN ȚINUTUL NEAMȚULUI
de D. I. Stăhiescu

I. ȘCOLI VECHE CARE DĂINUESC ȘI AZI.

O istorie a școlilor din Județul Neamț e necesară. Cine o va putea realiza va avea un mare merit, căci o asemenea lucrare vastă necesită cercetări serioase și consultarea multor izvoare.

Noi, în acest studiu, nu urmărim altceva decât să aducem câteva modest contribuții la istoricul școlilor din județul Neamț, pe cât ne-au permis puținele izvoare ce le-am avut la îndemână.

Ocupându-ne despre cele mai vechi școli cari au luat ființă în județul Neamț, observăm că unele din ele mai dăinuiesc și astăzi, iar altele au dispărut după câțva timp de funcționare:

Școala primară No. 1 de băieți din Piatra-N.

Școala primară No. 1 de băieți din Piatra-N., cea mai veche școală publică din județul Neamț, s'a înființat în anul 1840¹⁾. Dar încă înainte de acest an ea funcționa ca școală particulară, pe la 1835²⁾, sub conducerea Institutului D. Nannu. În 1836 școala avea 15 elevi, iar în 1839, 58 elevi³⁾. Deasemenea se mai spune că, înainte de 1835, exista și o școală de cathești, în chilia din turnul Catedralei; așa că, socotind și această școală catolică, drept origină a școlii primare de care ne ocupăm, vedem că începuturile ei sunt cu mult mai vechi.

Arhiva școlii se păstrează numai dela anul 1844, când se constată ca dascăl al ei D. Nannu. În acest an școala avea numai 15 elevi. Dela anul 1848, când este numit institutor și director Nicolae Vicol, școala a funcționat cu două clase, al doilea institutor fiind Ion Homiceanu. La 1854 s'a înființat și cl. III-a, numindu-se ca institutor nou Emanoil Halunga, absolvent a patru clase gimnaziale.

Până la 1842 cursurile s'au ținut în chilia din turnul Catedralei. În acest an, din inițiativa lui Lascăr Catargiu, ispravnicul județului, s'a pus le-

1) I. Negre. Din cuvântarea ținută la 27 April 1881, când s'a pus temelie loc. școlii No. 2 băieți din Piatra-N. Revista "Asacir" anul I, nr. 2 pag. 62.

2) După un atestat al fostului institutor de cl. IV-a, N. Vicol. (După d-l Al. Ionescu, directorul școlii). Așadar, în 1933, școala a implinit 100 ani de existență.

3) Cf. Rășcanu — Istoricul învățământului particular în România.

melta unui local propriu, mai mare, compus din trei săli de clasă, terminat abia la 1850¹⁾, pe timpul directorului Nec. Vicol. Mai târziu, localul a fost mărit cu încă o sală de clasă și o cancelarie.

În această stare, clădirea a durat până la 1 Mai 1930²⁾, când, în locul ei, prin strămuț și râvna d-lui G. Măcărescu, s'a construit un nou și impunător local, după concepția arhitectului Bolomey, amenajat și înzestrat în spiritul noilor cerințe igienice și pedagogice. Valoarea localului, cu 4 săli de clasă și una festivă, cu parchet, calorifer și baie, este de 4.000.000 lei. Directorul școlii în această vreme a fost d-l Al. Ionescu.

Pe lângă această școală au mai funcționat: clasa V-a complementară, în anul 1924—25, iar în anii 1925—26 și 1926—27 o școală pentru adulți, cu două secții (amalfabet și puștin ștutori de carte).

În anul 1931—32, școala a fost populată de un număr de 178 elevi. Școala are o bibliotecă cu peste 400 volume.

Școala primară din Broșteni³⁾.

Este cea mai veche dintre școlile primare din județ. (Mai demult comuna Broșteni făcea de jud. Suceava, azi Bata). Înființată pe la 1840, de logofătul Al. Balș, proprietarul de atunci al moșiei Broșteni, școala a funcționat multă vreme ca particulă.

Dovezi despre data înființării școlii nu avem decât declarațiile oamenilor mai bătrâni, cari afirmă că, în anul 1841, s'a finit cel dintâu examen la această școală, în prezența logofătului Balș; precum și un bilet de voie, din 1842, dat elevului Cului Tofan ca să plece acasă în vacanța Paștilor, bilet care se păstrează astăzi în biblioteca școlii.

Cel dintâu dascăl al școlii a fost *Neculai Nanu*, fecior de Iulian din Ardeal, născut în Tg.-Neamț, absolvent al seminarului dela Socola. Era plătit de Balș cu 10 galbeni pe an, casă și masă, mai având, osebit de aceasta, un cal la grajd și o vacă la scuteală. Deasemenea mai primea dela elevii veniți din alte părți câte 40 lei vechi pe an, precum și eventuale cadouri; numai elevii din Broșteni nu plăteau nimic.

Era o școală cu renume, fiind frecventată de elevi din locuri depărtate: dela Tg.-Neamț, Fălțiceni și chiar din Bucovina. Aici a învățat carte câțiva timp și Ion Creangă, venind dela școala din Humulești.

Lată ce spune Creangă în *Amintiri*, despre această școală :

... „am să iau nepotul cu mine (spune David Creangă, bunicul scriitorului) și am să-l duc la Broșteni, cu Dumitru al meu, la profesorul Ni-

1) I. Negre. Rev. „Asachi” anul I, nr. 2. Din cuvântarea făcută la 27 April 1881.

2) Din informațiile dir. școlii d-l Al. Ionescu, prin Revizorat, comunicate de d-l

3) S'ri tuate din : *Monografia școlaelor și bisericilor de pe moșia regală Broșteni, de P. Cheorghesea.*

colui Nanu, dela școala lui Balos și-ți vedea voi ce-a scoate el din băiat; că de ceilalți băieți ai mei, Vasile și Cheorghie, am rămas tare mulțumit, căi au învățat acolo... Zău, mare pomână și-a mai făcut Alecu Balos cu școala ceea a lui, cine vrea să înțeleagă; și, Doamne, peste ce profesor iscusit și înțelept a dat! Așa vorbește de blând și primește cu bunățate pe fiecare, de fi-i mai mare dragul să te duci la el... Și mai ales pentru noi țărani munteni este o mare facere de bine. Când am venit eu cu tata și cu frații mei Petrea și Alexandru și Nică, din Ardeal în Pipirig, acum săi-zece de ani trecuți, unde se pomenea școlii ce a lui Balos în Moldova. Doar la lasi să fi fost așa ceva și la mânășirea Neamțului, pe vremea mitropolitului Iacob...

...Noi, cum a plecat bunicul, a doua zi, ne-am dus la școală și văzând profesorul că purtăm plete, a poruncit unuia dintre școlari să ne lundă. Când am auzit noi una ca asta am început a plânge cu zece rânduri de lacrimi și a ne ruga de toți Dumnezeuii să nu ne sultească. Dar li-ai găsit, profesorul a stat lângă noi, până ce ne-a tuns chitlug. Apoi ne-a pus în rând cu ceilalți școlari și ne-a dat de învățat după puterea noastră; între una alta și „Ingerul a strigat” pe dinafară.)”

Școala din Broșteni era mai mult o școală catolică. Cursurile făceau 5 ani, iar absolvenții ei aveau dreptul de a fi hirotoniți ca și cei ai seminarului dela Socola.

La fiecare sfârșit de an se făceau examene în asistența logofătului Alecu Balș.

La început școala a avut numai 40 elevi, apoi numărul lor a crescut până la 120.

În metoda de predare a lecțiilor, Nanu se servia de *monitori*, numiți pe atunci *otacovi*, cari în lipsa profesorului aveau puteri depline asupra celorlalți elevi. El utiliza și pe elevii mai înaintați ca să învețe pe cei începători. Bătăia cu nuțina era folosită ca mijloc de corecție.

Alfabeta îl învățau elevii desemnându-l pe nisip și numai după aceea erau trecuți la plăcă și apoi la hârtie. Scrierea pe hârtie se făcea cu penna de găscă, iar citirea se învăța după bucovână.

Orarul era alcătuit în așa fel ca dimineața să se învețe obiectele mai grele, iar după amiaza cele mai ușoare și cântările bisericesti:

Duminica și sărbătorile elevii luau parte la slujba bisericască, formând corul, iar învățătorul făcea predica.

Școala din Broșteni s'a bucurat de o stare înfloritoare și de un însemnat prestigiu tot timpul cât a trăit Neculai Nanu. Dela 1851, când acești merituos învățători moare, ea începe să decadă, numărul elevilor scăzând simțitor. O bucată de vreme chiar și-a întrerupt cursurile.

Elevii înscriși nu frecventau cursurile regulat, așa că de multe ori

1) Ion Creangă. Opere complete — editia G. T. Kirileanu, pag. 27—28 și 31—32.

școala era pusă săptămânî în treag. Ne mai fiind dascăli de prestigiu lui Nantu, părinții nu și-au mai trimis copii așa departe, ci au început să-i dea la școala dela mănăstirea Neamțului, de curând înființată. La 1 Februarie 1865, când a fost luată pe seama statului, școala nu avea decât 13 elevi. Dar o reorganizare temeinică, a făcut-o, abia la 1884, vrednicul învățător **Mihail Lupescu**.

Pe timpul învățătorului **Mihail Lupescu**, școala — care pe vremea lui Nantu, nu avea local propriu — a soluționat și această problemă. Încă din 1877, Regele Carol I cumpărase moșia Broșteni dela familia Balș. Școala, aflându-se, deci, pe moșia regală, iar Regele Carol, cunoscând vechimea și trecutul ei, i-a făcut în 1892 un local, înzestrat cu un bogat material didactic.

Mai târziu, prin stăruința învățătorului **Lupescu**, s'a mai construit, tot cu cheltuiala Curții regale și un atelier de dogărie pentru lucrul manual al băieților, iar fetele erau obligate să învețe: țesătoria, cusăturile naționale și gospodăria.

Pentru a desleptă gustul de citit al elevilor și pentru îmbogățirea mîinii lor cu cât mai multe și mai variate cunoștințe, **Mihail Lupescu** a înființat o bibliotecă cu peste 5000 volume, cari în cea mai mare parte au fost donale de Curtea regală.

Tot acest harnic învățător a întemeiat și grădina agricolă a școlii. Munca desăsurată de învățătorul **Lupescu** la școala din Broșteni este uriașă, iar activitatea lui e umiltoare. Deaceea distinsul publicist, profesorul universitar **I. Simionescu**, îl pune în categoria oamenilor aleși și, în cuvinte frumoase, elogiindu-i munca și zelul lui pe tărâmul cultural, îl dă ca exemplu generațiilor tinere:

„Învățătorul nou pune în practică adevărata muncă a dascălului. Școala cu cei patru păreți ai ei, nu poate rămănea singurul câmp de activitate al „luminătorului satelor”. Școala e satul întreg; pe elevii mărunți, cu ochii de sticleți, viori și schiopiori, îi învață carte; pe cei mai în vârstă, biruitoarii năhapiilor **Bistrifei**, îi îndeamnă la traiu omeneșc prin sfaturile și exemplul vieții sale...

... Creiază bibliotecă populară, ține lecții de vară, neprecupețind truda; adună pe colegii din sațele învecinate, dă viață cercurilor culturale...
... Cu prietenul său de școală **A. Gorovei**, întâlniți, după ce-si pierdută urma unui altuia, în „rodăția mică și friguroasă” din Broșteni — unul judecător de ocol, celălalt învățător — a pus temelu revistei de folklor „Sezăioarea”.¹⁾

În anul 1892, când școala de băieți din Broșteni se instala în noul ei local, construit de Regele Carol I, lua ființă în sat și o nouă școală de

1) **I. Simionescu** — Oameni aleși, vol. II, Români.

fete, pusă sub conducerea unei învățătoare suplinitoare, absolventă a unui externar secundar, **D-ra Maria Stupcanu**. Tot acum s'a mai înființat o școală și în satul **Cotărgasi**, care a răpit o bună parte din efectivul școlii de băieți din Broșteni. După un an, însă, la 1895, școala de fete s'a contopit cu cea de băieți, alcătuintu-se o școală mixtă, cu doi învățători: **M. Lupescu**, în postul **I-lia** și **D-na El Eftimescu**, absolventă a școlii Centrale dela Iași, nou numită, în postul al **Il-lea**. În această situație școala a funcționat până la 1898, când s'a înființat încă un post, care n'a fost menținut decât numai până la 1901, când școala rămăne iarăși cu două posturi.

În anul 1905, școala din Broșteni mai lasă o parte din elevii săi școlii nou înființate din cătunul **Holda**. Cu toate aceste descompleteări de elevi școala nu a fost deloc stănjenită în mersul ei normal. Până la 1865 școala din Broșteni a purtat numele întemeietorului, **Alecu Balos**; dela aceeași dată a primit numele celui ce a reorganizat-o complet: **Regele Carol I**. Multă vreme cheltuiile de întreținere a școlii au fost susținute de primăria Broșteni și de Casa regală, până au trecut pe seama statului.

În 1887 învățătorul **Mihail Lupescu** a înființat la școală o **Casă de economie** pentru a sădi în sufletele elevilor ideea agonisirii și prețurii banului. La 1888 a luat ființă în Broșteni **Societatea Bistrifa**, cel mai vechiu cerc cultural din țară, sub presidenția învățătorului **Mihail Lupescu**, având de scop, prin consfățiri, ținerea de conferințe și de lecții practice, să contribuie la perfecționarea învățătorilor și să soluționeze problema ajutorării elevilor săraci. Se înscrieseră ca membri în acest cerc învățătorii din comunele: **Farcășa**, **Borca**, **Mădeii** și **Broșteni**. În această alcătuire cercul a desfășurat o activitate frumoasă până în anul 1902, când s'a împărțit în două: cercul cultural **Broșteni** și cercul cultural **Borca**.

Pentru a veni în ajutorul elevilor săraci cu hrană, îmbrăcăminte și cărți, precum și cu adăpost pentru cei de departe, Casa regală a înființat în anul 1898 o cantină școlară, care funcționa în trei camere libere, din locual școlii, condusă de un comitet, alcătuit din administratorul moșiei regale Broșteni, preotul și învățătorul. Această cantină s'a dovedit a fi în adevăr de mare folos pentru școală, contribuind la îndreptarea frecvenței elevilor. La perfecționarea educației lor sufletești, prin contactul mai des cu învățătorii și la o bună dezvoltare fizică printr-o hrană abundentă. În anul 1905, când prin înființarea școlii din cătunul **Holda**, școala din Broșteni a pierdut o bună parte din elevii săi, cantina școlară nu a mai putut fi susținută și s'a desființat.

Începând din anul 1901 s'au ținut la școala din Broșteni mult timp și cursuri de adulți, cu sătenii și soldații neștitori de carte.

Scândinele cercurilor culturale, cu producții literare și artistice, erau foarte frecventate de săteni.

Casa regală a donat, multă vreme, în fiecare an, câte 500 volume pentru premii.

Un alt distins învățător al școlii din Broșteni a fost Ion Teodorescu. Bun gospodar și administrator, printre altele îmbunătățiri aduse școlii, s'a ocupat cu mărirea și dezvoltarea grădini agricole, înființată de Mihail Lupescu, iar în anul 1902 a înlemneat banca populară Buna Vestire, care, înlocuind o societate anterioară: *Societatea cultural-moralizatoare*, urmăria scopul culturalizării și îmbunătățirii stării economice a țărănilor.

În anul școlar 1931—32¹⁾ au fost înscriși în școala din Broșteni 125 elevi, frecuențând regulat cursurile 100 (51 fete și 49 băieți). Deosebit, exista și cl. V-a curs complementar, cu un număr de 15 elevi (3 băieți și 12 fete).

Aproape în fiecare Duminică, școala dă câte o șezătoare în localul *Căminului cultural*, înstituit în Broșteni, în 1929, de către A. S. R. Principele Nicolae, proprietarul moștei Broșteni.

În anul 1931—32, din inițiativa și stăruința d-lui învățător Aurel Baciu, s'a înființat în localul școlii un muzeu etnografic.

Școala primară No. 1 de băieți din Tg.-Neamț

Cu prilejul unei excursii prin nordul Moldovei, marele iubitor de cultură și organizator de școli, domniitorul Grigore Ghica Vodă, a pus, în ziua de 11 Sept. 1850, temeliea celei dintâi școli primare publice, din orașul Tg.-Neamț, iscăind un pergament și donând 3000 lei.²⁾ La aceeași dată, arhiepiscopul Neoni, starețul mănăstirii Neamțului, un alt obședuitor al culturii, a adăugat și dorința mănăstirii de a contribui la isprăvirea localului. Înlocuind vechea școală de catheși din Humulești, noua școală s'a deschis în anul 1852, la inaugurarea ei luând parte și Vodă Ghica.

Solemnitatea inaugurării școlii ne-o descrie Ion Creangă, martor ocular al acestui eveniment:

... „La 1852, în ziua când s'a sfințit paraclisul spitalului din Tg.-Neamțului și s'a deschis școala domnească de acolo, eu, împreună cu alți băieți isonari ai bisericii, stam aproape de Ghica Vodă, care era față la acea serbare, înconjurat de o mulțime de lume și nu ne mai săturam privindu-l. Și el, fumos-la chip și blând cum era, aruncă o privire pârîntească spre noi și zise:

— Iată, copit, școala și sfința biserică izvoarele mângâierii și ale fectricii sufletesți; folositi-vă de ele și vă luminați și pe Domnul lăudați!

Aceste vorbe, roșite din gura domnească, au rădat adânc înima norodului adunat acolo și, fără întârziere, școala s'a umplut de băieți dorinți de învățătură, între cari eram și eu... să învăț carte și să mă fac popă, ca părintele *Isaia Duhu*, profesorul nostru.”³⁾

1) Din informațiile dir. școlii d-l Aurel Baciu, prin Revizorat, comunicate de d-l revizor școlar C. Luchian.

2) V. A. Ureche — *Istoria școlilor* 1800—1864, pag. 37.

3) I. Creangă, op. cit. Amintiri, pag. 56.

La 22 August 1853 Domniitorul Ghica, prin hrisovul nr. 4086, arată cum trebuie organizată această școală.

... „Școala aceasta întru administrația sa dinlăuntru, va fi supusă tuturor regulilor ce se vor statuorici numai de către autoritățile numitei sf. monastiri, care va avea nealăturală inspecție morală și materială asupra-i.

Învățăturile se vor propune în limba patriei, iar înținderea și orânduirea lor va fi pe un curs mărginit de 4 ani și după programele încuviințate pentru școlile publice primare din țară.”

Examenele... se vor face regulat ca și la celelalte școlile publice la care Departamentul va avea dreptul și îngrijirea de a trimite un delegat asistent, iar alestatelile se vor slobozi elevilor de către însăși inspecția ce se va reglementa pentru această sf. monastire.”¹⁾

Odată cu școala din Tg.-Neamț, în același an, 1853, Domniitorul Ghica a mai înființat încă 6 școli primare, în următoarele localități: *Ofoești, Panciu, Piatra-N.*, (școala nr. 1 de fete, a cărei deschidere a mai întârziat), *Bârlad și Tecuci*.

În anul 1855 s'a înființat pe lângă școala din Tg.-Neamț și un internat. (A se vedea capitoul care tratează despre seminarul dela mănăstirea Neamțului).

Cel dintâi învățător al acestei școli a fost Ieromonahul *Isaia Teodor* (*Duhu*) originar din satul Cogeașca-Veche din Jud. Iași, despre care Ion Creangă, fostul lui elev, are cuvintele foarte frumoase.

... „Bun mai era și părintele Duhu, când se afla în toane bune, Dumnezeu să-l țere!

Pusa-e el băieții în rânduială, cum nu mai văzusem până atunci; cum-păra-ni el vara, din banii săi, cote de smaură și fel de fel de puricale de ni le da să mănăcăm și, mai în toată Sâmbăta, ne încerca în o droagă de-a mănăstirei Neamțului și ne ducea la stăreț să dăm examen dinaintea stărețului Neoni, un bătrân olog, care ne sfătuia cu duhul blândeței să ne lincem de ceaslov și psalitre. Căci toate celelalte învățături, zicea el, sunt numai niște ereticici, cari mai mult amărăsc inima și turbură sufletul omului. Da fost-a scris părintelui Duhu să nu asculte în totul sfaturile cuvintului slaric, ci să ne învețe și câte oleacă de aritmetică, de gramatică, de geografie și din toate câte ceva, după priceperea noastră.”²⁾

După *Isaia Teodorescu* a urmat *Gh. Hrisocovleu*, apoi economul *Grigore Corta*, fost protopop în Tg.-Neamț³⁾, al cărui fiu, Vasile, filosoful *Corta* de mai târziu, a învățat carte la această școală ca și *Alex. Lambrior*.

1) V. A. Ureche — *Istoria școlilor*.

2) I. Creangă, op. cit. Amintiri, pag. 56.

3) Un jubileu Șc. primară nr. 1 din Tg.-Neamț.

Printre învățătorii mai de seamă, au fost și *Preotul Gh. Creangă*, iar mai târziu *Gh. Cosmovici*, care a stat în fruntea școlii mai bine de 30 ani (1881—1918), lăsând, după moarte, școlii întreaga lui bibliotecă compusă din 2000 volume și 3000 reviste și gazete (actualmente bibliotecă populară). La sprirea acestei biblioteci a contribuit mult și soția sa *Smaranda Cosmovici*, care era și conducătoarea săzătorilor școlare. La 1884 s'a înființat, din inițiativa lui *Cosmovici*, o *Casă de economie a elevilor*, iar din anul 1895 s'a introdus în școală și lucrul manual. În anul 1896 a luat ființă în *Tg.-Neamț* o societate de binefacere numită *Copilășul*, un fel de bancă ce avea de scop ajutarea elevilor săraci, dela școlile de toate gradele. La concursul *Soc. "Tinerimea Română"* din anul 1899, un elev al acestei școli, *Nuțu Haralambie*, din cl. IV-a, a luat premiul al doilea; iar în ziua de *Sf. Dumitru* a acelaș an a luat premiul al doilea; iar în 1900, școala a luat parte, prin căleva lucrări, la expoziția din *Paris* ¹⁾. La 1 Noembrie 1903 s'a înființat, la aceeași școală, o cantină pentru toate școlile din *Tg.-Neamț*. Tot în acest an, un decret al Regelui *Carol I* hotărăște ca școala să poarte, de acum înainte, numele *Domnitorului Grigore Ghica*.

În anul 1931—32 școala a fost populată cu 202 elevi în 7 clase, ²⁾ pe lângă școală funcționează aslăzi și clasele V-a, VI-a și VII-a complementare.

Localul a rămas cel vechi clădit de mănăstirea *Neamțului* la 1852, din cărămidă, cu etaj, după planurile arhitectului *Alex. Constanținescu*, arhitect-șef al Academiei din Iași.

Deasupra ușii de intrare este o inscripție, care datează tocmai dela înființarea școlii.

Școala primară Nr. 1 de fete din Piatra-N.

Școala Nr. 1 de fete din *Piatra-N.* a fost înființată între anii 1853—1854. Nu s'a deschis însă atunci ci abia la 1 Septembrie 1858, odată cu încă alte 6 școli, înființate în acelaș an, în orașele: *Galății*, *Ismail*, *Tg.-Ocna*, *Huși*, *Bacău* și *Tg.-Frumos*. ³⁾

Profesoarele au fost la început suplinitoare și erau recrutate dintre absolventele Școlii Centrale dela Iași.

Un an școala a funcționat numai cu 2 clase (cl. I-a și a II-a), cu o populație de 34 eleve și cu o singură instituitoare *D-ra Elena Radovici (Radu)*, devenită prin căsătorie *Andries*. ⁴⁾ În anul 1859 s'a înființat și postul al doilea, cu 45 eleve. *D-ra Ra-*

1) Un jubileu (Sc. primară nr. 1 din *Tg.-Neamț*).

2) Unele informații luate din comunicările făcute de dir. școlii, *Revizoratului școlar*.

3) V. A. Ureche — *Istoria școlilor*.

4) Din informațiile dir. școlii, d-na *Ec. Radu*, prin *Revizorat*, comunicate de d-l *revizor școlar C. Luchian*.

doici demisionând din învățământ, au fost numite ca învățătoare la aceste două posturi: *Elena Leușki* (prin căsătorie *Protodopescu*) la cl. II-a și *E. milia Dafinescu* la cl. I-a. Cea dinlăi îndeplinea și funcția de directoră a școlii.

În anul 1862 s'a înființat și postul al treilea, cu 60 eleve, la care a fost numit învățător *preotul D. Focsa*.

Școala a funcționat așa până la anul 1838, când s'a înființat și postul al patrulea, prin separarea clasei a III-a de a IV-a, la care a fost numită învățătoare *Zulnia Isecescu*—absolventă cu diplomă a Școlii Normale Superioare din Iași—care funcționa la aceeași școală încă din anul 1882.

În anul 1892 *Zulnia Isecescu* a fost numită directoră a școlii.

Zulnia Isecescu a fost una din femeile rare pe care le-a avut orașul *Piatra-N.* A desfășurat o activitate uimitoare atât pe tărâmul școlar, ca o admirabilă pedagogă și strălucită administratoare, cât și pe cel extra-școlar, fiind o publicistă de seamă și o neîncrecută conferențiară.

A înființat pe lângă școală primară un atelier sistematic de țesătorie și unul pentru împletirea pălărilor de paie. A mai făcut o creșcătorie de gândaci de mătase, a întreprins și condus o cantină școlară. În anul 1892 a înființat cl. I-a divizionară, numindu-se ca instituitoare suplinitoare, *D-ra Penelopa V. Ștefănescu*, care până la 1 Aprilie 1895 a fost plătită de comunită.

Școala a funcționat într un local închiriat până la 1863, când primăria i-a cumpărat dela *Dr. Iosif Ohering* localul actual, având în 1931—32, o populație de 104 eleve.

Școala de fete din Tg.-Neamț.

În luna *Noemvrie* 1856, locuitorii *Tg.-ului Neamț* au cerut *caimacamului Teodor Balș* să le înființeze o școală de fete. Acesta a aprobat în principiu cererea locuitorilor, dând următoarea hotărâre:

"Departamentul bisericesc se va înțelege cu *D-na Ecaterina Balș*, patroana școlilor de fete, în ce privește înființarea școlii. Localul se va lua dela mănăstirea *Neamțului*, iar profesora va fi plătită ca și la celelalte școli, de județe". ¹⁾

Dar *Cheorghie Asachi*, șeful *Departamentului Instrucției Publice*, a propus ca localul acestei școli să-l dea mănăstirea *Agapia*, mănăstirea *Neamțului* fiind obligată, prin *hrisovul nr. 40* al cămăcămiei, numai cu întreținerea seminarului și a școlii primare de băieți din *Tg.-Neamț*.

Au trecut doi ani și școala nu mai lua ființă. La 28 Septembrie 1858 sfatul orășenesc al tărâmului a făcut din nou o cerere pentru înființarea școlii și, însfârșit, a fost trimisă o instituție abia către finele anului.

Din lipsa altor informații despre această școală șuntăm siliți a ne opri aici.

1) Din *V. A. Ureche*: *Istoria școlilor*.

II. ȘCOLI DISPĂRUTE.

Dintre școlile vechi, care au funcționat în județul Neamț și în orașul Piatra, școli cari azi nu mai există, unele au fost primare, altele secundare; majoritatea lor, însă, au fost școli particulare, fapt care explică lesne cauza dispariției lor.

Ceeace e trist e faptul că despre unele din aceste din urmă școli, aproape nu mai există azi nici o știre. Arhiva lor s'a înșit, iar singurele informații laconice și aproximative ce se pot căpăta, sunt numai acelea ce s'au mai păstrat în memoria persoanelor mai în etate.

A. ȘCOLI PARTICULARE.

1. Școlile catinetice (Vechile școli primare).

Invățământul public a luat naștere târziu în Țările Române. Înaintea acestei, instrucția se făcea în particular, începând chiar cu școala primară, mult deosebită de cea de astăzi.

Școlile primare funcționau în trapezele mânăștirilor și ale bisericilor, învățători fiind călugării și cănlăreții.

Mai târziu, unit boieri, iubitori de cultură, au înființat câte o școală pe moșia lor, cum era, de pildă, școala din Broșteni a logofătului Al. Bals și altele.

Invățământul nefiind obligator, îl urma numai cine voia și cât voia și consta numai din deprinderea cititului călților biserictești (ceaslovul și psaltirea) și a cânlărilor. Asemenea școli se numiau școli catinetice, absolut veniți lor având dreptul să se facă preoți.

Dascălii erau plătiți de elevi fie în bani fie în natură.

Despre aceste vechi școli, episcopul Melhisedec, spune următoarele:

... „Din cea mai profundă vechime biserica română a mers la bral cu școala română. Episcopii, mânăștirile și chiar bisericile de enorie din orașe și sale erau totodată și școli. Peste tot locul era și unul sau câlva dascăl, cari învățau pe cei tineri carte, a citi, a scrie, a cânta; în timpurile anice slavonește, mai pe urmă grecește și în fine românește. Urmele ale acestor dascăli și școale biserictești găsim până astăzi, prin bibliotecile mânăștiresci, pe unde s'au conservat încă resturi din vechia cultură.

Așa găsim manuale cu iscăliturile elevilor ce au învățat pe ale și numele dascălilor care au învățat. Pe documentele mânăștiresci se întâmpină nu odală numiri de călugări cu epitetul de dascăl sau rilor sau dascăl slavonesc sau dascăl domnesc.

Școale de această înființau și mulți dintre boeri pe la moșiile lor, pentru ca să poată învăța copiii carte și să poată ajunge preoți, dascăli și logofeți. Chiar preoții de pe la salele unde nu erau școale, uniți cu fruntașii săteni, improvizau școale mici pentru copiii lor spre a învăța ceva carte în timpul iernii. Cănlăreții dela biserică sau vreun călugăr pribeaș,

care nu iubia să șază la mânășire, sub disciplină, făceau provizoriu pe dascălul sătesc pentru mâncare și o foarte modestă plată. Asemenea urmau și cănlăreții pe la orașe; mai toți erau totodată și învățători de copii, din cea mai profundă vechime până în zilele noastre. Deaceea epitetul de cănlăreț de biserică a devenit cu timpul sinonim cu acela de dascăl, încât până astăzi citeții și cănlăreții dela biserică se numesc în limbajul popular dascăli bisericci. Aceste mici școale biserictești tradiționale au continuat până în zilele noastre și eu însuși am învățat cea dintâia carte, adică citirea, în anul 1827, la un dascăl dela biserică Trei Erari din Piatra, apoi în satul meu natal la doi călugări improvizati, în timpul iernii, într'un an la un călugăr, în altul la un dascăl mirean adus dintr'un sat vecin...¹⁾

1) Desigur că la acel dascăl pomenit de Melhisedec, vor mai fi învățat carte și alți copii, așa că la biserica Trei Erari din localitate, trebuie să fi fost o adevărată școală de catineti. Dar, pe la 1827, trebuie să fi existat alt locaș de închinăciune, deoarece actuala clădire, nu datează—după cum arată inscripția din peretele bisericci—decât din anii 1847-1848. În anul 1859 se constată în județul Neamț existența următoarelor școli particulare²⁾:

2) Școala lui Dumitrache Naru, dela biserica Sf. Ioan Domnesc (actuala Catedrală) din Piatra-N., cu 58 elevi, unde învățătura se pedita în limba română. Din aceasla a luat naștere școala nr. 1 de băieți.

3) Școala lui Gheorghie Ion, cu 24 elevi, unde se învăța în limba greacă. (Școala era probabil tot în Piatra-N.)

4) Școala lui Toma Popovici, cu 26 elevi, unde învățământul se făcea în limba română. (Și aceasla școală era probabil tot în lângul Pietrei.)

Școala psaltului Ion din Tg. Neamț, dela biserica Adormirea, cu 40 elevi, unde se învăța și în limba greacă și în cea română. Aici a învățat mai târziu carte și Ion Creangă, după ce s'a întors dela școala din Broșteni. Era socotită drept o școală mai înaltă, căci iată ce ne spune Ion Creangă despre ea:

... „Dascălul lordache rămăsese acum pe jos; era a cincea roată la car. Bata mamă, crezând că am să ies un al doilea Cucuzel s'a pus cu rugămintă pe lângă tata și m'a dat să învăț psaltichie la un psalt dela biserica Adormirea din Țârgu-Neamțului, peste bălți, la vreo două svălituri de plată departe de satul nostru. Trei huseși³⁾ plătia acum tata pe lună pentru mine. O iarnă am să învăț și la aceasla școală, căci iarna ce mai puteam învăța...⁴⁾

1) Episcopul Melhisedec: Serbarea școlară dela Iași, pag. 18-19.

2) Gh. Râșcanu — Istoria învățământului particular în România.

3) Un husăș, era o monedă veche de 100 parale. Creangă Ed. T. Kirileanu — Tălmacirea cuvintelor, pag. 297.

4) I. Creangă: Opere complete — Fragment de biografie pag. 268.

Afară de acestea, mai existau pe la 1848 și alte 2 școli în Tg.-Neamț: ¹⁾ Una era *Școala dela biserică Sf. Nicolae din Humulești*, a părintelui *Ion Humulescu* și a dascălului *Vasile a Iliocai sau a Vasilecâi*, unde a învățat pentru prima oară cartea *Ion Creangă*. Avea peste 40 elevi. ²⁾

Cum la un an după ce s'a înscris *Ion Creangă* la aceeași școală, deci pe la 1849, dascălul *Vasile* a fost prins cu arcanul la oaste și, ne mai având cine învăța copiii, școala s'a închis, iar elevii s'au dus acasă. Dar peste un an (la 1850), școala s'a redeschis cu dascălul *lordache-bisericii*, un holleiu zdrăvăn, frumos și voinic și sfătuita pe oameni să-și dea copilii la învățătură.

Și unde nu s'au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între cari eram și eu...

Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenea într-o zi că rămintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung și după ce a întreat pe dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus numele scaunului „calul Bălan” și l-a lăsat în școală.

În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală cu *Moș Fotea*, cofocarul satului, care ne aduce dar de școală nouă un drăguț de bicușor de curele împletit și părintele îi pune nume „Sfântul Nicolai”, după cum n'este și hramul bisericii din *Humulești*.

Și a pus părintele pravilă și a zis: ca în toată *Sâmbăta* să se proiectează băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce a învățat peste săptămână și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceava, iar, la urma urmelor de fiecare greșală să-i ardă școlariului câte un sfânt *Nicolai* ³⁾.

„Întâiu și 'ntâiu am început a învăța cruce-ajută, după moda veche la școala din *Humulești*.... Poate să fi fost de vreo unsprezece ani, când am început a învăța...”

... Dascălul nostru era un holleiu frumos, zdrăvăn și voinic și-l chema

1) I. Creangă: *Opere complete* — Fragment de biografie pag. 268.

2) În altă parte *Creangă* îi numește *Vasile a Vasilecâi*, cum vom vedea mai jos.

3) I. Creangă — op. cit. *Amintiri* pag. 19-20.

Vasile a Vasilecâi ¹⁾. El era și dascălul bisericii din sat. Un sorocovăi ²⁾ nemțesc plăha lăta pe lună dascălului ca să mă învețe...”

Ală școală de acest fel mai era aceea a dascălului *Simion Fosa, dela biserică din Tuțueni*, om deslept și talentat, despre care *Ion Creangă* spune că era mai scump decât ceilalți:

... „Iar postorona de dascălul *Simion Fosa* din *Tuțueni*, numai pertrucă vorbește mai în tâlcuri decât alții și sfărcește toată ziua la tabac, cere câte trei huseși pe lună ³⁾”.

Cum de pe la 1821, înainte, începe a se introduce în școlile catolice și scrierea, precum și cele patru operații aritmetice.

Din anul 1855, înmulțindu-se școlile publice, cele catolice s'au desființat ori s'au transformat în școli pentru cântăreții bisericești.

2. Institute particulare.

O altă formă sub care se înfățișează învățământul particular în Țările Române este aceea a *institutilor particulare*.

Cum de pe la începutul sec. al XVIII-lea, în perioada fanarioță, când în țările noastre ajung puternice două influențe străine: cea grecească și cea franceză, boierii moldoveni și muntenii au început să-și angajeze pentru educarea și instruirea copiilor — după exemplul *Domnilor* — profesori particulari de limba grecească și franțuzească.

Mai târziu, în sec. al XIX-lea, influența grecească dispare încetul cu încetul, luându-i locul limba națională și rămânând astfel numai influența școlii franceze destul de puternică.

Încep acum a se înființa — în afară de profesori cari predau în fața mulți — o mulțime de *institute particulare franțuzești* și era teamă, într-o vreme, ca acestea să nu impiedice dezvoltarea școlii naționale, întrucât alai profesorii căi și limba de propunere nu era românească. ⁴⁾

Această situație nu a durat însă decât până la 1864, când învățământul particular la un caracter pur românesc, cu limba de propunere românească și profesori români, institutele particulare străine, transformându-se deci în școli românești. Asemenea școli au existat și în județului *Neamț*, mai ales în *Piatra-N*, centrul cel mai însemnat al ținutului.

Pe la 1859 existau în *Piatra-N*, trei pensionate particulare: unul de băieți: *Javorșchi* și două de fete: *Leo Frici*, cu 6 eleve și *diaconul N. Ionăscu*. ⁵⁾ Din lipsă de izvoare, nu avem nici o știre despre aceste școli.

1) I. Creangă, op. cit. Fragment de biografie pag. 267.

2) Monedă veche de 2¹/₂ lei vechi sau 100 parale. [Creangă ed. T. Kirileanu — Tâlcuirea cuvintelor pag. 308].

3) I. Creangă — *Amintiri*, pag. 26.

4) N. Iorșă — *Istoria învățământului românesc*.

5) V. A. Ureche op. cit., Gh. Râșcanu op. cit.

Institutul particular de fete pentru limba franceză „Marie Chamberbert — Marie N. Herovannu”.¹⁾

Acasă școală a ținut cam vreo 20 ani, de pe la 1870—1890. A funcționat vreo 10 ani în casele lui *Tică* (astăzi ale lui *Christofor Vicol*) pe *Ulița Veche* (astăzi str. *Elena Cuza*). Mai în urmă, pe la 1880—81, s'a mutat în casele care sunt astăzi ale căp. *Grigorescu* (vis-à-vis de fosta tipografie *Gheorghiu*), pe aceeași stradă.

Institutul particular de fete „Natalia N. Vicol — Victor Dogar”.

Acest institut a funcționat după programul învățământului secundar, cam între 1872—1881, în casele fosta *I. Weinrauch*, vis-à-vis de școala israelito-română, str. sf. *Gheorghie* (azi *Tâchel Corbu*), colț cu str. *Raiului*, fosta mai apoi *Col. Rosnovanu* (azi *Eduard Mirlo*).

Dela 1881, institutul s'a mutat la Iași. Direcțoarea, *Natalia Vicol*, era absolventă a Școlii Centrale din Iași, căsătorită mai târziu cu *Victor Dogar* unul din profesorii școlii, originar din Transilvania, fost revizor școlar al județului Neamț, după *I. L. Carageale* (adică după anul 1880).

Institutul particular de băieți „Jurawski”.

Între anii 1875—1885, a existat în *Piatra-N.* și un institut particular de băieți. El funcționa în casele: *Alecu Manoliu* (azi *Carol Nach*) de pe str. *Ștefan cel Mare* (vis-à-vis de spitalul județean) și era condus de *N. Jurawski*, profesor de limba franceză la gimnaziul „*Petru-Rareș*”.

Institutul particular, primar și secundar, de fete „Lumina”.

A fost înființat de distinsa instituție *Zulia Isecescu*, cam pe la 1881—1883 și a durat vreo 12 sau 14 ani, până pe la 1895. A funcționat în casele unde astăzi se află Administrația financiară, pe str. *Eduard Mirlo* (fosta *Col. Rosnovanu*), având programul învățământului primar și secundar și următorii profesori: *Vismescu*, probabil pentru matematică; *Dr. D. Apostolide*, *I. Negrea* (?); *V. Barlas*—inginer silvic și *Ern. Duplex*—pentru limba franceză; *D. Sproceanu*—magistrat; *Dr. Hermann*—vieneză, pentru piano. La cursul primar erau următoarele instituție: *Antoaneta Lascarache*, *Maria Codreanu* (căsătorită *Gorgos*), *Angela Neully* și *Marieta Taralunga* din *Bacău*.

Institutul primar și secundar de fete „Cultura”.

În anul 1885 a luat ființă în orașul *Piatra-Neamț* un institut particular de fete, primar și secundar, cu internat, intitulat: *Cultura*—sub direcția *D-nei Iovanovici*, sora avocatului *Lazu*.

¹⁾ Informațiile despre această școală și despre cele 3 carti urmează ne-au fost date cu aproximație de d-nii *D. Hogea* și *Ermi Isecescu* după cât și-au adus a-d-ilor aminte. Din arhiva acestor școli nu mai există nimic.

Institutul funcționa în casele fosta ale *D-rei Maria Albu*, pe str. *Ștefan cel Mare*, unde este astăzi internatul liceului.

Pe la 1888—89, direcțoare a acestui institut era *D-na Elisa Udrischi*, absolventă a școlii secundare și a Conservatorului din *Dresda*, iar direcțoarea internatului era *D-ra Gabriela Bitrou*, absolventă de școală secundară din *Austria*.

Corpul didactic era următorul: 1) *Gr. Sinescu*—absolvent al Facultății de Științe din *București*, 2) *Er. Istrati*—licențiat al Școlii Normale Superioare din Iași, 3) *V. Valeriu*—absolvent al Facultății de Drept din Iași, 4) *N. Jurawski*—absolvent al Universității din *Vienna*, 5) *I. Negre*, 6) *Er. Zoharta*—licențiat al Facultății de Drept din Iași (e înlocuit pe *Negre*, care s'a permutat din *Piatra*), 7) *D-ra Aneta Teodorescu*—absolventă a Școlii Centrale din Iași, 8) *D-ra Selma Hôbisch*—absolventă a Conservatorului de muzică din *Germania*, 9) *D-ra Proira Melea*—absolventă a Școlii Centrale din Iași. Pe lângă aceștia mai erau trei instituții publice: 1) *I. Mancaș*, 2) *D. Neculau* și 3) *Anania V. Moldovanu*.

La sfârșitul anului, evele institutului dădeau un examen în fața unei comisii alcătuită din profesorii gimnaziului și prezidată de directorul gimnaziului.

Întrucât singurul nostru izvor de informațiuni asupra acestui școli este un anuar din anul 1888—89, nu mai posedăm alte știri; deosemena ne sunt necunoscute împrejurările și data când acest institut a încetat de a ființa.

Institutul „Valentina Focșa — Eugenia Popovici”.¹⁾

În anul 1910 nu exista în *Piatra-N.*, altă școală secundară decât liceul de băieți „*Petru-Rareș*”. Fetele învățau acasă, cu mediatori și apoi dădeau examene particulare la liceu.

Dar acest mod de a învăța copiii era anevoios și costisitor. Deaceia, pentru înlesnirea pregătirii elevelor, doamnele: *Eugenia Popovici*, licențiată în *Litere* și *Valentina Focșa*, licențiată în *Matematici*, au înființat în toamna anului 1910 (în luna *Septembrie*) un curs preparator de fete pentru cl. III-a secundară, autorizat de Ministerul Instrucțiunii. Cea dintâi preda partea literară, cealaltă partea știi fizică.

Constatându-se, după un an de funcționare, că acest curs a fost de un real folos pentru eleve, profesorele conducătoare au cerut Ministerului în anul următor, 1911/12, să aprobe transformarea cursului preparator într-o școală particulară. Cererea a fost aprobată și astfel a luat naștere Școala secundară particulară de fete „*Valentina Focșa — Eugenia Popovici*”, funcționând în acest an numai cu două clase (I-a și IV-a) și complexându-și corpul didactic cu profesori la toate obiectele.

¹⁾ Informațiile relative la această școală ne-au fost date de d-l prof. *Panati Popovici*, după arhiva școlii.

În acești doi ani școala a funcționat într-un imobil de pe bulev. Emil Costinescu (peste drum de imobilul dr. Petrecu) unde era și locuința d-nei Valentina Focșa.

Înmulțindu-se clasele și fiind deci nevoie de un local mai spațios, școala s'a mutat, în anul 1912/13, în str. V. A. Ureche nr. 3, (casele foste ale preotului David, azi proprietatea d-lui D. Popovici din Broșteni), funcționând acum cu 3 clase (I-a, II-a și V-a).

În fiecare an școala a continuat apoi a-și spori clasele, ajungând în 1922/23 să aibă șase clase (I-a-VI-a). Tot acum s'a obținut dela Ministerul priveliegiului promovării elevilor fără examen de fine de an, privilegiul acordat pe baza unui regulament pe timp de doi ani, prelungit apoi în fiecare an, până la 1926, când a rămas definitiv potrivit legii a învățământului particular.

Cu venirea anului 1923/24, școala aceasta particulară, își transformă cursul inferior cl. I-IV, într-o școală secundară de fete de stat, rămânând particulare numai clasele de curs superior (V-a, VI-a și VII-a).

În anul următor, 1924/25, au funcționat clasele: VI-a, VII-a și VIII-a. În această vreme, instituțiile comerciale și industriale din județ, fiind într-o stare prosperă și simțindu-se nevoia de personal pregătit special pentru birourile comerciale, direcțiunea institutului particular obline dela Ministerul autorizația de a înființa, pe lângă cursul liceal superior, o școală comercială elementară de fete, în acest an numai cu cl. I-a.

În fiecare an, la liceul de fete de Stat clasele sporreau, iar la școala secundară particulară scădeau; în schimb sporreau și clasele comerciale; astfel că, în 1926/27, institutul nu avea decât cl. VII-a liceală, dar școala comercială era complexă. În acest an, constatându-se că școala prezintă garanții suficiente pentru pregătirea temeinică a elevilor, având un corp didactic selecționat și fiind înzestrată cu un bogal material didactic, Ministerul, în vederea consolidării ei, i-a dat autorizația de a se bucura de dreptul de publicitate, conform noii Legi a învățământului particular, înființându-se: liceul și școala comercială elementară de fete Valentina Focșa—Eugenia Popovici.

În acest timp școala era inspectată, trimestrial, de membrii unei comisii de control a activității elevilor, alcătuită din profesori dela școlile statului din localitate și din alte părți, pentru fiecare obiect (studiu și dezerterii) delegați de Minister, cari lucrau sub presidența inspectorului șef regional.

Fiecare profesor delegat inspecta școala, înopinat, în cursul unui trimestru, supunând elevele la un examen scris, notele căpătate intrând în calculul mediei generale.

În 1927—28, liceul de fete de stat complexându-și toate clasele, institutul particular rămâne numai cu școala comercială, care este mutată în casele d-nei Eugenia Popovici, din str. V. A. Ureche nr. 4.

În ani 1927—28 și 1928—29, când exista numai școala comercială, controlul elevilor s'a făcut sub forma asistării la examenul de fine de an, a membrilor delegați de Minister. Școala a continuat să funcționeze până la finele anului 1930—31, când a fost desființată din cauza micului efectiv de eleve, întrucât absolvențele începușe a nu mai găsi plasament, ivindu-se înepurturile actualei crize economice.

În 1931—32, în locul școlii comerciale, a luat ființă din nou cursul liceal particular de fete, sub direcția d-lui prof. Panati Popovici, funcționând numai cu cl. I-a și recrutându-și efectivul din elevele cari nu mai aveau loc în cl. I-a la liceul de fete.

Școala a funcționat și în anul următor, 1932—33, tot numai cu o singură clasă (cl. II-a) apoi s'a transformat în Gimnaziu de băieți, care funcționează în prezent sub direcția d-lui profesor P. Popovici.

Șc. Comercială Elementară particulară „Michel și Rebeca Luster”

A fost înființată în anul 1914 din inițiativa d-ruului H. Wollshaut, directorul școlii primare israelito-române din str. Sf. Gheorghe (Tâchel Corbu), funcționând în localul acesteia.

În anul 1916, prin stăruința d-lor : dr. H. Wollshaut și Solomon Drimmer, cunoscutul fi antrop evreu—Michel Luster a cumărat dela moștenitorii defunctului Mihai Adamescu localul de lângă Școala Profesională de fete, pe str. Ștefan cel Mare, pe care l-a dăruit apoi Comunității pentru aceeași școală. Din constatările făcute de d-l inspector școlar N. Ionăscu, cu ocazia unei inspecții, în ziua de 25 Ianuarie 1916, reiese că această școală funcționa normal, dând rezultate frumoase.

Conducerea școlii o aveau doi directori : unul de studii și altul administrativ. D-la 1914—1918 director de studii a fost prof. Ermit Istrati, iar director administrativ d-ruul H. Wollshaut.

Începând din 1918 s'au introdus în programul școlii limbile : germană și ebraică.

Dela 1924 au început să fie primite și fete, școala transformându-se în cele din urmă în școală de fete.

Deoseiri și în special în zilele naționale se dădau serbări școlare reușite, cu producții artistice, partea artistică fiind organizată de d-institutor I. Radu.

În anul 1928 școala s'a desființat. Dela 1918—1928 director de studii al școlii a fost prof. I. Filid, iar director administrativ d-l Avron Barid.

B. ȘCOLI PUBLICE.

1. Seminarul dela Mănăstirea Neamțului.

Mănăstirea Neamțului, cea mai veche din Moldova, a avut un mare

1) I. Kaufman, Cronica Comunităților israelite din jud. Neamț.

rol în istoria culturală a neamului nostru. Ea a fost multă vreme singurul așezământ al țării, răspânditor de credință și cultură. Călugării acelei mănăstiri erau cei mai învățați oameni ai țării. Ei dădeau satelor preoții, cancelarii domnești funcționari, de aici se alegeau vâdicii țării. Activitatea desfășurată de călugării din Mănăstirea Neamțului, pentru răspândirea cărilor religioase a depășit chiar granițele țării, fiind cunoscută în toată lumea ortodoxă.

O epocă de mare înflorire a cunoscut acest așezământ în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea sub priceputa conducere a călugărilor, de origine rusă, Paisie. Acesta și-a pus toată priceperea și puterea lui de muncă pentru prosperarea mănăstirii, iar în testamentul ce l-a lăsat sugera urmașilor săi ideea înființării la aceeași mănăstire a unei școli de preoție.

Urmașii nu au nesocotit această idee testamentară a fostului stareț și însus Domnitorul țării, *Mhail Sturza*, luă inițiativa înființării școlii, în anul 1843. Cu toate acestea, nu se știe din ce motive, școala nu s'a deschis decât tocmai peste 10 ani, la 1853), pe timpul domniei lui *Grigore Ghica Vodă* și nu în mănăstire, căci nu au voit călugării, ci în Tg. Neamțului, fiind mai mult pentru mireni.

La 1855, statul conducător al mănăstirilor Neamțului și Secul face un vast plan de reorganizare a școlii, pe care-l prezintă spre aprobare Domnului *Grigore Al. Ghica*, prin mitropolitul Moldovei *Sofronie Melescu*. Domnul îl aprobă prin hrisovul din 28 Mai 1855, hrisov semnat și de șeful Departamentului Culturii și al Instrucției Publice, vornicu *D. Raleț* și de Directorul Departamentului, *Leon Ghica* și publicat în *Zimbrul* din 6 Mai 1855).

După acest plan, seminarul, care lua ființă, cuprindea trei cicluri: normal, gimnazial și teologic—corespunzătoare ciclurilor de învățământ: primar, secundar și universitar. Prima categorie cuprindea 4 ani de studiu, a doua opt și ultima iarăși 4 ani.

Hrisovul institua programa analitică a celor 3 secțiuni de învățământ și mai multe dispoziții regulamentare, precum:

Partea științifică va sta sub o epitropie specială, compusă din Mitropolit, Ministrul Culeilor și Instrucțiunii Publice și Inspectorul general al școlilor, care va avea îndatorirea de a aduce semina lui toate îmbunătățirile ce vor fi reclamate în cursul funcționării, precum: înzestrarea cu material didactic, dezvoltarea bibliotecii; introducerea de materii facultative, etc..

Cursurile se vor ține în limba română și, pe lângă limbile clasice prevăzute în programe, se vor putea înființa și catedre pentru învățarea limbilor moderne.

1) N. Iorga — Istoria bisericii românești, Vol. II
2) V. A. Ureche — Istoria școlilor pag. 103.

Obiectele de partea spirituală vor fi sub supravegherea exclusivă a Mitropolitului.

Celelalte obiecte de învățământ din clasele primare și gimnaziale vor fi sub supravegherea Mitropolitului și a Departamentului Instrucțiunii Publice, ca să fie la fel cu celelalte școli.

În fiecare an, autoritatea conducătoare a seminarului va trimite Departamentului Culeilor și Instrucțiunii Publice și Epitropiei teologice, o listă clară asupra mersului școlii.

La examene va asista un delegat al Mitropolitului și unul al Ministrului. Profesorii școlilor primare și secundare vor fi numiți de Minister și de Mitropolit, iar cei ai Facultății teologice de Epitropia seminarului.

Ca să aibă elevii în toate clasele celor 5 grade de învățământ, Epitropia seminarului hotără înființarea unui internat.

Dacă unii din elevi se vor distinge la învățătură și bună purtare și ar dori să se specializeze în una din ramurile învățate în seminar, ca să poată fi profesori, vor putea fi trimiși la Universitățile din străinătate, pentru a urma doctoratul.

În interesul școlii se va căuta să se îmbunătățească institutul de tipolito-grafie al mănăstirii, îmbogățindu-se cu tot felul de caractere tipografice ca să poată ține și cărți străine.

Pentru ușurarea studiului șt. naturale și a agriculturii se va face o grădiniță botanică și de pomologie, precum și o fermă model.

Hrisovul încheie astfel:

„Intrucât veniturile mănăstirii sunt destinate pentru întreținerea călugărilor, a seminarului și a internatului, a tipografiei și a bibliotecii, a spităului, a ospiciului de alienați și a grădinii botanice, Domnitorul confirmă mănăstirii toate privilegiile pe care le-a avut până în prezent potrivit hrisoavelor anterioare și recomandă ca și cei ce vor veni după dânsul, în fruntea țării, să respecte aceste privilegii pentru mănăstire și instituțiile ei atât de utile pentru țară“).

Dar arhimandritul *Dionisie*, starețul mănăstirii, care trebuia să aducă la îndeplinire aceste dispoziții domnești, nu s'a împăcat cu ideea înființării unui internat în mănăstire. El susținea că sederea în mănăstire a 250-300 tineri, câți ar fi trebuit să aibă seminarul în toate clasele, ar turbura liniștea vieții monahale și apoi ar fi și greu de întreținut.

De aceea, în Iunie 1855, starețul, împreună cu cei mai bătrâni și mai de seamă preoți ai mănăstirii, au înaintat Domnitorului un memoriu în care cereau să funcționeze clasele primare și gimnaziale în Tg.-Neamț, făcându-se lângă școala primară deja clădită de Domnitor și încăperile necesare pentru gimnaziu, iar în mănăstire să rămână numai cursurile teologice.

1) Hrisoavele în Sale Principelui Domnitoriu *Grigorie Alex. Ghica* Voevod.

Mănăstirea va plăti pe toți profesorii și pedagogii necesari. Va întreține un internat de minimum 50 elevi, care se vor alege în primul rând dintre tinerii ce sunt în mănăstire și apoi vor fi primiți și alții, din absolvenții școlilor publice, școlii la învățătură și cu purtare bună. În internat unii elevii pot intra ca bursieri în urma unui concurs. Se mai puteau primi și elevi solvenți, peste numărul celor 50 întreținuți de mănăstire, în limita locurilor disponibile.

După terminarea cursurilor primare și gimnaziale de 12 ani, tinerii cari simt vocația religioasă vor fi primiți în școala teologică din mănăstire. Până la ieșirea primei serii de absolvenți însă, va funcționa și în interiorul mănăstirii, în același timp cu școala din târg, un curs—cu călugării, diaconii și preoții tineri, cari nu se pot deplasa la școala din Tg. Neamț. Cei mai buni dintre tinerii absolvenți a 16 ani de cursuri vor fi hirotoniți diaconi și preoți.

Acest memoriu a fost aprobat înlocmai de Grigore Al. Ghica Vodă, cu hrisovul din 30 Martie 1856.

Punerea pietrei fundamentale a localului internatului, ce s'a construit lângă școala primară, s'a făcut în ziua de 1 August 1855, în prezența starelui mănăstirii, arhimandritul Dionisie.

Școala și internatul s'au deschis în Septembrie 1855.

Personalul didactic era următorul: 1) *D. Kami*, 2) *Iosif Patriciu*—fost profesor de istorie la Academia Mihăileană, director și profesor la clasele gimnaziale pentru istorie, limba română și limba latină; 3) *D. A. Boroni*, pentru limba franceză; 4) *D. Hrisocoleu*, și 5) *G. Cătănescu*, pentru clasele primare; 6) *Ierodidacconul N. Popescu*, absolvent dela Socola, pentru religie¹⁾.

La început au fost 20 elevi interni. Internatul era organizat după modelul celui din Iași. Bugetul internatului pe timpul: 1 Sept. 1856—1 Ianuarie 1857 era de 6.032 lei, iar al școlii de 12.083,40 lei²⁾.

La inaugurarea deschiderii cursurilor au luat parte: hatmanul Alecu Aslan, D. Post. Leon Ghica, directorul Departamentului Instrucției Publice, colonelul T. Kazimir, adjutantul Domnului și Aga A. Laurian, inspectorul general al școlilor.

Profesorii seminarului din mănăstire erau: *Protosritghelul Gheradie Popescu*, doctor în Teologie rector și profesor, *Ierodidacconul Policarp* și *Ierodidacconul Benedict* absolvent dela Socola, profesori.

Dar după retragerea Domnitorului Grigore Ghica, starețul Dionisie a fost înlocuit din fruntea mănăstirii de cămăcarnul Teodor Bals cu un altul anume: *Gherasim*.

La 30 Septembrie 1856, noul stareț, se plânge mitropolitului că mă-

1) Hrisoavele în Sale Principelui domnitor Grigorie Al. Ghica Voievod; V. A. Ureche—Istoria școlilor; Un jubileu.

2) V. A. Ureche—Istoria școlilor.

nășirea nu mai dispune de fonduri ca să poată întreține o școală cu 16 ani de cursuri și cere transformarea ei într-o școală monahică, cu mai puțin ani de studii și deci mai puțin cheltuieli, precum și desființarea internatului.

Mitropolitul comunică cerințele mănăstirii, cămăcarnului Teodor Bals, care le aprobă printr'un nou hrisov. S'a desființat așa dar, internatul, iar seminarul a fost transformat într-o școală numai pentru monahi, primul loc ocupându-l învățăturile teologice. Cursurile aveau să dureze 8 ani în două secții. Hrisovul este iscălit și de A. Sturza, secretar de stat, A. Fotino, director și I. Antoniadă, șeful secției a II-a a Secretariatului de Stat.

Dar acestei importante instituții de cultură parcă i-a fost sortit să meargă cu pași repezi spre desființare. În 1858 un raport al Ministerului Instrucțiunii Publice, Principelui D. Cantacuzino, către cămăcarnul Vagoride asupra situației școlilor din Moldova, face aprecieri nu tocmai favorabile despre acest seminar.

Iată ce spune acel raport:

„... În afară de aceste asezăminte enumerate până acum (școlile primare, n. n), mai există unul cu titlul de seminar, în mănăstirea Neamțului, întreținut cu cheltuiata acelei mănăstiri.

La intrarea sa, subscrisul a găsit-o figurând numai cu numele, căci, în contra hrisoavelor Domnului Ghica, mănăstirea, folosindu-se de osebile împrejurări ale guvernelor provizorii, a isprăvit a o scoate de sub privegherea și legiutul control al ministerului, după care a desființat și gimnaziul și internatul ce trebuia să aibă, reducând-o la simpla proporție de școală catolică.

Subscrisul a făcut tot ce i-a stat prin putință pentru restatornicirea ei pe baza domneștilor hrisoave, adresându-se mai întâiu către șarețul mănăstirii printr'o adresă și apoi către Caimacam printr'un raport, care a și rănduit o comisie. Lucrările acestei comisii, însă, s'au paralizat prin opunerea starețului sprijinit pe chiriarhia făirii.¹⁾

Așa se explică imputările ce le face ministrul, la 10 Aprilie 1858, starețului și soborului mănăstirii Neamțului pentru proasta condiție în care funcționează seminarul.

În 1860, sub Domnitorul Alex. I. Cuza, se reformează programul seminarilor din Moldova. Durata învăță nântului la aceste școli se fixează la 7 ani, cu următoarele obiecte de studiu: religia, filosofia, romana, latina, greaca, istoria, geografia, statistica, teologia, matematica, fizico-chimice, caligrafia, desenul și limba franceză.

Nu putem ști dacă această reformă s'a introdus și la seminarul dela mănăstirea Neamțului.

1) V. A. Ureche—Istoria școlilor.

Ceeace știm e că la 1861 se constată din nou că seminarul merge foarte prost, iar dela 1862, când un urias incendiu a ars o parte din Târgu-Neamțului, nu se mai aude nicidecum despre această instituție.¹⁾

Târziu de tot, după trecere de ani, acest seminar s'a reînființat, pe data de 1 Octombrie 1926²⁾ din inițiativa efortelor mânășirii Neamțului și a starețului mânășirii *Daniel Ciubotaru*. Direcția seminarului a fost încredințată eruditului fost episcop al Hușilor, *Nicodem*, care era și președintele efortei mânășirii.

După un an însă, în 1927—28, starețul *Nicodem* a părăsit direcția seminarului, care a fost luată de arhimandritul *Laurențiu Busuioc*, doctor în Teologie dela Sorbona.³⁾

În toamna anului 1928 seminarul a fost mutat la mânășirea *Cernica*. La Neamțu a mai rămas totuși un seminar pentru călugări mai mult cu caracter practic religios, având deocamdată numai 3 clase, iar ca director, pe starețul mânășirii.

Școala de Silvicultură din Tg.-Neamț.

În Monitorul Oficial al Moldovei nr. 109 din 9 Sept. 1860 s'a publicat decretul de înființare în Tg.-Neamțului a unei școli de Silvicultură cu internat. În internat se puteau primi 60 elevi, 10 burșieri și 40 soveniți.

Neputându-se găsi local în acest an, deschiderea școlii s'a amânat pentru primăvara anului viitor 1861. Dar între timp căzând dela putere *M. Coghăncianu*, iar *V. A. Ureche* ieșind dela Directoratul Instrucției Publice, această școală nu s'a mai deschis niciodată.³⁾

Cea dintâi școală normală din județul Neamț: Școala preparandală din orașul Piatra-N.

În anul 1860 se înființează în Moldova, printr-o lege votată de Adunarea Deputaților, 4 școli preparandale pentru pregătirea învățătorilor. Ele aveau să funcționeze în orașele: Botoșani, Bacău, Tecuci și Ismail.

Profesorii acestor școli erau plătiți din fondul cuștilor sătești cu câte 50 lei lunar.

Ca elevi erau chemați dascălii bisericilor din județul unde era școala și din cele învecinate.

Durata cursurilor în anul înființării era numai de 3 luni. Programul primului an de studiu era acela de cl. I-a primară, plus practica pedagogică. Cel care absolvă acest curs, avea dreptul să deschidă oriunde o școală primară, dar numai cu cl. I-a. Începuse în această vreme ofensiva pentru luminarea poporului.

1) N. Iorga. — Istoria bisericii românești, vol. II.

2) După informațiile d-lui avocat *V. Moțoc* din Tg.-Neamț, fost profesor la acest seminar.

3) *V. A. Ureche* — op. cit. — Un jubileu.

În anul următor școlile preparandale trebuiau să predea materia cl. II-a primară, iar în ceilalți ani materiile claselor a III-a și a IV-a; deci în fiecare an câte o clasă primară.

Școlile preparandale s'au deschis la 1 Octombrie. Ele funcționau în localul școlilor primare de băieți, fiindu-și cursurile în timpul liber al acestor școli. Predarea lecțiilor era lăsată la înțelegerea profesorilor.

Școala preparandală din *Ismail*, sub direcția institutorului *I. Zuan*, a funcționat numai o lună în acea localitate. În *Noembrie*, din cauza lipsei de elevi, a fost mutată la *Piatra-N.*

În noul târg, această școală s'a dovedit a fi de un real folos, căci în anul 1861 și 1862, când se înființează în Moldova un număr mare de școli sătești, în județele *Neamțu* și al *Sucevei* (*Bala de azi*) au fost trimiși învățători proveniți din școala preparandală din *Piatra-N.*¹⁾

O frumoasă activitate a desfășurat la această școală institutorul *Nicolae Vicol*.

Nu știm cât timp a funcționat această școală nici împrejurările în care s'a desființat.

ȘCOLILE DIN VREMEA RĂZBOIULUI CEL MARE

1. Școlile normale.

În anul 1917—18, când trei sferturi din România veche era sub ocupația dușmană, o lume imensă, provenită din cei care luaseră calea refugului, era îngrămădiată în biala *Moldovă*. Ne mai având loc la orașe, foarte mulți refugiați s'au așezat prin sate și pe la mânășiri.

În această epocă de dezechilibru social și moral, trei probleme fundamentale preocupau, îndeosebi, mintea fiecărui român: 1) înregistrarea materiei cu cele trebuitoare, pentru a rezista cu succes forțelor dușmane, 2) grija de populația civilă, pentru a avea hrana necesară și a fi apărată de boli și 3) problema tinerețului.

Războiul își manifesta una din multiplele lui efecte dezastruoase și asupra tinerețului. Astfel, el zdruncinase complexul învățământului, pe de o parte prin mobilizarea profesorilor, din care cauză serii întregi de copii nu aveau dela cine învăța carte; pe de alta, prin ocuparea unei mari părți din țară, de către inamic, provocase invazia și îngrămădirea în mica *Moldovă* a unui mare număr de tineret, care nu-și mai știa acum de rosturile sale și care nu trebuia lăsat în voia soartei, ci educat și instruit.

Deaceea se impunea, ca un fapt imperios, educația și instrucția tinerețului. Ea trebuia continuată cu toate greutățile pe care le puneau în cale aceste vremuri turbur și dezolante.

S'a căutat, asadar, pe cât posibil, ca învățământul de toate gradele

1) *V. A. Ureche* — op. cit. : Un jubileu.

să se continue. Un mare ajutor pentru educația tinereții l-a dat școlii în acest timp, cercetășia, căreia acum i s'a dat o mai mare dezvoltare și importanță.

La orașe, fiindcă localurile școlilor erau transformate în spitale pentru răniți, s'au închiriat case particulare, căutându-se ca să poată funcționa toate școlile. Astfel absolvenții școlilor primare nu au fost împiedecați de a urma și cursurile secundare.

Dar trebuia înlesniți și copiii de săteni accesul la școlile secundare, mai cu seamă că pe la sate se aflau și copii de-ai orășenilor refugiați. Cum venirea acestora la orașe, pentru învățătură, era imposibilă în acel timp, legiutorul de atunci a dispus înființarea mai multor școli normale chiar în sate.

S'au înființat în anul 1917—18, în toată Moldova, 40 școli normale. În județul Neamț asemenea școli au luat ființă în următoarele comune: *Hangul Ț Costișa-Zberesti, Războeni și Uricheni*. Toate erau mixte. După un an de zile de funcționare, unele s'au desființat, altele s'au transformat în școli pregătitoare pe baza *legei Mehedinți* din anul următor.

Scoala normală mixtă din Zberesti-Costișa.

A fost înființată ca să funcționeze în comuna *Podoleni*. Până să înceapă însă cursurile, localul în care trebuia să se instaleze școala a fost ocupat de niște soldați ruși, care n'au mai voii apoi cu nici un chip să-l evacueze. În fața acestei situații, școala a trebuit să-și caute alt local și s'a stabilit în localul școlii primare din cătunul *Zberesti*, comuna *Costișa*, la vreo 4 km. de *Podoleni*.

Scoala a început cu cl. I-a, având 35 elevi (băieți și fete), care erau interni; 20 din ei erau bursieri.

Director al acestei școli era *Ioan Fulga*, institutor, refugiat, dela școala primară de băieți Nr. 3 din *Constanța* și revizor școlar cl. I-a a aceluși județ.²⁾ E curios faptul că școala, neavând stampă proprie, *Fulga* o utiliză pe aceea a școlii de unde venise, luată întâmplător cu dânsul.

Ca profesori școala mai avea încă doi instituitori: pe *D-na Eliza I. Fulga*, soția directorului și pe *Virgil Mihăilescu*.

La finele anului școlar, elevii au dat, în ziua de 16 Mai 1918, un examen de control în fața unei comisii alcătuită din profesorii școlii și prezidată de prof. *Ermil Istrati*, delegat al școlii normale de băieți, printr-un ordin al Ministerului.

În anul următor școala n'a mai funcționat.

1) Despre această școală, neavând posibilitatea de a-i cerceta arhiva, nu putem ști nimic.

2) Lua salariu și pentru această demnitate, deși era în refugiu.

Scoala normală mixtă din comuna Războeni.

A funcționat în localul școlii primare din comună. La început s'au înscris în școală 40 elevi și eleve. În cursul anului s'au retras 3 elevi, iar unul a fost eliminat, rămânând un efectiv de 36 elevi (21 băieți și 15 fete) care au frecventat regulat cursurile întregii an școlar. 20 elevi erau bursieri, iar restul solvenți: Elevii erau găzduiți pe la săteni sau la mănăstire.

Director al școlii era *D. Sburulan*, institutor, refugiat, dela școala primară Nr. 1 de băieți din *Buzău*, care preda limba română și aritmetica. Cellalți profesori erau: institutorul *I. Grigorescu*, refugiat, dela școala primară de băieți Nr. 8 din *Plocești*, care era și revizor școlar cl. II-a al județului *Prahova* și soția sa *Lucreția Grigorescu*, care era numai suplimentoară. Cel dintâiu preda istoria și geografia, cea de a doua—religia, caligrafia și gimnastica. Ei funcționau la această școală ca detașați.

La sfârșitul anului școlar, în zilele de 15 și 16 Mai 1918, elevii au dat un examen în fața unei comisii compusă din profesorii școlii și prezidată de pr. *Ec. V. I. Constantin*, profesor și delegat al școlii normale de băieți din localitate, pentru controlul activității elevilor.

Examenul, care se făcea la toate școlile normale de acest fel, consta din 2 lucrări scrise: la l. română și aritmetică și dintr-o examinare orală la următoarele obiecte: religie, română, aritmetică, geografie, istorie și științe naturale.

La examen au reușit toți elevii.²⁾

Această școală a funcționat și în anul următor 1918—19 ca școală pregătitoare, cu acelaș corp didactic și cu două clase (I-a și a II-a). În clasa I-a au fost înscrși 42 elevi și eleve, iar în cl. a II-a, 34.

Scoala normală mixtă din comuna Uricheni.

A funcționat în casele defunctei *Eratio Văsescu*, oterite școlii în mod gratuit, având un efectiv de 28 elevi (16 băieți și 12 fete), dintre care 20 erau bursieri, iar 8 solvenți. Aproape toți elevii erau interni (numai 9 erau găzduiți în sat). Masa o luau în comun la cantina școlii.

Cursurile au început la 15 Noembrie 1917 și au finit până la 20 Mai 1918.

Directorul școlii era institutorul *N. G. Teodorescu*, care preda următoarele obiecte: aritmetica, ști. naturale, religia, muzica, practica agricolă și gimnastica. Celelalte obiecte: l. română, istoria, geografia și desenul, erau, predate de *Gh. Brascoveanu*, tot institutor.

În zilele de 17, 18 și 19 Mai, 1918, elevii au dat examen de fine de

1) Lua salariu și pentru această demnitate.

2) Prietru elevii acestei școli au fost și pr. *Traian Letfer*, actualmente diacon la Catedrala orașului și d-l *C. N. Turcu*, licențiat în Filosofie și publicist.

an în feța comisiei profesorilor școlii, prezdată de dr. Econ. V. I. Conștăntinescu, profesor, delegatul școlii normale de băieți din localitate.

La examen au promovat toți elevii, afară de o fată, care a rămas corigentă.

2. Școlile pregătitoare.

În anul 1918, d-l S. Mehediniț, Ministrul Instrucțiunii și al Cultelor în cabinetul Marghiloman, a făcut o nouă reformă școlară.

D-șa susținea ideea că țăranii nu trebuie scoși din mediul lor firesc, natural, atât de frumos, atât de sănătos și atât de specific neamului nostru. Deaceia feciorii de țăran nu trebuie aduși la școlile secundare dela orașe, unde viața cosmopolită îi determină, încetul cu încetul, să-și schimbe obiceiurile și portul, să-și strice grațul și să nu se mai întoarcă în mediul în care au crescut.

Țăranul trebuie să stea la locul lui, iar viața să-i rămână înalterabilă. Pentru aceasța trebuie aduse școlile secundare în mijlocul poporului, mai ales școlile normale și seminarile, cari sunt cele mai de folos pentru țăranii, ele creînd pe adevărații educatori și luminațori ai satelor: învățătorii și preoții.

Fiînd însă greu a se cunoaște vocația unui absolvent de școală primară pentru preoție sau învățămînt, la vârsta fragedă de 11-12 ani, deaceia e necesar să se înființeze mai întâiu niște școli pregătitoare, unde absolvenții școlilor primare, după un curs de 4 ani, se vor putea îndrepta cu mai mare ușurință unui către cariera preoțească, alții către cea dăscălicească sau în alte direcții.

Școlile pregătitoare vor trebui întreprinute chiar de săteni, care în acest scop vor alcătui efortii școlare ce să abă grijă de administrarea și buna funcționare a școlilor.

Această idee, d-l Mehediniț a izbutit s'o traducă în fapt, înființînd, în 1918, legea pentru efortile comunale și legea pentru școala pregătitoare și seminarile normale, potrivit cătoră au luat ființă în acel an, în mai multe sate din Moldova, școli pregătitoare.

În județul Neamț s'au înființat școli pregătitoare în următoarele sate: *Hangu 1), Biczaz, Războeni, 2) Dobreni și Hunulești.*

În unele părți școlile pregătitoare nu au fost decât o continuare a școlilor normale, înființate în anul anterior. Așa a fost la Hangu și la Războeni. În alte părți școlile normale au fost desființate și în locul acestora s'au înființat școli pregătitoare, dar în alte sate.

Aceste școli au trăit numai un an de zile, căci în toamna anului 1918, puterile centrale au fost învinse, guvernul Marghiloman a căzut, Români și-au eliberat teritoriul ocupat de inamic, iar guvernele care au

1) Despre școala pregătitoare din Hangu nu am putut procura nici o știre.
2) A. se vede gap. Școala normală din Războeni.

urmat în cursul anului 1919, au anulat toată legislația făcută de guvernul Marghiloman.

Inscrierile elevilor în școlile pregătitoare se făceau prin Revizorul școlar.

Școala pregătitoare de fete din comuna Biczaz.

În comuna Biczaz a funcționat în anul 1918—19 o școală pregătitoare de fete cu două clase: I-a și II-a, fiecare clasă avînd câte 18 eleve.

Directoră a școlii era D-na *Blanca Ianculescu 1)*, profesoară secundară, refugiată din Constanța; preda l. franceză și desenul. Corpul didactic era completat cu preotul *Alex. Popa*, ardelean, care preda: religia, istoria și l. germană; D-na *Maria Pava*, pentru l. română, calligrafie și muzică și D-na *Maria Ștefănescu*, la șt. naturale, geografie și aritmetică.

Din luna Februarie 1919 (dacă nu cumva și mai înainte) se mai constată profesori la aceasța școală și *Alexandru Ianculescu*, agronom, *Maria Gârneață*, la desen și muzică, *Maria Teodorescu*, la l. română și calligrafie și *Dr. Grigoriu*.

Președintele eloriei școlare era preotul *Alex. Popa*.

Școala pregătitoare mixtă din comuna Dobreni 2)

În anul 1918—19 s'a înființat și în comuna Dobreni o școală pregătitoare mixtă, din inițiativa D-nei *Lucia L. Boddan*, proprietara moștei Dobreni și a D-lui *Gh. Cojocaru*, învățătorul satului.

Școala a funcționat cu 2 clase, fiind instalată în hanul moștei Dobreni, care avea 4 încăperi, dar utiliza și o sală a școlii primare.

Avea înscriși în cl. I-a 47 elevi și eleve, iar în cl. II-a, 25.

În cl. I-a erau primii absolvenții școlilor primare, iar în cl. II-a, oricine făcea dovadă că are o clasă secundară. Celor cari nu puteau face aceasța dovadă cu acte, pentrucă le pierduseră în timpul refugiatului, Ministerul le adminea înscrierea în cl. a II-a, în urma unui examen sumar din materia cl. I-a.

Cei mai mulți din elevi și eleve erau interni; numai câțiva stăteau la gazde, în sat; 21 din ei erau burșieri.

Director al școlii a fost la început protopopul *Ilie Cîmpeanu*, refugiat din Transilvania (jud. Ciuc); preda l. română și istoria. Corpul didactic era compus din: *Ionel Cîmpeanu*, fiul protopopului, student în Drept, la: l. germană, geografie, calligrafie, muzica vocală și bisericăscă, *N. Pascu*, licențiat în matematici, la: aritmetică, l. franceză, desen și gimnastică; *Gh. Cojocaru*, învățătorul satului, preda lucrul manual și agronomia. Preotul satului, *Ec. V. Darie*, fiind solicitat a preda religia

1) Actualmente inspectoare în învățămîntul secundar.

2) Despre aceasța școală ne-a mai dat informații prețioase și d-l prof. N. Pascu, fost director al ei.

a refuzat și atunci a fost numit la acest obiect *dr. Calapăr*, din satul vecin Negrești.

În ziua de 20 Noemvrie 1918 armata română își eliberase împreună cu aliații, teritoriul ocupat și acum trecea muniții din nou în Transilvania. În fața acestor împrejurări, protopopul Câmpeanu își luase concediu dela școală încă dela 16 Noembrie și plecase cu fiul său în Transilvania, să-și vadă gospodăria. A stat în concediu până la 26 Decemvrie 1918, fiindu-i locul la conducerea școlii d-l prof. N. Pascu. Dar părintele Câmpeanu nu s'a mai întors din Ardeal ci și-a dat demisia pe ziua de 26 Decemvrie 1918, iar la 30 Decemvrie a fost numit director d-l prof. N. Pascu.

După numirea ca director a d-lui N. Pascu s'a făcut o nouă repartitie de ore: N. Pascu preda: aritmetica și geografia, d-ra *Alexandrina Zătreanu* (profesoară nou numită) preda: istoria, l. română, l. franceză și l. germană. Institutorul *Gh. Cojocaru* era pentru șt. naturale, caligrafie și desen, lucru manual, agronomie și gimnastică; *dr. Calapăr* la religie, muzica vocală și bisericască.

Dela 1 Februarie 1919 *pr. Calapăr* și-a dat demisia, fiindu-i greu să vină la școală din cauza depărtării și însășișit a acceptat acum să vină în locu-i preotul satului *Ec. V. Darie*.

La finele anului elevii au dat examen în fața comisiei profesorilor școlii, promovând cu toții, din cl. I-a 40, iar din cl. II-a 19.

Întreținerea și administrația școlii era în grija efortiei școlare, care era alcătuită din: D-na Lucia L. Bogdan, învățătorul *Gh. Cojocaru* și preotul V. Darie, având ca președinte pe protopopul Ilie Câmpeanu, directorul școlii. După ce acesta a demisionat el a fost înlocuit prin d-l Pascu, noul director.

Școala pregătitoare de fete „Ion Creangă” din Humulești.

S'a deschis la 15 Noemvrie 1918, funcționând în casa d-lui Toader Vasiliu, cu două clase (cl. I-a și cl. a II-a).

În clasa I-a erau înscrise 22 eleve, iar în cl. a II-a 45.

Directorate a școlii a fost la început *Valeria Grimm*, apoi aceasta a plecat probabil din Humulești și în locul ei a fost numită D-na *Maria Agapiescu*. Ea preda: zoologia, l. franceză și l. română. Corpul didactic era compus cu D-na *Olimpia Zaharescu*, pentru: istorie, geografie, religie și lucru de mână; dela 27 Noemvrie a mai venit un profesor *L. Steintala*: aritmetică, zoologie, botanică, geometrie și caligrafie.

Școlile secundare din comuna Hangu.

Comuna Hangu una din cele mai mari și mai însemnate de pe valea Bistriței, este singura comună rurală care a avut mai multe școli secundare.

Menținerea unor astfel de școli într'un cadru rural s'a dovedit a fi neabănut de folositoare pentru culturalizarea elementului românesc de pe întreaga vale a Bistriței și ea se datorește în cea mai mare parte, unui

dascăl originar de prin aceste părți, cu mare dragoste de cultură și de o ultimioare putere de muncă: profesorul *Gavril Galinescu*.¹⁾

Școala normală.

Prima școală secundară s'a înființat în comuna Hangu în anul 1917 și a fost o școală normală. A funcționat numai un an de zile, cu o singură clasă.

Școala pregătitoare.

În anul 1918 când *legea Mehedinți*, înființează școlile pregătitoare, școala normală a fost transformată în pregătitoare, funcționând cu două clase, elevii clasei I-a fiind recrutați din absolvenții școlilor primare, iar ai clasei a II-a din elevii anului precedent ai fostei școli normale.

Unul din profesorii cei mai de seamă și directorul acestor două școli a fost d-l *Gavril Galinescu* ?) absolvent al Conservatorului de muzică din Leipzig, care a studiat tot acolo și Filozofia.

Gimnazial mixt din Hangu.

În anul 1919, când s'au desființat și școlile pregătitoare prin anulara legislației făcută de guvernul Marghiloman, profesorul Galinescu a depus multă străvuniță, izbutind să înființeze în acest însemnat centru românesc, un gimnaziu, care a funcționat neîntrerupt vreme de 11 ani, până în anul 1930, când a fost desființat.

Gimnazialul a funcționat câțiva ani într'o casă închiriată, apoi i s'a construit un local propriu din fondurile comitetului școlar.

Intrucât elevii erau proveniți dela școlile anterioare: cea normală și cea pregătitoare care erau mixte, cât și pentru a avea o populație școlară mai mare, gimnazialul a funcționat ca mixt.

Gimnazialul s'a deschis în ziua de 1 Noemvrie 1919, când s'a ținut examenul de admitere în cl. I-a. Au fost admisi la acest examen 39 elevi (27 băieți și 12 fete), iar 2 elevi au venit dela liceul internat din Iași, făcând în total 48 elevi și eleve.

În ziua de 10 Noemvrie au mai fost admisi prin examen încă 2 elevi (un băiat și o fată), ridicându-se deci efectivul clasei I-a la 45 elevi. (30 băieți și 15 fete).

În zilele de 5, 4 și 5 Noembrie s'a ținut examen de admitere în cl. a III-a, cu absolvenții clasei a II-a a școlii pregătitoare, reușind în această clasă 34 elevi (19 băieți și 15 fete).

În zilele de 7, 8 și 9 Noemvrie s'a ținut examen de admitere în cl. II-a, cu absolvenții clasei I-a a școlii pregătitoare. Au fost admisi în această clasă 27 elevi (18 băieți și 9 fete). La 21 Ianuarie 1920 a mai fost

1) C. N. Turcu — După zece ani și Școala comercială din Hangu.

2) Actualmente profesor la Conservatorul din Cerzankuți.

admis în cl. III-a încă un elev, absolvent a 2 clase pregătitoare. Deci, folosindu-se de elevii fostei școli pregătitoare, gimnaziul a început dintr-o dată cu 5 clase.

Cel dintâi profesor ai gimnaziului au fost: *Gavril Galinescu*, care era și director al școlii (la l. română, l. germană și muzică) apoi *pr. T. Cheorghiu* (la religie), *d-ra Adela Zamfirescu* (la istorie și l. franceză) și avocatul *Ion Hohog* (la l. latină și drept). De la 10 Noembrie 1919 mai vine un profesor, *d-l Spiridon Arteni*, licențiat în șt. naturale și geografie (la șt. naturale, matematică și fizico-chimice).

Pentru că această școală s'a desființat înainte de a-și fi tipărit un anuar din care să se vadă clar activitatea desfășurată în fiecare an, socotim că e necesar să arătăm noi, măcar corpul didactic ce l-a avut acest gimnaziu în tot timpul cât a funcționat, căci profesorii, fie ei titulari, dar în majoritate fiind suplimentari, nu erau stabili la această școală ci se schimbau aproape în fiecare an.

În anul școlar 1920—21 școala avea următorii profesori: *d-ra Constanța Proviaan* (la franceză și geografie), *l. Mangâru* (la l. latină, istorie și drept), *d-ra Adela Zamfirescu* (la istorie și geografie), *Ec. Alex. Romanescu* (la desen și caligrafie), *Spiridon Arteni* (la șt. naturale, matematică și fiz.-chimice), *pr. T. Cheorghiu* (la religie) și *l. Hohog* (la l. latină, istorie și drept) venit dela 8 Ianuarie în locul *d-lui l. Mangâru*, plecat din localitate. În 1921—22: *D-l Dr. Richard Weiss* (la l. germană și geografie) venit din Cernăuți, *Spiridon Arteni*, *Ștefan C. Cheorghiu* (la religie), *Ec. Alex. Romanescu*, *V. R. Obreja* (la l. franceză), *N. Bârsan* (la drept), *l. Hohog* (la l. latină), iar din Martie 1922 și *d-na Aurelia Galinescu* (la lucru și gospodărie).

În 1922—23: *d-na Ecaterina V. Grecu*, *d-na Aurelia Galinescu*, *D-l Valeriu Grecu* ¹⁾, *Adrian Ciocârția* și *Ion M. Ștefănescu*.

În 1923—24: *M. Bonceiu*, *Pant. Chervasia*, *N. Nădejde*, *D-na Aurelia Galinescu*, *l. Bugaeg*, *l. Tuțuianu*, *Vladimir Erimu* și *l. Hohog*.

În 1924—25: *d-na Aurelia Galinescu*, *l. Tuțuianu*, *N. Nădejde* și *d-l Eufstafievici*.

În 1925—26: *d-na D. Roslotca*, *Ch. Cocotalio*, *d-na Aurelia Galinescu*, *Eftimie Iacob* și *N. D. Mihăilescu*.

În 1926—27: *d-na Aurelia Galinescu*, *d-ra Alexandra Simionova*, *d-ra Cleopatra Piniție*, *C. Tarrhon* și *Ch. Cocotalio*.

În anul 1927 *d-l Gavril Galinescu* părăsește direcția gimnaziului, părăsește școala și satul unde munca lui fără preget a dat roade destul de însemnate ²⁾ și se mută la un liceu din Iași. În locul d-sale a fost numit director *d-l dr. Richard Weiss*, profesor dela gimnaziul din Tg.-Neamț. Corpul didactic în anul școlar 1927—28 era următorul: *d-na D. Ros-*

¹⁾ Actualmente conferențiar universitar.
²⁾ C. N. Turcu — arhivasele citate.

lotca, *d-na Aurelia Galinescu*, *d-na Ana Weiss*, *d-ra Cleopatra Piniție*, *pr. Pant. Grigoriu* și *D. Simionescu*. De la 27 Noembrie a fost numită în locul *d-lui D. Simionescu*, *d-ra Ana Dragomir*.

În anul 1928—29 pleacă din Hangu și *d-l Richard Weiss*. În locul d-sale direcția școlii a fost încredințată *preotului Pantelimon Grigoriu*. Corpul didactic era următorul: *D. Brohanschi*, *d-ra Cleopatra Piniție*, *d-ra Margareta Braha*, *l. Hohog* și *S. Moisescu*.

În anul 1929—30 erau profesori: *D-ra D. Brohanschi*, *d-ra Cornelia Cheorghiu*, *d-ra A. Dimitrescu* și *C. Cheorghiu*. La finele acestui an, gimnaziul a fost desființat.

Școala Elementară de Comerț.

Desființarea gimnaziului din Hangu a produs mari nemulțumiri printre toți locuitorii de pe valea Bistriței.

În decurs de 11 ani de funcționare școala a dat roade prea frumoase în acest mediu pur românesc, iar viața sătenilor se legase puternic de dânsa în tot acest interval de vreme.

Deaceea intelectuali din aceste părți au ridicat proteste energice împotriva desființării gimnaziului. În vara anului 1930 o delegație a locuitorilor din Hangu și împrejurimi, având în frunte pe *preotul Pant. Grigoriu* și avocatul *Ion Hohog*, s'a prezentat *d-lui* Ministru Costăchescu, care se afla în vilegiatură la schitul Durău și l-a rugat săruiilor să mențină gimnaziul din Hangu. Ministrul le-a răspuns că menținerea gimnaziului nu mai e posibilă, dar că le poate înființa în locu-i o școală comercială elementară, care poate fi mai utilă decât gimnaziul în această regiune îndusmentară, trebuie îndrumați și către școlile practice, nu numai către cele teoretice.

Neputând obține rezultatul dorit, delegația s'a mulțumit cu această propunere, iar în toamna anului 1930 a luat ființă în locul gimnaziului o școală comercială elementară.

Ministerul a numit profesori la această școală pe doi licențiați: *d-nii Ch. Bourreanu*, licențiat în Litere, care preda partea literară și *locrn Tăz-lăoanu*, licențiat în Științe, la partea științifică. Cel dintâiu avea delegația de director al școlii.

Școala a funcționat numai cu clasa I-a. Sau înscris la început în această clasă 38 elevi. Dar deschiderea cursurilor întârziind până la 1 Octombrie, o parte din elevii înscriși, crezând că școala nu va mai funcționa, s'au îndreptat spre alte școli, rămânând la deschiderea cursurilor numai 25 elevi. În cursul anului, s'au retras și din aceștia 14, din lipsă de mijloc, rămânând numai 11 elevi, cari au frecventat cursurile regulat până la finele anului, fiind declarați promovați.

În anul 1931, și această școală a fost desființată, comuna Hangu, rămânând de atunci fără nici o școală secundară.

Bibliografie¹⁾

- 1) Hrisoavele înălțimii Sale Principelui Domnitoriu Grigorie Alexandru Ghica Voevod, date sf. monastiri Neamțul și Secul pentru înființarea Seminarului din monastire, a Gimnaziului și a Internatului din Tg. Neamțului, însoțită de lucrările desfășurării acestor școli, nr. 1, Iași, 1847.
- 2) V. A. Ureche. Istoria școlilor dela 1800—1864, București, 1894.
- 3) N. Iorga. Istoria bisericii romine, vol. II, București 1909.
- 4) „ Istoria învățământului românesc, Edit. Casei Școlilor Buc. 1928.
- 5) Gh. Rășcanu. Istoricul învățământului particular în România din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre, București, 1906.
- 6) P. Gheorghieasa. Monografia școlilor și bisericilor de pe moșia regală, Broșeni, București, 1906.
- 7) . . . Un jubileu (Sc. primară nr. 1 băieți din Tg. Neamț) Piatra-N. 1904.
- 8) Revista Asacri, anul I, nr. 2, 1881, Piatra-N.
- 9) Anuarul institutului primar și secundar de fete „Cultura” din orașul Piatra-N., pe anul școlar 1888—89.
- 10) I. Creangă. Opere complete, Ediția G. T. Kirileanu, Cartea Românească, București.
- 11) I. Simionescu. Oameni aleși, vol. II, Cartea Românească, București.
- 12) S. Mehedinți. Școala poporului (4 cuvântări pentru elorile școlare, scoile pregătitoare și seminarile normale) însoțită de legea prin care se înființau aceste instituții, București, Tip. Convorbiri literare, 1918.
- 13) Răspunsurile date de învățătorii directori din oraș și județ asupra istoricului școlilor lor, la chestionarul cerut de revizorul școlar C. Luchian, în anul școlar 1931—32.
- 14) C. N. Turcu. După zece ani (articol scris în ziarul local „Reformatorul” din 19 Sept. 1927 cu prilejul împlinirii a 10 ani dela înființarea gimnaziului din Hangu.
- 15) C. N. Turcu. Școala Comercială din Hangu (articol scris în ziarul local „Avântul” No. 75 din 19 Sept. 1930).
- 16) Josef Kaufman. Cronica Comunităților israelite din jud. Neamț, tom. I, Piatra-N., 1928—29.

1) Pentru unele institute particulare din Piatra-N., ne mai existând nimic din arhiva lor, am folosit informațiile orale, date aproximativ, de d-nii D. Hogea și Et. Iseescu, din memorie.

Arhiva școlilor normale și pregătitoare ne-a fost pusă la dispoziție cu multă bună-volență de d-ii Conat. Iliescu, secretarul Revizoratului școlar.

CONSIDERAȚIUNI GEOLOGICE ASUPRA MUNTelui PETRICICA

de Ion Tăzlaşanu

Venind pe valea Bistriței, dinspre Hangu, trecând Bicezul, în apropiere de Tarcea, căătorului îi apare la orizont un munte, care nu atrage curiozitatea atât prin înălțime, cât prin forma și poziția lui față de înălțimile dimprejur. E vorba de Petricica. Din deparțare acest munte apare cu un contur regulat, așezat deacurmezișul văii, aproape în mijlocul brașului nostru. Numele de Petricica îl vine cu siguranță dela piatra din care este format, mai cu seamă că aceasta e bine pusă în evidență pe cele trei laturi dinspre oraș ale muntelui. Că înălțimea e așezată deacurmezișul văii, observație ce poate fi făcută de oricine, nu exclude presupunerea că și Petricica trebuie să fie prinsă în vreo legendă așa cum e și Piatra Teului din regiunea Călugărenilor, depe aceiași vale a județului nostru. Și pe ea trebuie „să o fi pus” diavolul „să izească” apa Bistriței; sigur însă că diavolul a luat-o din altă parte decât depe Ceahlău, căci, geologicește vorbind, aceste două pietre nu seamănă deloc; una e formată într-o epocă mai îndepărtată din istoria pământului și acela e Piatra Teului, alta e cu mult mai nouă și acela e Petricica.

Simpla observație făcută de un oarecare nu rămâne însă fără deslegare științifică, fiindcă Petricica, înălță numai de 580 m., e rezultatul eroziunii înfăptuită, pe deoparte de apa Bistriței, iar pe de alta de Cuelđu. Eroziunea aceasta se conține și astăzi, puțin observată însă — căci o viață de om nu înseamnă nimic — fiind seama de încetinea cu care se îndepătește. Ea a fost cu mult mai mare în vremurile când păturile din Petricica formau un corp cu cele din Cernegura și în bună parte cu cele din Cozla. Formațiunile petrografice, întâlnite pe aceste trei înălțimi, ne vorbesc că ele s'au format în același timp (sincronice) în bună parte fiind și de aceeași natură (isopice).

În afară însă de acest argument ce s'ar putea aduce în sprijinul afirmațiunei legăturii ce a existat între cele 3 înălțimi, vine un argument mai puternic, acela al înclinațiunei și direcției păturilor de același formațiune. Din punct de vedere geologic Petricica e formată din roci cari se comportă diferit la acțiunea de distrugere a agenților externi. Totuși, alteranța succesivă a acestora, a dus la forma caracteristică de azi a înălțimii ce a servit ca punct strategic pentru apărare în timpul războiului trecut. De pe ea poți privi până departe în susul văii, fapt care nu se datorește înălțimii ci poziției pe care o are.

Excursionistul care ar încerca urcarea Petricicâi din dreptul Bisericii Sf. Ioan (Mărătef), începe să facă cunoștință cu roci ce s'au născut în lăjunățele a erei terțiare, în Paleogen. În cea mai mare parte ea e formată din așa numitele pături Oligocene, pături ce sunt evidențiate pe cele trei laturi amintite și caracterizate în bună parte prin lipsa de vegetație. Versantul de răsărit este acoperit de roci mai noi, un soi de conglomerate sub care se găsește reprezentate păturile salifere. Aș încerca o clasificare a rocilor din această înălțime în : 1) Șisturi cu-meniliti, 2) Marne bituminose, 3) Grezuri de Kliwa. La bază, aceste roci sunt susținute de așa numitele șisturi sfârmicioase, care alcătuiesc a IV-a formațiune petrografică.

Șisturile sfârmicioase sunt un amestec de marne cu siliciu, apoi marne în care nu există siliciu, dar care sunt dispuse în pături foarte subțiri; între ele se găsește intercalate pături de grez quarțitic de o culoare cenușie neagră. Grezuri de această colorațiune se poate întâlni și mai albicios în care caz e mai abundent, asemănându-se cu grezuri de Kliwa.

Păturile acestea, întâlnite aici, apar și la gura pârâului Bisericanii, pe malul stâng al Bistriței, cu un aspect mai compact, alcătuind așa numita formațiune Pături de Bisericanii. Locul unde pot fi mai bine observate aceste șisturi sfârmicioase e versantul ferestrut de Cufeldiu.

Șisturile cu meniliti, se întâlnesc deasupra șisturilor sfârmicioase și a gresurilor inferioare amintite, în alcătuirea cărora intră, o cremene specială numită meniliti. Sunt marne care au suferit o silicificare. Se poate bine observa cum a avut loc această transformare, suprafețele de silicificare dând și o impresie de stratificație.

Marnele bituminose, roci cu o colorațiune neagră-albăstruie, pot fi ușor recunoscute prin aceea că prin lovire se desprind bucăți care lasă, pe blocul de unde am desprins-o, o casură concoidală. În contact cu aerul își pot schimba culoarea din neagră în gălbui sau albă. Explicația acestui fenomen vine de acolo că rocile conțin o materie bituminosă, care supusă acțiunii oxigenului din atmosferă, erde — nerămânând în rocă decât substanțele minerale cu colorațiunea albă—gălbue. Aceste pături formează în coasta muntelui un puternic zid de culoare albă, ce apare dinspre oras. Continuarea acestor marne bituminose se poate prinde și pe malul drept al Bistriței, cum treci podul peste-vale. E dovada legăturilor Petricicâi cu Cerneagura.

Deasupra acestor marne bituminose, apar din nou șisturile sfârmicioase, lucru ce pare straniu; explicația este că atunci când s'a format Petricica o putere tangențială a făcut o cutare apreciazabilă: marnele bituminose ar trebui considerate ca centrul unui geosinclinal. Aceste marne sunt sărace în bitumen, ele nu ne-ar putea da impresia falsă că ne-am găsit în fața unor cârbuni de pământ, așa cum sunt luați pe nedrept marnele bituminose din alte localități unde procentul de bitumen, fiind mare (75—80%) ele ard. Proveniența marnelor bituminose este argila plus sapropel.

Aceste marne trec apoi spre o alternanță de șisturi marnoase și gresuri. Trecerea se face aproape pe nesimțite și se caracterizează prin aceea că, ele conțin multe eflorescențe de sulfat galbui. La bază aceste șisturi marnoase sunt susținute de șisturile sfârmicioase întâlnite și la baza Petricicâi și deasupra marnelor bituminose a căror prezență între marnele bituminose și șisturile marnoase, a fost explicată.

Grezul de Kliwa, roca cea mai dură întâlnită pe Petricica, formează partea de deasupra. Se caracterizează prin uniformitatea firisoarelor de quarț care îl compun, ca și prin culoarea sa albă. Marele nostru geolog Cobălcescu, îl numea grez de Măgura, deși acela are o colorațiune mai închisă — cenușiu și e o formațiune mult mai veche.

Numirea îi vine dela localitatea cu acelaș nume ce se află în Galția și unde e întâlnită această formațiune. Pentru Petricica acest grez, cum am spus, reprezintă roca cea mai dură; în ea fiind formată așa zisa Chilia Călugăruți ce se vede din oras ca o puternică pătură estică în afară dintre celelalte; este exemplul viu al acțiunii de distrugere, exercitat de agenții externi, și o dovadă de duritatea grezului, în raport cu alte roci amintite, ce intră în alcătuirea Petricicâi.

Inclinațiunea păturilor din această înălțime e de 60° spre Est, cu direcția N. W., având o ușoară deviație dela linia Nordului de 25'. Ordinea succesivă a păturilor de diferite formațiuni ce intră în alcătuirea muntelui, este următoarea:

1) Șisturi sfârmicioase, 2) Șisturi cu meniliti, 3) Marne cu bitumen (bituminose), 4) Șisturi sfârmicioase, 5) Alternanță de șisturi marnoase bituminose și grez, 6) Grez de Kliwa.

Gândesc că precizările de mai sus pot servi nu numai drept orientare celor care ar încerca ascensiunea pe această înălțime, dar din ele se pot vedea treceri pe nesimțite dela o formațiune la alta, lucru ce explică condițiile în care aceste s'au format.

Partea II

CRONICA ANULUI ȘCOLAR 1932--1933

Organizarea liceului.

Cu sfârșitul anului școlar 1932-33, liceul nostru a implinit 64 ani de existență și activitate.

A fost înființat la 1869, ca gimnaziu clasic. La 1879 s'a transformat în gimnaziu real, iar la 1897 în liceu real. În 1919 s'a dublat cursul inferior, iar în 1922 și cursul superior. În 1928 s'a transformat în liceu unitar cu 7 clase bugetare și 3 extrabugetare; în 1930 a fost încadrat la tipul „D”, cu 10 clase, iar în 1931 cu 11 clase bugetare. În anul școlar 1932--33, a funcționat cu 11 clase bugetare: I A—VII și I B—IV B, după programa liceului cu 7 și 8 clase.

Cu sfârșitul acestui an, liceul nostru a suferit o nouă modificare: a fost transformat dela tipul „D” la tipul „C” cu 7—respectiv 8 clase bugetare.

Corpul didactic: titlul, alcătuirea catedrelor, numărul de ore,

atribuții, concedii, activitate extrășcolară, etc.

- 1) **Vasilie Vasile** — preot, profesor definitiv la catedra nr. 1, predă religia la clasele I A—VII = 14 ore, plus dirigenția la cl. I A, total 15 ore. În cursul anului a avut 10 absențe motivate și suplinite. Conduce „Societatea de ajutor mutual” a elevilor liceului. A înființat și conduce o bibliotecă publică în mahalaua Mărăței, unde-și are poporul. Este secretarul comitetului școlar al liceului.
- 2) **Lefter Traian** — diacon, profesor suplinitor la școala normală de lete; are la acest liceu complectare de ore—religia la cl. III și IV B = 4 ore.
- 3) **Manolescu Ion** — preot, profesor suplinitor la școala normală de băieți; are la acest liceu complectare de ore — religia la cl. I și II B = 4 ore.
- 4) **Mihaliescu Gheorghe** profesor definitiv la catedra nr. 2 — predă româna la cl. II și III A, latina la cl. III A, plus dirigenția la cl. II A, total 12 ore. În tot cursul anului nu a absentat nici o oră. Îndeplinește cu multă destoinicie funcția de bibliotecar al liceului. Este și cenzor al comitetului școlar.
- 5) **Vasilco Gh. Ion**, profesor definitiv la catedra nr. 3 — predă româna la cl. II și III B, latina la cl. III B, plus dirigenția la cl. II B, total 12 ore. În cursul anului n'a absentat.

- 6) **Turcu Constantin**, profesor suplinitor (ord. nr. 146.245—932) la grup de ore—liceu de băieți și școală superioară de comerț; predă: româna la cl. I A și I B = 8 ore.
- 7) **Criveț Panait**, profesor definitiv la catedra nr. 4—predă româna la cl. IV—VII = 12 ore. În tot cursul anului a absentat 26 ore — motive și suplinite.
- 8) **Ghițescu Vasile**, profesor definitiv la catedra nr. 5—predă latina la cl. IV A—VII = 12 ore, elina la cl. VI și VII = 2 ore, total 14 ore. În cursul anului a avut 2 absențe motivate și suplinite. Este directorul liceului și președintele comitetului școlar.
- 9) **Andrescu Constantin**, profesor definitiv la catedra nr. 6—predă franceza la cl. I—IV A și VI, VII = 16 ore, plus dirigenția la cl. IV A, total 17 ore. În cursul anului a avut 24 absențe motivate și suplinite și 11 ore motivate, nesuplinite.
- 10) **Cristescu Matei**, profesor suplinitor (ord. nr. 21.368—932) la catedra nr. 7—predă franceza la cl. I—IV B, V și latina III B, total 17 ore.
- 11) **Roic D. Leon**, profesor definitiv la catedra nr. 8—predă germana V—VII, filosofia VI—VII, româna IV B, dirigenția VI, total 15 ore. În cursul anului a avut 10 absențe motivate și suplinite și 4 ore motivate nesuplinite. Conduce internatul liceului.
- 12) **Grigoroviței Alois**, profesor definitiv la catedra nr. 9—predă istoria la cl. I A—VII, dirigenția la cl. VII, total 15 ore. În cursul anului a avut 18 ore suplinite și motivate.
- 13) **Popovici Panait**, profesor definitiv la catedra nr. 10—predă geografia la cl. I A—VII, plus dirigenția la cl. V, total 15 ore. În cursul anului a avut 84 absențe motivate și suplinite și 9 ore motivate, nesuplinite. Este autor de manuale didactice: „Geografia jud. Neamț, pentru școlile primare” și „Geografia economică pentru școlile -normale”—ambete în colaborare.
- 14) **Rotundu A. Aurel**, profesor cu titlul provizoriu la catedra nr. 11—predă istoria I—IV B, geografia I, III, IV B, dreptul VI, VII, dirigenția III B, total 17 ore. În cursul anului a avut 5 absențe motivate, suplinite și 1 oră motivată, nesuplinită. Conduce „Societatea de lectură” a elevilor și îndeplinește funcția de casier al comitetului școlar.
- 15) **Andrei Victor**, profesor cu titlul provizoriu la școala normală de băieți, are aici complectare de ore—geografia cl. II B, 2 ore.
- 16) **Nichita Ion**, profesor definitiv la catedra nr. 12—predă matematica la cl. I A—V, dirigenția cl. III A, total 15 ore. În cursul anului a avut 13 absențe motivate, suplinite.
- 17) **Pascu Nicolae**, profesor definitiv la catedra nr. 13—predă matematica la cl. I—IV B, VI, VII, plus dirigenția la cl. I B, total 17 ore. În cursul anului a avut 9 absențe motivate și suplinite. Este membru al comitetului școlar și este comandantul cercetașilor din localitate.

- 18) **Borș Nicolae**, profesor definitiv la catedra nr. 14—predă fizico-chimie la cl. III A, III B, IV B, V, VI, dirigenția IV B, total 16 ore. N'a absentat nici o oră în tot anul. Conduce grupa de apărare împotriva gazelor și grupa pentru propaganda aviației.
- 19) **Ionescu Mihai**, profesor definitiv la școala normală de băieți, are aici complectare de ore, fizico-chimie 3 ore.
- 20) **Arteni Spiridon**, profesor cu titlul provizoriu, la catedra nr. 15, de științe naturale. Este suspendat din învățământ.
- 21) **Vasilco Viorica**, profesoară suplinitoare (ord. nr. 21.568—932) la catedra No. 15—predă științele naturale la cl. I—IV A, VI, I B—IV B = 18 ore. În tot timpul anului a absentat 6 ore—motive și suplinite.
- 22) **Tăzlăuanu Ion**, profesor cu titlul provizoriu, la școala normală de băieți, are aici complectare de ore: științele naturale la cl. V și VII = 4 ore.
- 23) **Martin Ștefan**, medic—profesor suplinitor (ord. nr. 21.924—932) predă igiena la cl. VII, 1 oră.
- 24) **Cirillo Alberto**, maestru definitiv la catedra nr. 16—predă muzica la cl. I A—VII, I B—IV B = 15 ore. În cursul anului a absentat 14 ore—motive, nesuplinite. Conduce orchestra liceului.
- 25) **Niculescu Vasile**, maestru definitiv la catedra nr. 17—predă desenul și calligrafia. I A—VII, II B—IV B = 18. În tot cursul anului a absentat 81 ore—motive și suplinite.
- 26) **Chelsoi Maria**, maestră cu titlul provizoriu la liceul de fete, are aici complectare de ore—calligrafia și desenul la cl. I B = 3 ore.
- 27) **Gheorghiu Gheorghé**, maestru cu titlul provizoriu la cadrele nr. 18, 19 (combinale într-una singură)—predă gimnastica la I A—VII și III B, IV B = 18 ore.
- 28) **Caragheaur Petru**, maestru cu titlul provizoriu la școala normală de băieți, are aici complectare de ore—gimnastica la cl. I B, II B = 4 ore.
- 29) **Teofănescu Constantin**, maestru definitiv la școala normală de băieți, are aici complectare de ore—lucrul manual I A B—VII, total 11 ore.
- 30) **Marck Nathan**—catichet, predă religia mozaiică.
- 31) **Barid Aron**—catichet, predă religia mozaiică.
- Toate absențele au fost suplinite din oficiu, din înțelegere prealabilă—de colegii dela aceeași școală și de d-nii: R. Popovici licențiat în Științe, C. N. Turcu—profesor suplinitor, Ion Trauzel—profesor suplinitor, Vasile Jacotă—licențiat în Litere, D. Stăhiescu—profesor titular, Milord—student la Belle-Arte.
- Personalul administrativ al școlii.**¹⁾
- 1) Ghițescu Vasile, profesor definitiv, director.
- 2) Turcu N. Constantin, licențiat în Litere și Filosofie, secretar.

1) Dala 1 Aprilie 1933, acest personal a trecut pe seama comit. școlar al liceului.

- 3) Dandescu Cheorghie, student în Drept, ajutor de secretar.
- 4) Marin Ștefan, medic, doctorul școlii.

Personalul de serviciu al școlii.¹⁾

- 1) Brașoveanu Anghel, 2) Filip Neculai, 3) Habic Ilie—servitori.

Leții și consilii interscolare.

Inovația d-lui N. Iorga, fost Ministru al Instrucțiunii anul trecut, s'a menținut și anul acesta, cu acelaș folos: profesorii au continuat să-și facă lecțiile de schimb, pentru cunoașterea metodei și a elevilor.

Conferințele școlare.

În tot cursul anului școlar 1932—33 au fost: 1 conferință didactică, asupra programei și materiilor de studii; 14 conferințe administrative (rezolvări de retrageri din școală, dări de situații și note la purtare); 15 conferințe disciplinare.

Inspecții pedagogice și administrative:

la 9 Decembrie 1932, d-l Inspector g-l I. Mîtru, pentru definițivarea d-lui prof. Al. Grigorovici, inspectând totodată și pe d-l prof. A. Rotundu; la 7 și 16 Ianuarie 1933, d-l controlor contabil Cojocărașu, inspecție la contabilitate; la 29 Maiu 1933, vizita d-lui Subsecretar de stat P. Andrei, care s'a interesat de muzeele școlii, de bibliotecă, de cancelarii, de sălile de clasă și de sala festivă; la 10 Iunie 1933, d-nii inspectorii C. Botez și Alex. Băleanu, pentru lucrările de reîncastrare a profesorilor dela școlile desființate și comprimate; la 15 Iunie 1933, Pr. E. Lascari, inspector cultural în Ministerul Instrucțiunii, a luat date asupra muzeului și bibliotecii—consemnând observațiile sale într'un elogios proces-verbal.

Materiile de învățământ,

programele, manualele didactice, notarea elevilor.

Și în anul acesta, liceul a funcționat după cele două programe: a liceului cu 7 și 8 clase.

Lucrul manual s'a introdus acum la toate clasele, fiind predat nu ca anul trecut—de maeștri și în localul școlii de meserii—ci în localul liceului, de către d-l C. Teofănescu, maestru la școala normală de băieți. Programa nouă s'a aplicat cu mai multă ușurință în acest an școlar, fiind în al doilea an al aplicării ei și găsindu-se și manuale didactice conforme cu această programă.

1) Dela 1 Aprilie 1933, acest personal a trecut pe seama comit. școlar al liceului.

Notarea elevilor s'a făcut tot cu calificative; menținem observația noastră din anul trecut că acest sistem de notare este înjust și păgubitor elevilor buni. Criteriul cel mai bun de apreciere a activității elevilor—rămân cifrele.

Localul liceului.

A fost construit în anul 1892, pe terenul vechiului palat domnesc a Voievodului Ștefan cel Mare. În 1926 i s'a adăugat etajul pe părțile laterale. Astăzi este responsabilul tuturor necesităților școlii. Anul acesta s'a amenajat, după toate cerințele igienice, closetul din aripa dreaptă, chelturndu-se circa 80.000 lei. Reparațiuni urgente, pentru anii viitori: amenajarea closetului din aripa stângă și acoperișul din nou al clădirii.

Distribuția camerelor edificului școlar este: 12 săli de clasă, 6 săli pentru colecții-muzee, 2 săli pentru cancelarii, 5 camere pentru locuința directorului și 3 pentru servitori, 2 săli pentru laboratoare, 1 sală de gimnastică, 1 sală pentru bibliotecă, 1 sală de festivități, 1 sală pentru lucrul manual, 1 cameră oficială, 1 cameră pentru locuința secretarului.

Terenul pe care e clădit liceul are o întindere de circa 8000 m².

Mobilierul.

Toate sălile de clasă, toate cancelariile, laboratoarele și sala de festivități, sunt înzestrate cu tot mobilierul și confortul necesar: valoarea lui trece de un milion lei.

Material didactic

Liceul are și un bogat material didactic, putând satisface programele tuturor materiilor de învățământ.

Iată acest material, pe colecții:

- a) Colecția de fizico-chimice, în valoare de 323.750 lei.
- b) Colecția de geografie, în valoare de 52.600 lei.
- c) Colecția de științe naturale, în valoare de 525.000 lei.
- d) Colecția de desene și caligrafie, în valoare de 10.000 lei.
- e) Colecția de gimnastică, în valoare de 30.000 lei.

Muzeul regional „Cozia”.

A fost întemeiat, îndată după războiu, de fostul profesor și director al liceului—Mihai Stămălin. Ocupă 2 camere în localul liceului și este condus de d-l Al. Grigorovici. Cu tot apelul trimis în cuprinsul județului, anul acesta nu a mai fost îmbogățit decât cu puține obiecte. În afară de elevii noștri, a fost vizitat de câteva persoane străine și de excursioniști din toate părțile țării veniți cu „Soc. Tinerimea Română”, precum și de studenții facultății de științe din Iași. Teul acestui muzeu este să devină o sinteză a regiunii noastre, reprezentând istoria, etnografia, fauna și flora. Valoarea actuală a muzeului este evaluată la 255.000 lei.

Biblioteca centrală.

Este condusă de d-l profesor Gh. Mihaltescu, funcționează într-o sală spațioasă și stă la îndemâna profesorilor, a elevilor și a publicului din oraș. Numără peste 8000 volume, în afară de reviste. Cărțile sunt aranjate după sistemul fișelor, pe autori și materii. Anul acesta s'au cînt circa 5000 volume, de către circa: 500 elevi, 50 profesori și 15 particulari.

Controlul cititului se face prin domnii profesori diriginți și de d-l Gh. Mihaltescu—bibliotecar, ajutat de d-l director V. Ghișescu și de secretarul școlii, d-l C. Turcu, licențiat în litere" (inspector E. Lascar, în procesul verbal dela 15 Iunie 1955).

În acest an școlar, prin săruiunța d-lui C. Turcu, biblioteca centrală a primit două donații: una de circa 500 volume, dela d-l profesor Gh. Gheorghiu, cuprinzând cărți de valoare, cum e colecția de documente a „Urticului” lui T. Codrescu, sau cărți tipărite în vechea și rodnică tipografie locală „Munca” a lui C. D. Gheorghiu, fost profesor al liceului, părintele donatorului; și alta de peste 50 volume—plus alte broșuri, reviste și ziare, toate tipărite în tipografia județului Neamț—dela d-l C. Almasanu.

Valoarea totală a bibliotecii este de circa 400.000 lei.

Bibliotecile pe clasă.

În afară de biblioteca centrală, fiecare clasă are o bibliotecă specială, potrivit gradului de cunoștințe a elevilor. Întințate anul trecut, aceste biblioteci au fost îmbogățite și reorganizate anul acesta, prin îngrijirea d-lui C. Turcu; d-asa a supravegheat legatul și clasarea cărților, făcând și inventare speciale pentru fiecare clasă.

Aceste biblioteci numără circa 350 volume, în valoare de peste 15.000 lei. Cel puțin jumătate din aceste volume, cuprind câte 5—4 volume deosebite.

Radio. Telefon.

Școala posedă și un aparat de radio R. C. A., cu 8 lămpi, precum și un telefon.

Starea sanitară.

În tot cursul anului școala a fost închisă 10 zile pentru epidemie de scarlatină. D-l doctor St. Marin—medicul școlii, a făcut controlul elevilor și a examinat la spital orice caz aparte, ivit între elevi.

Legătura școlii cu părinții și corespondenții elevilor

s'a făcut prin administrația liceului și prin diriginți, ori de câte ori a fost nevoie. S'a finit la curent și o condică de semnături.

Internatul școlar „Alex. Maxim”

Cădirea internatului este proprietatea Comitetului școlar. E situată în dreptul „Parcului Cozla” având parter și etaj—cu 16 camere, 5 culoare și o curte de circa 5000 m². Localul este prevăzut cu instalație electrică, apă sobe de teracotă etc... Adăpostește 60 elevi solvenți.

Internatul este condus de către d-l prof. I. D. Roic, ajutat de un personal aditiv și de serviciu.

Pentru a veni în ajutorul elevilor săraci comitetul școlar a dat suma de 50.000 lei pentru întreținerea lor, în afară de alte reparațiuni pe care le-a făcut localului.

Cheltuielile totale ale internatului, în exercițiul financiar 1952, au fost de 515.646 lei.

Activitatea extrascolară a profesorilor și a elevilor.

Serbările școlare și conferințele publice sunt un prețios auxiliar al învățământului. Iată-le pe cele din acest an școlar:

La 16 Septembrie 1952, a avut loc deschiderea cursurilor, printr'un serviciu religios oficial de pr. V. Vasiliu—profesor de religie, care a roștit și un cuvânt de bun început; după aceasta d-l V. Ghișescu, directorul liceului, a făcut mai multe recomandări prețioase elevilor.

La 16 Octombrie, s'a serbat aniversarea nașterii M. S. Regelui Carol II, prin o producție școlară și o cuvântare ocazională roștită de d-l prof. A. Grigoroviici.

La 22 Octombrie, dela ora 11—1, s'au făcut două comemorări: a savantului Hajdeu, roștind o cuvântare d-l prof. Gh. Mihaltescu, și a pictorului Grigorescu, roștind o cuvântare, însoțită de proiecțiuni, d-l C. N. Turcu.

La 29 Octombrie, s'a făcut comemorarea a 500 de ani dela moartea Voievodului Alexandru cel Bun, roștind o cuvântare d-l prof. A. Rotundu. În aceeași zi s'a serbat, printr'un Tedeum, aniversarea zilei de naștere a M. S., Regina Maria.

La 30 Octombrie, au avut loc serbările dela „M-reca Bistrița pentru Alexandru cel Bun, la care a luat parte și liceul nostru.

La 31 Octombrie, dela 12—1 s'a serbat „Ziua Economiei”, cu care ocazie a vorbit d-l prof. N. Pascu.

La 7 Noembrie, dela ora 11 și 9 Noembrie, cursurile claselor I și II A au fost suspendate pentru desinfecție, ivindu-se un caz de scarlatină.

La 11 Noembrie, la sedința soc. de lectură a elevilor s'a făcut comemorarea lui Edison, vorbind d-l prof. N. Bors.

La 27 Noembrie, s'a serbat aniversarea a 65 de ani dela înființarea liceului. A vorbit d-l director V. Ghilescu.

La 1 Decembrie, cursurile au fost suspendate pentru a se sărbători „Unirea Ardealului”, vorbind d-l prof. A. Grigorevici.

La 17 Decembrie, dela 12—1 s'a făcut comemorarea a 20 ani dela moartea lui Sp. Haret. A vorbit d-l prof. I. Nichita.

La 19 Decembrie, a avut loc in sala de festivități, o serbare școlară, cu obiceiurile de Crăciun, sub conducerea d-lui prof. Rotundu. A vorbit d-l director V. Ghilescu despre obiceiurile dela aceste sărbători.

Dela 22 Decembrie până la 9 Ianuarie „Vacanța Crăciunului.”

La 24 Ianuarie 1953, s'a serbat „Unirea”, vorbind d-l prof. N. Bors.

La 16 Februarie, prin adresa nr. 141 a serviciului sanitar s'au suspendat cursurile din cauza epidemiei de scarlatină până la 21 Febr. apoi prin adresa nr. 197 s'a prelungit până la 26 Februarie și in fine până la 6 Martie.

La 1 Aprilie, sâmbătă cursurile au fost suspendate pentru împărțirea elevilor.

La 6 Aprilie, s'a făcut „Serbarea sădirii pomilor”, împreună cu toate scolile primare și secundare, la școala normală de băieți.

La 8 Aprilie s'a sărbătorit „Unirea Basarabiei”, vorbind d-l V. Iacobi.

Dela 9 la 24 Aprilie „Vacanța Paștilor”.

La 21 Aprilie, concursurile „Societății Tinerimea Română” la care au participat 10 elevi dela liceu (din care a reușit elevul Manoliu Dan cl. IV A, obținând premiul al III-lea).

La 10 Mai, sărbătoarea națională. Producția școlară a fost sub îngrijirea d-lui prof. Nichita; a vorbit despre însemnătatea zilei d-l prof. Matei Cristescu.

La 20 Mai, dela orele 12—1 s'a serbat „Ziua cărții”, când a vorbit d-l C. N. Turcu, sub îngrijirea căruia s'a făcut și o interesantă expoziție retrospectivă a cărții românești, in vitrina fotografiei A. Chevallier.

La 21 Mai, s'a serbat „Ziua Lapteului”, a vorbit d-l prof. N. Bors, după care profesorii și elevii au mers in grădina publică unde s'au adunat toate scolile din oraș.

La 24 Mai, dela 11—1 cursurile au fost suspendate pentru primirea excursiei „Soc. Tinerimea Română”.

La 25 Mai, „Ziua Eroilor”, procesiune la cimitir, unde a vorbit, din partea corpului didactic, d-l prof. I. Nichita.

La 6 Iunie, dela 12—1, comemorarea compozitorului Ciprian Porumbescu prin o producție școlară. A vorbit elevul Anastasiu din cl. VII.

La 8 Iunie, aniversarea a 3 ani dela suirea pe tron a M. S. Regelui Carol II. A roștit o cuvântare d-l prof. A. Rotundu.

La 10 Iunie, încetarea cursurilor claselor IV A, B și VII.

La 14 Iunie, examenul de admitere in cursul superior.

La 15 Iunie, încetarea cursurilor claselor I, II, III A, B, V și VI.

La 20 Iunie, examenul de admitere in cl. I.

Societăți Școlare.

1) Societatea de lectură a elevilor „V. A. Trifu” sub conducerea d-lui prof. A. Rotundu, pe lângă șezători obișnuite, a dat concursul său la toate serbările școlare iar la 19 Decembrie un festival cu obiceiurile de sărbători.

2) Societatea de ajutor mutual a elevilor, sub conducerea preotului Vasiliu, a stăgnat anul acesta din cauza crizei.

Grupa aeronautică, sub conducerea d-lui N. Bors, a avut o activitate redusă din cauza împrejurărilor.

Cohorta Cercețasilor „Ceahlău”, dl. prof. Grigorevici fiind in concediu de studii n'a putut da și concursul său in această direcțiune. Cerceții au luat parte in vara trecută la Jamboreea dela Sibiu, in număr restrâns, iar in timpul anului școlar la toate serbările și manifestările naționale, precum la serbările comemorative dela M-rea Bistrița, și la celelalte serbări. La sosirea excursiuniștilor Soc. Tinerimea Română au adus un prețios concurs servind de călăuză și pentru încadrare.

La manifestarea cetățenească antirevizionistă au anunțat publicul și au contribuit la finerea ordinii, pentru care faptele s'au adus mulțumiri. Noii cercețasi înscriși in Cohortă, in număr de 60, după ce au trecut un examen cercețasesc, in ziua de 8 Iunie au depus legământul la Catedrala in prezenta delegatului Com. Marei Legiuni și a autorităților locale.

5) Cinematograful n'a mai funcționat ca anii precedenți pe seama comitetului școlar, pentru nu mai putea rula filme multe și de aceea sala a fost închiriată Soc. pentru Ocrotirea tinerelor fete de sub conducerea d-nei Averescu, care a instalat un aparat sonor și vorbitor.

6) Orchestra, sub conducerea d-lui A. Cirillo, a dat tributul său artistic la toate serbările școlare.

Excursii.

Din lipsă de fonduri, anul acesta nu s'au putut face excursii mai mari, ca în anii precedenți.

Totuși s'au făcut excursii mai mici:

- a) În Bucovina, la mânăstiri, în zilele de 18, 19 și 20 Iunie 1933, sub conducerea d-lui prof. L. Roie.
 b) La Borsec, cu bacalaureații, la 5 Iulie 1933, sub conducerea d-lui prof. Al. Grigorevici.
 c) La Straja, la 22 Iunie, d) La Băica Doamnei, la 19 August — ambele sub conducerea d-lui prof. N. Pascu.

Comitetul școlar.

Alcătuirea comitetului școlar este următoarea: d-l V. Ghilescu, directorul liceului, președinte; Pr. V. Vasiliu-profesor, secretar; D-nii N. Pascu-profesor, C. Manoliu, V. Soroceanu, C. Teodorescu, M. Dimitriu, membrii. Domnii Eug. Dandescu, M. Ghenadescu și Gh. Mihallesc, cenzori.

Aducem mulțumiri d-lor V. C. Soarec, N. Ioaniu și L. Mrejeriu, foști membri în comitetul școlar, pentru tot concursul și munca pe care au adus-o școlii, cât timp au fost membri în comitet.

Personalul ad-tiv, legal și cel special al comitetului este următorul: A. Rotundu-casier, C. Turcu-contabil, R. Popovici-supraveghetor de ordine, Gh. Mihallesc bibliotecar, Al. Grigorevici-custodele muzeului, Alb. Cirillo conducătorul orchestrei, V. Jacoțiă, pedagog.

Comitetul școlar are în grija și sarcina sa toată gospodăria și toate cheltuielile liceului și internatului — Ministerul, neplătind decât pe profesorii bugetari.

Printre cheltuielile neprevăzute, comitetul a avut de suportat plata orelor suplimentare și personal ad-tiv și de serviciu, pe care Ministerul nu l-a mai putut plăti dela 1 Aprilie 1933.

Cu toate aceste mari cheltuieli, comitetul a fost destul de larg și binevoitor în acordarea reducerilor și scutirilor de taxe.

În afară de aceasta, s'au ajutat mulți elevi săraci cu cărți și haine.

CONTUL GENERAL

de venituri și cheltuieli al Comitetului școlar al liceului de băieți „Petru-Rareș” din Piatra-N. încheiat la 31 Decembrie 1932.

VERIFICAT

Sub-Inspector Contabil, *Z. Răureanu*

VERIFICAT

p. Director General, *Spirescu*

MINISTERUL INSTRUCTIUNII
 Administrația Casei Școlilor
 și a Culturii Poporului

Văzut și aprobat de noi, în condițiunile
 ordinului No. 31686/933

Administrator, **TEISANU**

Venituri

nr. crt.	DENUMIREA CONTULUI	Prevederi bugetare	Incasări efective
1	Excedentul anului		8180
2	Chiri	12000	20000
3	Taxe de frecvență	347700	465325
4	Contribuțiile Membriilor Adunării G-le	259150	166370
5	Taxe anuar și carnet	12660	14865
6	Venit cinema	50000	53509
7	Taxe examen de admitere cl. I și V-a	12000	11362
8	Taxe dela elevii particulari	1500000	141734
9	Taxe repetenți, corigenți și certificate	50000	46200
10	Taxe de solvă internat	590000	535260
11	Taxe instalare internat	29500	25500
12	Taxe pentru neprevăzute	7000	13885
13	Venituri neprevăzute	58100	40485
14	Taxe pentru lucrul manual	5000	4720
15	Venitul fondului inalienabil	5000	89400
16	Taxe speciale ateciate din total incas.	93550	22160
17	Taxe lucr-manual, idem plata personal	2500000	1803836
			3462791

Președintele: V. Ghilescu

Cenzori { E. Dandescu
G. Mihaliescu
N. Chenadescu

Cheltuieli

nr. crt.	DENUMIREA CONTULUI	Prevederi bugetare	Cheltuieli efective
1	Cheltuieli de cancelarie	30000	21238
2	Ajutoare elevilor sărați	10000	3605
3	Burse elevilor	25000	25040
4	Medicamente	10000	7570
5	Premii	5000	2321
6	Biblioteca	30000	23531
7	Salarii comitet—casier, contabil	72000	72000
8	Întreț. și repar. liceului și mobilier	300000	342365
9	Luminat liceu	40000	27891
10	Combustibil liceu	70000	68550
11	Material didactic	30000	16523
12	Asigurarea localului liceului	7384	6517
13	Fond rezervă casa școlilor	20667	7575
14	Donații pentru bustul Istrie	5000	2000
15	Tipăritul anuarului și plata carnetelor elevi	15000	12549
16	Cheltuieli neprevăzute	7000	4892
17	Cheltuieli cinema și excursii	50000	53450
18	Plata comisiei exam. de admitere	12000	11200
19	Plata bursei din venit. fond. inalienabil	5000	4720
20	Plata comisiei exam. particulare	129000	121757
21	Plata cotei de 35 la sută C. C. Did. dela particulari	4000	3500
22	Plata cotei de 50 la sută din taxe repet. corig. certifice.	25 00	23100
23	Salariile personalului special al comitetului	92400	89400
24	Plata maștrilor pentru lucr manual	48000	14920
25	Cheltuieli materiale lucr-manual	21 000	7240
26	Cheltuieli de instalare	29500	1257
27	Plata salariilor personalului internatului	102000	79850
28	Spălatul rufoilor internat	4000	3555
29	Îmbătatul elevilor internat	3000	2400
30	Hrana în bani pentru personal	379800	33662
31	Alimentatia		294600
32	Repar. întret. local internat și mobilier; lumin.	101200	100322
33	Plata orelor suplimentare		164895
34	Ajutor pentru cercetasi		5000
35	Salariile dela stat—corpul didactic	2570000	1803836
			3462791

Contabil: Constantin Turcu

Comitetul școlar al Liceului de băieți
„Petru-Rares” din Piatra-Neamț.

B I L A N Ţ

încheiat la 31 Decembrie 1932

№	DENUMIREA CONTURILOR	Suma	№	DENUMIREA CONTURILOR	Suma
1	Cassa	539251	1	Fond inalienabil	1000000
2	Magazia de alimente	18190	2	Fond de rezervă	4090
			3	Taxe exam. particular	27802
			4	Taxe de construcție	42980
			5	Taxe speciale	14670
			6	Taxe lucru-manual	45491
			7	Salarii restante	322408
		557441			557441

V E R I F I C A T

Sub-Inspector Contabil, T. Răureanu

Contabil, Constantin Turcu

Președinte, V. Ghiteșcu

Conzori { E. Dandescu
G. Mihăilescu
N. Ghenașescu

C U V Â N T A R E A D E L A F I N E L E A N U L L U I
A D O M N U L L U I V. G H I T E Ș C U — D I R E C T O R U L L I C E U L L U I

Cu încheierea acestui an școlar, liceul nostru împlinește 64 de ani de existență; 64 de ani de rodnică activitate în aceste platuri fermecute de murmurul Bistriței și străjuite de umbrele marilor Voievozi, citori ai altor așezăminte de închinare, dar și de prime începuturi de cărturărie românească.

O serbare de fine de an este ceva așa de vechiu și de obișnuit, și de aceea așa de lipsit de interes și de atenție pentru unii — deși, câte a-mintiri duioase nu deșteaptă în sufletul celor care au învățat carte, amintiri legate de timpurile frumoase ale copilăriei, cu nativitatea și seninătatea ei, acel balsam alinător pentru necazurile zilelor de azi.

Și totuși, după vorba poetului Eminescu, că: „Toate-s vechi și nouă toate” o asemenea serbare, în fiecare an, e ceva așa de nou și de deosebit, prin faptul că alți actori joacă pe scenă, cu alte decorații, prin faptul că alți copii vin la rând, cu alte mentalități, cu alte dispoziii sufletești.

O serbare de fine de an, trebuie să fie nu numai o serbare școlară, care privește pe profesori și pe elevi și, cel mult, pe părinții de copii, ci trebuie să fie o serbare care interesează pe toți cei ce se gândesc la viitorul acestui neam, la propășirea și înflorirea lui, căci ce alta sunt acești copii de cât conducătorii și îndrumătorii de mâine ai neamului nostru.

Scoala, prin structura și acțiunea ei, trebuie să intereseze întreaga societate, căci de modul cu care lucrează ea, depinde sufletul, moralitatea și conduita acestei societăți în viitor.

O serbare de fine de an pentru școală este ca toamna socotelilor pentru agricultori, e ca bilanțul pentru ori care întreprindere, în care se pune capital și munca și se dobândesc anumite realizări.

E deplin edificatoare în această privință așa de cunoscuta și plina de învățăminte parabolă a semănătorului, care însoțește binecuvântarea ori cărnii început de an școlar.

Profesorii sămănător aruncă sămânța învățării în terenul reprezentat prin mintea și sufletul elevilor, peste care revarsă ploaia binefăcătoare a sfaturilor și îndemmurilor și razele întăritoare ale simțirii și entuziasmului său, pentru ca să producă rodul bogat, care se adaugă cu vremea, gene-

ratle după generatle, la patrimoniul neamului și, prin el, la propășirea civilizației, a culturii și binelui în omenire.

Școala, pe lângă cinste, adevăr și dreptate, propovăduiește și munca. Și dacă pe poetul V. Alexandri, admirația pentru munca țărânului îi face să exclame:

Știntă muncă dela țară, isvor tainic de rodire,

Tu legi omul cu pământul într' o dulce înfrățire,

noi putem complecta, că ori ce muncă, de pe orice țărâm, și ca atare și de pe țărâmul școlii, dacă este isvor tainic de rodire; și de aceea o serbare de fine de an, e o serbare a muncii desfășurată de către elevi.

În anul școlar pe care-l încheiem azi, liceul nostru a funcționat ca tip D, cu 11 clase, având cursul inferior dublat în clase A și B.

Din cauza greutăților financiare, pe ziua de 1 Sept. 1935, alătura de alte licee, a fost comprimat și al nostru, adică redus la tipul C cu 7 clase, desființându-se clasele B. Din cauza acestei comprimări, liceul nostru pe de o parte va fi lipsit de 2 buni profesori titulari, d-nii A. Rotundu și I. Nichita, încadrați la alte școli din oraș, și de un alt bun profesor, deși suplinitor, d-l M. Cristescu — lucru pentru care simțim adâncă părere de rău, ceși cum s'ar fi rupt o parte din sufletul nostru, căci toți profesorii acestei școli un suflet sunt — iar pe de altă, vor rămânea pe din afară cel puțin 120 elevi, care nu vor avea loc în clasele I—IV, după ce ele vor fi complectate până la numărul de 50 elevi fie care, cât îngăduie regulamentul și cât este și capacitatea lor.

Așa fiind, iată cum vom proceda la alegerea elevilor, care vor intra în aceste clase. Acum notarea silinții la studii a elevilor se face cu calificativele: ins, suf, bine, f. bine și excepțional. Cum această notare nu ne dă o justă clasificare, le vom transforma în note și după aceea vom face medlie.

Pentru a vă face să înțelegeți mai bine vă voi da câteva exemple.

I. 1) i. s. s. — s. 2) i. i. b. — s. 3) i. s. b. — s. 4) s. s. d. — s. II. 1) s. b. b. — b. 2) s. s. fb. — b. 3) s. b. fb. — b. 4) b. s. fb. — b. Transformând aceste calificative în note și anume: i. — 4, s. — 6, b. — 8, fb. — 9 și excepțional — 10, căpătăm:

I. 1) 4 + 6 + 6 = 16 = 533; 2) 4 + 4 + 8 = 16 = 533; 3) 4 + 6 + 8 = 18 = 6; 5) 6 + 6 + 8 = 20 = 666; II. 1) 6 + 8 + 8 = 22 = 733; 2) 6 + 6 + 9 = 21 = 7; 3) 6 + 8 + 9 = 23 = 766; 4) 8 + 8 + 9 = 25 = 833.

Vă să zică, diferența între elevii care au aceeași medie cu calificative este de 133.

Procedând deci cu note, clasificarea se va face în modul cel mai just și nu va avea de ce să se plângă nimeni.

Ca să mai vedeți care va fi situația pentru 1 Septembrie vă voi da următoarele date. Acuma sunt în:

Cl. I A. B. prom. dir.	49,	cu pr. verb.	7—56,	corig.	23—79—50=29	rămân
" II A. B.	"	"	40	"	15=35,	" 33=86—50=36
" III A. B.	"	"	33	"	7=40,	" 23=63—50=13
"	"	"	122	"	27=149,	" 79=228—150=78

Prin urmare 6 elevi promovați acum din cl. I, 5 din cl. II precum și toți corecții, căci de repetenți nu mai vorbim, rămân fără loc.

Părinții elevilor care se vor găsi în această situație au 2 lucruri de făcut: Sau să se constituască și să acopere cheltuielile pentru funcționarea claselor extrabugetare, cum era cu câțiva ani în urmă, sau să-și prepare copiii în particular, bine înțeles, dacă fin să-i învețe mai departe.

După cum am spus și la finele anului școlar trecut, prin legea lorga din 1931 s'au desființat examenele de clasă și cum aceasta putea aduce o micșorare a silinții elevilor — căci vorba Românilui: printre arbori, pom și pom, printre oameni, om și om — s'a menținut dispoziția ca notele pe trim. III să aibă o valoare deosebită, ele putând strica sau drege situația unui elev de pe celelalte 2 trimestre și de aceea avem și anul acesta elevi promovați prin proces verbal la unele materii, și aceasta în urma hotărârii conferinței profesorilor.

Din cauza greutăților financiare ale Statului, toate cheltuielile — în afară de plata profesorilor — care erau susținute de Minister, au fost trecute pe seama Comitetelor școlare, cum e plata orelor suplimentare și a personalului administrativ și de serviciu.

Fără să mai mărim taxele, față de anul trecut, a trebuit să acoperim aceste cheltuieli din economiile dela toate articolele bugetare și din această cauză nu vom avea cu ce face reparațiile necesare localului.

Dar aceasta nu poate dura, căci ar însemna ca localul să se ruineze și de aceea se impune o mărire a taxelor, cu atât mai mult, cu cât, desființându-se clasele B pe ziua de 1 Septembrie, bugetul comitetului se va micșora cu aproximativ 250—300.000 lei, sumă ce se încasa dela cei 160 elevi din clasele B.

Tot greutățile prin care trece toată lumea au făcut, pe deoparte să acordăm scutiri și reduceri prin care limita permisă de regulament, adică la 50⁰⁰ din numărul elevilor, iar pe de altă să încasăm cu foarte mari greutăți aceste taxe, așa reduse cum sunt. Și fiindcă todeauna trebuie un mijloc de constrângere, noi am uzat de cel permis de regulament, adică eliminarea celor care erau în urmă cu plata taxei.

Acești lucruri a atras după sine frecvențarea neregulată a o sumă de elevi și greutatea pentru noi, când era vorba de motivarea absențelor, fiindcă, dacă absențele făcute din cauza taxei se motivează, unii elevi profiau de acest lucru și fără să fie trimiși acasă, absentau fără motiv.

Dar încă un neajuns. Regulamentul prevede că plata taxei se face în 2 rate : una la înscriere și alta după vacanța Crăciunului.

Orî, din cauza îngăduinței noastre — și trebuie să fim, căci oameni suntem — unii elevi, din taxa de 2000 de lei, se zicem, aduceau 200 lei pe-truca după un timp oare care, fiind iarăși dați afară, să aducă alți 100 ori 200 lei. Faptul acesta a adus directorului și casierului multă bătaie de cap, iar contabilului o muncă îndoită, ba uneori chiar întretită și împărțită, căci în loc să facă în registre 2 operațiuni, una la începutul anului și alta după Crăciun, a trebuit să facă 3-4 și uneori chiar 10 operațiuni pentru taxa unel elev. Aceasta a mai adus și cheltuieli în plus, căci, în loc, de un registru, s'au întrebuintat 2 ori 3.

Deși fiecare are dreptul să învețe, totuși greutățile fac ca cei lipsiți de mijloace să nu poată merge mai departe și iată dar cum, poate fără voia cuiva, învățământul secundar rămâne un privilegiu, de care nu vor putea beneficia de cât cei cu dare de mână.

Poate că acesta este un rău și din punct de vedere național, căci alătea elemente bune dela fară nu vor mai putea să se ridice și astfel neamul va fi păgubit de tot ceea ce mințea și sufletul lor ar fi putut crește în viitor.

În privința celor care sunt în restanță cu taxele, Ministerul Instrucțiunii, cu un ordin, ne-a comunicat să fie exmatriculați.

De asemenea ne-a comunicat prin luna Februarie că toți cei ce au un insf. la vre-o materie pe trim. I să nu mai beneficieze de scutiri de taxă.

Dacă n'am aplicat acest ordin în cursul anului, din considerație pentru greutățile părinților, amuzi acum, pentru viitorul an școlar, că toți cei ce vor avea notări de *ineufic*. nu vor căpăta nici o scutire sau reducere de taxă.

Disciplina a fost în general multumitoare. Totuși, în comparație cu anul trecut, s'au aplicat în anul acesta pedepse mai multe și mai mari.

Copiii au în general apucături răsbointice, dar, când ele degenerază în brutalitate, trebuie reprimare prin pedepse.

Fumatul, și mai ales în public, este o gravă călcare a disciplinii și a bunei cuvînte, de care trebuie să dea dovadă un elev și de aceea cei căzuți în vină au fost pedepsiți cu eliminarea pe o lună.

Furtul este iarăși o apucătură care degradează pe om și care trebuie înfrînată cu toată asprimea și de aceea elevii vinovați au fost pedepsiți cu eliminarea până la finele anului școlar.

Anunțurile curente dăunătoare caută să câștige teren pe căi ascunse și nu se dau în lături de a întrebuinta ca elemente de propagandă chiar și elevi. Cei slabi de inger și a căror minte nu e îndreptată spre școală și spre interesul lor, se lasă prinși în plasa. Așa s'a întâmplat și cu câțiva elevi de-ai noștri din care 3—cei mai vinovați—au fost eliminați până la finele anului : 1 pe o lună și 2 pe 1 săptămână.

Ajung copiii la o vrâstă critică și atunci, datorită fie lecturilor de aventuri, fie imaginației lor aprinse, se lasă târât pe drumuri greșite. Așa e cazul unor elevi, care hotărînd să plece în alte continente—in Africa ori în America—au dispărut de acasă, deocamdată pe Cernegura, pentru a-și face pregătirile, dar au fost găsiți de părinți și aduși acasă.

E cazul să atrag serioasa atenție a părinților că este în interesul lor să supravegheze în deaproape purtarea copiilor și întrebuintarea timpului lor în afară de școală, pentru a nu avea surprize neplăcute și a nu fi pus în primejdie viitorul copilului lor.

Conform regulamentului, portul uniformei și numărul de ordine este obligator. Ori, unii elevi s'au abătut dela această obligație. Și cei care au fost găsiți că umblă, în special fără număr, au fost pedepsiți cu eliminarea, venind dela 3 zile la o săptămână.

Am spus că portul uniformei este obligator și, dacă anul acesta am fost mai îngăduitori, cu începutul anului viitor va fi cerută în mod riguros și nici un elev nu va fi primit în liceu fără uniformă, al cărei model va fi adus la cunoștința tuturor la finele acestei luni.

Voi, elevi, intrați acum în vacanță. Veți fi liberi, dar această libertate trebuie întredîințată cu folos și în această privință vă reamintesc îndemnrile d-lui prof. C. Kirilescu, publicate la începutul anuarului din anul trecut, din care spicuesc câteva :

„Nu alergați cu cărțile la anticar. Păstrați-le în raftul modestei voastre biblioteci. Câte momente de dutoșie vă vor procura ele, când peste 20—30 ori 40 de ani le veți descoperi într'un colț de dulap și, răsfoindu-le, veți găsi însemnări pe marginile filelor îngălbentite. Veți retrăi anii acestei tinereți, comoară scumpă, pe care nu știți astăzi s'o prețuiți îndeajuns.....”

Datoria școlarăului bun este să întrebuinteze vacanța în chip folositor, așa încât educația lui să fie continuată cu mijloace mai plăcute în răstimpul lunilor de vară. Îngrijii-vă trupul și spiritul, ca să fiți pregătiți pentru când veți intra în lupia vieții.

Cele 3 activități ale școlarăului, pe timp de vacanță, vor fi : lectura, sportul și excursia, alătura de care o deosebită importanță are și caetul de vacanță, în care școlarul va nota tot ce a făcut și a cîștit în timpul vacanței. Pentru mai târziu el devine o amintire frumoasă și dutoasă, iar dacă la reînceperea cursurilor e prezentat profesorilor, va fi o dovadă de distincție a școlarăului și un prilej de bună notare a lui”.

Totodată fac apel la voi să căutați în vacanță să adunați obiecte pentru îmbogățirea muzeului regional, căci prin acestea vă serviți nu numai școala, ci și județul și țara, contribuind la adunarea și păstrarea lucrurilor care vorbesc despre trecutul nostru.

În orice împrejurare, chiar dacă veți umbla în haine mai ușoare de vară, nu părăsiți numărul și șapca și arătați-vă demni, modești și curviincioși, căci prin aceasta veți câștiga și voi și școala.

Trecând acum la situația numerică dela finele acestui an, constatăm :

	C L A S E L E											Total
	IA	IB	IIA	IIB	IIIA	IIIB	IIVA	IVB	V	VI	VII	
Inscriși	48	47	47	46	38	39	37	40	41	36	44	463
Retrași	3	3	—	—	1	—	3	4	1	1	—	16
Transferați	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2
Morți	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Eliminați	—	—	1	—	1	—	—	—	—	1	—	7
Amânați	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Repetenți	6	2	2	3	5	6	4	7	3	2	2	42
Corijenți	15	8	16	17	11	12	7	7	17	8	10	128
Pr. verb.	2	5	4	9	6	1	6	4	4	1	5	47
Pr. direct	22	27	25	17	14	19	17	16	16	25	24	218
Total	48	47	47	46	38	39	37	40	41	36	44	463

În ce privește repetenții, mă simt dator să atrag atențiunea și a părinților și a elevilor că, dintre cei rămași, au rămas din cauza prea multor absente nemotivate.

În tot cazul orice absență, înseamnă o lecție neînvățată. Și dacă mai punem la socoteală că elevul după ce a absentat spune că nu e pregărit, atunci vă las pe D-voastră să judecați câtă materie rămâne cu totul străină elevului și atunci nu e de mirare că sunt alăfia repetenți.

În privința premianților se aplică și anul acesta ord. circ. No. 75314 din 2 Iunie 1932, al Ministerului Instrucțiunii, conform căruia unui elev, pentru a fi premiat, i se cere să aibă cel puțin calificativul medie „foarte bine”, înăndu-se seamă și de calificativul la purtare și la frecvență.

Trebuie să observ aici că sunt câțiva elevi, care n'au luat premiul I ori al II-lea din cauza absențelor nemotivate pe care le-au avut.

Iată premiații:

CLASA I A. Premiul I Constantin N. C. media FB. (3 exc. și 11 fb.) are cea mai mare medie din liceu.
 Premiul II Alexandrescu O. Martus și Constantin V. Emil, cu media FB. (4 exc. și 12 fb.)
 Premiul III Soroceanu V. D. și Todiriță—Păunaș D. cu media FB. (9 fb. și 5 b.)
 Mențiunea 1 Georgescu Radu, media B. (5 fb. și 9 b.)
 Mențiunea 2 Stocker Vicl. Petru, media B. (2 fb. și 12 b.)
 Mențiunea 3 Ghiorghiu Radu, Halden Virgil, Iliescu Iancu, Poli Mihai, Sulțner Aurel, Vrânceanu Gh. cu media B. (14 b.)

Menționăm în mod deosebit, pe elevul Halden Gh. care n'a absentat nici o oră și-l lăudăm pentru această excepțională regularitate.

CLASA I B Premiul I Măcărescu G. V., media FB. (11 fb. și 5 b.)

Premiul II Popescu I. Florin, media FB. (8 fb. și 6 b.)

Premiul III Borș Savel și Lubienietchi C. I., cu media FB. (7 fb. și 7 b.)

Mențiunea 1 Baltă G. C. și Leonte C. I., cu media B. (5 fb. și 9 b.)

Mențiunea 2 Lăzărescu Al. cu media B. (4 fb. și 10 b.)

Mențiunea 3 Chirleanu T. și Platon Gh., cu media B. (3 fb. și 11 b.)

CLASA II A Premiul I Ghilescu V. V., media FB. (12 fb. și 2 b.)

Premiul II Arteni Mircea, media FB. (8 fb. și 6 b.)

Mențiunea 1 Weissman A. David, media B. (4 fb. și 9 b.)

Mențiunea 2 Vartic D. I., media B. (3 fb. și 11 b.)

Mențiunea 3 Feinștein Neiu, media B. (2 fb. și 11 b.)

CLASA IIB Premiul I Segal Mișu, media FB. (11 fb. și 2 b.)

Mențiunea 1 Bombigher Aurel, media B. (2 fb. și 11 b.)

Mențiunea 2 Keil Alfred, media B. (15 b.)

CLASA IIIA Nu e nimeni cu premiul I, II și III.

Mențiunea 1 Luca Alex., media B. (4 fb. și 11 b.)

Mențiunea 2 Calararu P., media B. (2 fb. și 12 b.)

Mențiunea 3 Brașoveanu Gh., media B. (15 b.)

CLASA IIIB Premiul I Cramarof Sergiu și Fischer Josef, cu media FB. (8 fb. și 6 b.)

Premiul II Teodorescu C. C., media FB. (8 fb. și 7 b.)

Mențiunea 1 Juster Davis, media B. (6 fb. și 8 b.)

Mențiunea 2 Crillo Adrian, media B. (4 fb. și 11 b.)

Mențiunea 3 Grigoras T. N., media B. (3 fb. și 12 b.)

CLASA IVA Premiul I Ghilescu V. N., media FB. (12 fb. și 3 b.)

Premiul II Rosenzweig I. Dorci, media FB. (9 fb. și 5 b.)

Premiul III Manoliu C. Dan, media FB. (8 fb. și 7 b.)

Mențiunea 1 Ganciu I. N., media B. (5 fb. și 10 b.)

Mențiunea 2 Manoliu Șerban, media B. 3 fb. și 12 b.)

Mențiunea 3 Ivascu G. C., media B. 12 b. și 3 s.)

Menționăm în mod deosebit pe elevul Ivascu G. C. care n'a absentat nici o oră în anul.

Felicităm din partea scolii pe elevul Manoliu Dan, care a luat premiul III la concursurile Soc. Tinerimea Română și pe Rosenzweig D., pentru-că a reușit înaintea examenului de admitere în cl. V cu media 9,25.

CLASA IVB Premiul I Borș N. Gh., media FB. (11 fb. și 4 b.)
 Mențiunea 1 Tărășungă V., media B. (1 fb. și 14 b.)
 Mențiunea 2 Vintea M., media B. (14 b. și 1 s.)
 Mențiunea 3 Gogu C., media B. (11 b. și 4 s.)
 Mențiunea 4 Leventis M., media B. (10 b. și 5 s.)

CLASA V-a Premiul I Albu N. Gh., media FB. (2 exc. și 14 fb.)
 clasificat al II-lea pe liceu.
 Premiul II Lazaride Gh., media FB. (9 fb. și 7 b.)
 Premiul III Chirileanu Dec., media FB. (8 fb. și 8 b.)
 Mențiunea 1 Iliezon Ozias, Herghelegiu Aur., Mihăilescu Paul,
 cu media B. (15 b. și 1 s.)

CLASA VI-a Premiul I Isăcescu Gh. și Șark Lionel, media FB. (9 fb. și 9 b.)
 Mențiunea 1 Galaction L., media B. (2 fb. și 16 b.)
 Mențiunea 2 Teodorescu Justin, media B. (1 fb. și 17 b.)
 Mențiunea 3 Bușor Nec., media B. (16 b. și 2 s.)

CLASA VII-a Nu ta nimeni premiul I, II și III.
 Mențiunea 1 Vrânceanu Radu, media B. (6 fb. și 13 b.)
 Mențiunea 2 Rozenzweig Simon, media B. (5 fb. și 13 b.)
 Mențiunea 3 Cheț Vladimir, media B. (4 fb. și 15 b.)
 Mențiunea 4 Andone T. C., media B. (1 fb. și 18 b.)

Școala nu trebuie să aprecieze numai silința la învățătură, ci trebuie să ia în seamă toate manifestările diferitelor faturi ale sufletului elevilor, căci unul învinge prin tenacitate, altul prin inteligență, altul prin bunățate, ar altul prin sensibilitatea și impresiionabilitatea sufletului său, altul prin dibăcția mâinilor.

Și fiindcă printre materiile de studiu sunt și așa numitele dexterități, adică acele câmpuri de activitate unde se pot manifesta talentele și înclinațiile înăscute pentru arte, noi trebuie să le relevăm și să le încurajăm, căci cine știe ce realizări le rezervă viitorul.

Așa fiind acordăm mențiune următorilor elevi:

CLASA IA: Alexandrescu Mar., muzică; lucru manual; insectar; Apeleiri Mircea, Catz Hari și Catz Moaisă, insectar; Constantinescu E. și Constantin C., muzică; lucru manual; insectar, gimnastică și desen; Georgescu Radu și Iliescu Iancu, muzică; Minhalache C., Penescu Virgil și Poli Sp. Haral, insectar; Soroceanu D., insectar și gimnastică; Stocker P., Toderiță Păunaș D. și Weissman B., insectar.

CLASA IB: Borș N. Sav, muzică și insectar; Catz Leon, Fischer Iosef și Klitger Iar., insectar; Lăzărescu Al., lucru manual și insectar; Leonte C. I., Lubiențchi C. I., Nemianu I., Niculescu Mircea și Platon Gh., insectar; Popescu Fl. și Tausingher I., muzică.

CLASA II A: Arteni Mircea, lerbar; Feinștein Nelu, muzică și lerbar; Ghițescu V., muzică; lucru manual, lerbar și gimnastică; Herghelegiu B., lerbar; Iov Corn, muzică și lerbar; Lecca T., Manoliu Vlad, Mărgăritescu Vict., Mereuță N., lerbar; Popescu D. T., lucru manual.

CLASA IIB: Asmarandei G., Bombiger Aur. și Butuc Mihai, lerbar; Calman I. Calman, muzică; Crețu Mircea, Herghelegiu Virgil, Keil Alfred și Lang Iosub, lerbar; Marcusohn Avr., muzică și lerbar; Pancu Gh., lerbar; Parloagă D., lucru manual și lerbar; Podușt Leonid., desen; Rotaru C. N., muzică; Segall Mișu, lucru manual și lerbar; Scutaru V. D., lerbar.

CLASA III A: Brasoveanu G., muzică și pietrar; Butum Ben., pietrar; Carpen I. V., muzică și gimnastică; Cătărașu P., muzică, pietrar și desen. Cofocaru P., lucru manual; Covrig V., pietrar; Mazarini Em., gimnastică; Măndru C., muzică; Pappsolir G. Sol., pietrar și gimnastică; Patriciu Gh., desen; Rotenberg Leon, pietrar; Timucă D., muzică; Varsescu G. St., gimnastică.

CLASA IIIB: Calapăr Gh. și Cirilio Adr., muzică; Crețu I. C., gimnastică; Costescu P., desen; Crămarof Serg., lucru manual; Feibel Alizc, muzică; Fischer Iosef, pietrar; Glodureanu C., muzică și gimnastică; Lazrovici Meer, muzică și pietrar; Livezeanu A., pietrar; Mereuță Mih., muzică; Segal Dov, pietrar; Teodorescu C., muzică și pietrar.

CLASA IVA: Adamescu D., gimnastică; Ganciu N., muzică; Ghițescu N., muzică și lucru manual; Manoliu Dan și Manoliu Șerban, muzică.

CLASA IVB: Borș N. G., muzică și lucru manual.

CLASA V-a: Albu N. G., muzică și desen; Covrig N. Mihăilescu P și Salomia Dorin, muzică.

CLASA VI-a: Bordei N., gimnastică; Galaction L., muzică și gimnastică; Isăcescu Gh. și Lesner L., muzică; Moruzi I., gimnastică; Popovici C. Gh., muzică și gimnastică; Șerban Mircea, gimnastică; Matasă Emil, orchestrală.

CLASA VII-a: Anastasiu I. și Blaga G., muzică; Damașcanu P., orchestrală; Ionescu C., muzică; Georgescu Marc., Golob Oscar, Barhad Aur., Selecovici Marc., muzică și orchestrală; Radu Alex., muzică; Trașiel Ion orchestrală.

Și acum un cuvânt absolvenților din acest an.

Noi profesorii am fost părinți voștri, iar voi copiii noștri și, cu toate că unii dintre voi au fost mai buni și alții mai puțin buni, unii mai înțelegători, alții mai puțin înțelegători, toți și noi v'am iubit pe toți deopotrivă și ne-a durut în suflet, că nu ați căutat să corespundeți toți, în totu, scopului pentru care ați venit în școală.

Acum, când ați făcut aripă și sbrărați în lumea largă, noi care ne-am deprins cu voi, simțim tristețea că ne despărțim, simțim îngrijorare că vă avântați în valurile vieții, pe care n'o cunoașteți încă în cruda ei realitate, dar și încercători că zările vă sunt deschise, pline de mîrșănișul iluziilor și al speranțelor.

Voi sbrărați acum, și în sborul acesta voi credeți că toată lumea e a voastră, că toate se pleacă la picioarele înereții și avântului vostru.

Voi credeți, și e bine să credeți—penitrucă, după cum spune Măntuitorul, prin credință vă veți mântui, prin credință veți birui piedicile ce vi se vor ivi în cale.

Veți încerca poate desamăgiri. Acestea însă nu trebuie să vă sdruncine credința, că cine muncește cu răvnă, cu cinste, cu dreptate nu se poate să nu biruiască.

Dacă vă făuriți destinația în împrejurări grele, trebuie să luptați din răspuțeri, pentru-că de fapt toată viața este o luptă și orice victorie, cât de mică, îi dă bucuria succesului, isvor generator de energie.

În voi, tinereții, care se ridică an de an, își pune neamul nădejțile lui de mâine și, dacă în viață vă veți arăta, așa cum v'am învățat noi și cum dorim să fiți, nu se poate ca aceste nădejdi să fie înșelate.

Primiți dar din partea școlii, acum când plecați, cele mai calde urări de isbandă, spre bucuria voastră, spre mulțumirea noastră, spre binele neamului.

Înainte de a încheia prima parte a serbării de azi, mulțumesc colegilor pentru loată muncă pe care au depus-o pentru propășirea școlii, ai cărei devotați slujitori sunt și pentru loată dragostea cu care m'au încurajat și care m'a usurat sarcina conducerii unei asemenea instituții; mulțumesc personalului administrativ pentru buna înțelegere și răvnă în îndeplinirea îndatoririlor; mulțumesc comitetului școlar pentru prețiosul sprjin pe care mi l-a dat întru buna gospodărire a liceului și internatului; mulțumesc Academiei Române pentru donația de cărți ce m'a făcut; și tuturor autorităților care, ne-au dat sprjin pentru îndeplinirea diferitelor nevoi ce le-a avut școala; mulțumesc d'voastră tuturor care ați venit la serbarea noastră, arătând prin aceasta că iubiți școala și pe slujitorii ei.

Partea II-a a serbării de azi e rezervată unui eveniment—obișnuit în ordinea generală a vieții, dar ceva mai deosebit în viața liceului nostru.

Unul din cei mai valoroși profesori de limba română din țară, d-I.P. Criveț, decanul profesorilor din Piatra-N, patriarhul — cum îi zicem noi — pentru atitudinea lui nobilă și mândră, iese la pensie, pentru că a îndeplinit condițiile cerute de lege.

Nu spun care sunt aceste condiții, dar constat numai realitatea, căci dacă ar fi să judecăm după înfățișarea sa, după luciditatea mîinii, după finețea gândirii și după estetica expresiei, atunci mulți dintre noi, deși nu îndeplinim condițiile legale, am putea fi socotiți ieșiți la pensie.

Să fac elogiu lui P. Criveț ? Deși calitatea mea oficială îmi împune acest lucru, mă tem însă că nu voi corespunde și voi fi prenumărat prin-tre cei caracterizați de marele poet Eminescu prin versurile :

Iar deasupra luturora va vorbi vre-un mîitfel
Nu săvîndu-le pe tine, lustruindu-se pe el,

Sub a numelui tău umbră.

Cine nu cunoaște pe P. Criveț, pe profesorul integru, pe profesorul sever dar drept, pe profesorul de cultură înaltă, pe profesorul de antică presanță, pe profesorul care nu scoboară înălțimea catedrei în lumea patimelor de rînd ?

Căci Criveț fine minte vremea de aristocrație a culturii, vremea când profesorul plutea în alle sfere, vremea când cărturarul se ținea în Olimpul cinstei, considerat și respectat.

Vremurile s'au schimbat, aristocrația a dispărut, democrația s'a răspîndit, dar el nu s'a schimbat nimic din atitudinea lui de altădată.

I-asi putea asemui cu acei bătrâni atenieni care la venirea lui Xerxe n'au vrut să părăsească Atena gloriei și înereții lor și au preferat să ardă odată cu ea, decât s'o vadă schimbată, decât s'o vadă altfel decum erau deprinși.

Panaie Criveț a făcut și politică, a fost prefect, a fost deputat și senator în atâtea rînduri, a contribuit la realizările din județul Neamț, la clădiri de localuri și înființări de școli, pentru care a fost decorat cu răspata muncii el. I de nemuritorul Hareș, cu toate acestea el de școală nu s'a depărțat, continuu a fi în curent cu chestiunile noi din orice domeniu și, din respect față de sine și față de școală, nici odată n'a scoborit catedra și n'a întrebuintat nota ca instrument de adementre electorală.

Profesor din 1892, împlinește azi 41 de ani de profesorat, 41 de ani puși cu cinste în serviciul școlii, 41 de ani măsurați cu ora și cu mîntuța, 41 de ani întrebuintați în a învăța generații după generații de copii, astăzi oameni în vîrstă și cu rosturi de cinste în societate.

Panaie Criveț, aristocrat prin atitudine, aristocrat prin gândire, ne face să ne gîndim la Romanii de timpul lui Cato, care erau severi cu toată lumea după ce mai înainte de toate erau severi cu ei înșiși.

O apropiere întâmplătoare și poate totuși plină de înțeles. S'a născut cu 1 an înainte de a se înființa gimnazialul din Piatra-N, și a ajuns profesor la 1 Sept. 1892, adică cu 2 luni înainte de inaugurarea achiului local al liceului, pentru ca apoi, dela 1 Sept. 1902 și pînd azi, fără întrerupere, să fie profesor la acest liceu, vreme de 31 de ani.

Deci 31 de generații s'au adăpat dela sîntința lui și nu știu dacă, punându-l alături cu unul din prima serie de foști elevi ai săi, i-ar fi inferior în vre-o privință.

Privirea și chipul-i ne fac impresia a fi cioplit în marmora seninătății,

fiindcă desigur Panaiile Crivei nu a avut a-și împuța nimic, care iar îi întunecat sufletul și înăfășurarea.

Acesta este profesorul P. Crivei, căruia azi școala, pe care a servit-o și a înălțat-o, vreme de 31 de ani, cu cinste și demnitate, îi aduce primul de recunoștință și-i urează să trăiască încă mulți ani și să fie mereu cu sufletul aproape de instituția al cărei slujitor devotat a fost.

Trăiască Panaiile Crivei, trăiască profesorii și elevii, trăiască liceul Petru-Rares, trăiască România întregită cu Regele său Carol II.

SITUAȚIA SCOLARĂ A ELEVILOR LICEULUI LA FINELE ANULUI ȘCOLAR 1932-33 (CU COMPLECTĂRIILE FĂCUTE LA EX. DIN SEPT. 1933).

Clasa I A, Profesor dirigințe Pr. V. Vasiliu.

Nr. crt.	E L E V I I	S i t u a ț i a i n	
		I u n i e	S e p t e m b r i e
1	Alexandrescu O. Marius	Promovat	Promovat
2	Ambrosie I. Teodor	Promov. pr-verb. română	Promovat
3	A Petrei V. Mircea	Corig. geografie, matematică, muzică	Promovat
4	Artion Gh. Titel	Promovat	Promovat
5	Bacău N. Ilie	Repetent	Promovat
6	Bonciu I. Toma	Promovat	Promovat
7	Caț L. Hari	"	"
8	Caț L. Moisa	"	"
9	Cohn A. Carol	"	"
10	Constantinescu V. Emil	"	"
11	Constantinescu N. Const.	"	"
12	Corfu I. Petru	Corig. română, matematică	Promovat
13	David Șm. Iancu	Promovat	Promovat
14	Dimitriu C. Ioan	Corig. română, istorie, desen	Promovat
15	Erhan D. Const.	Corig. religie, geogr., muzică	Repetent
16	Focșăneanu Gh. Ioan	Retras	Repetent
17	Freier I. Bernhard	Promovat	Promovat
18	Fridman M. Zisu	Repetent	Promovat
19	Gavrița I. Mircea	Promovat	Promovat
20	Georgescu I. Radu-Mihail	"	Promovat
21	Georgescu I. Nicolae	Corig. geogr., matem., muzică	Promovat
22	Gheorghiu Gh. Radu	Promovat	Promovat
23	Haiden Gh. Virgil	"	"
24	Iliescu I. Iancu	Corig. română	Promovat
25	Isacsohn A. David	"	"
26	Isacsohn A. Haim-Mendel	"	"
27	Luzer A. Haim	Corig. istorie, geografie	Repetent
28	Manole C. Const.	"	"

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
29	Mihalache C. Const.		Promovat
30	Mihai N. Const.	Corig. isl., geografie	"
31	Moraru D. Laurentiu	(Corig. română; pr.-verb. proces-verbal, caligrafie	"
32	Nastase I. Vasile	Repetent	"
33	Nastase V. Vasile	Promov. pr.-verb. istorie	"
34	Papa Sofir Gh. Const.	Promovat	"
35	Penescu C. Virgil	Corig. geogr., muzică	Promovat
36	Poli Sp. Haralambie Mihai	Promovat	"
37	Pruncu I. Claudiu	Retras	"
38	Schecher S. David	(Corig. matematică, caligrafie; promovat pr.-verb. română	Promovat
39	Soroceanu V. Dimitrie	Promovat	"
40	Slocher V. Petru-Victor	"	"
41	Sulchner I. Aurel	"	"
42	Tabacariu I. Toivi	Repetent	"
43	Todiriță zis Pănaș V. Dumitru	Promovat	"
44	Trifan D. Const.	Corigent istorie, muzică	Promovat
45	Veisman N. Bernhard	Promovat	"
46	Vânceanu C. Gheorghe	"	"
47	Petrescu C. Benoni	Repetent	"
Clasa IB, Profesor diriginte N. Pascu			
1	Agabi Gr. Eugen	Repetent	"
2	A Pachitel C. Gheorghe	Promovat	"
3	Artio Th. Ioan	Retras	"
4	Avram I. Avram	Promovat	"
5	Baltă Gh. Const.	"	"
6	Beral Haim Lazăr	Promov. pr.-verb. română	"
7	Beral Dov. Lazăr	" matem.	"
8	Bors N. Ioan-Savel	Promovat	"
9	Caltz D. Leon	"	"
10	Chirileanu S. Todicea	"	"
11	Chirilescu N. Ioan	"	"
12	Cligher M. Israel	"	"
13	Coslescu M. Gheorghe	(Corig. istorie; promov. pr.-verb. geografie	Promovat
14	Crețu C. Dumitru	Promovat	"
15	Dutu Gh. Gheorghe	Corig. română, matem.	Promovat
16	Fișer B. Iosef	Promovat	"

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
17	Gutman M. Max		Promovat
18	Iliesohu M. Meier	Corig. română	"
19	Iosub I. Eugen	Repetent	"
20	Lăzărescu Șerb. Alexandru	Promovat	"
21	Leibovici L. Avram	"	"
22	Leonte C. Ioan	"	"
23	Lubienelchi Al. Const.	"	"
24	Lupovici H. Wolf-Isidor	Prom. pr.-verb. naturale	"
25	Matei I. Ioan	Decedat	"
26	Morariu N. Ioan	Retras	"
27	Nemțanu I. Iancu Șmil	Promovat	"
28	Nica N. Gavril	"	"
29	Niculescu A. Mircea Alex.	"	"
30	Olaru Gh. Const.	Prom. pr.-verb. matem.	"
31	Panțiru V. Const.	Promovat	"
32	Platon M. Gheorghe	"	"
33	Popescu I. Florian	"	"
34	Popovici I. Florin Ioan	"	"
35	Rogin I. Ilie	"	"
36	Rotaru Gh. Aurel	Corig. română, matem.	Repetent
37	Rotariu D. Vasile	Corig. română, istorie	Promovat
38	Rusu M. Const.	Amânat pentru toamnă	Absent
39	Schultz R. Otto	Promovat	"
40	Tausinger S. Jean	Prom. pr.-verb. matem.	"
41	Teodorescu B. Virgiliu	Corig. română, geografie	Promovat
42	Trofin Gav. Ioan	Corig. geogr., muzică	"
43	Ușerovici M. Bernard	Retras	"
44	Vasilii Gh. Ionel	Promovat	"
45	Văideanu I. Const.	"	"
46	Măcărescu Gh. Vasile	"	"
47	Iftode Iord Gh.	Corig. română	Promovat
Clasa II A, Profesor diriginte Gh. Mihaliescu.			
1	A Anței I. Vergiliu	Promovat	"
2	A Casandrei Gh. Petru	"	"
3	Alexandrescu D. Mircea	"	"
4	Artio T. Mihai	"	"
5	Arteni Sp. Mircea	"	"

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
6	Buleu V. Traian	Promovat	
7	Burduta Gh. Gh.	Prom. pr.-verb. română	
8	Ceaşescu Gh. Gh.	Promovat	
9	Davidovici Fr. Salo	"	
10	Dobriţoiu Teof. Gh.	Retras	
11	Falcon I. Horia-Mihal	Corig. istorie, geografie	
12	Fabul S. VIII	Corig. geografie	
13	Feinşteln A. Nelu	Promovat	absent Repet.
14	Filimon V. Vasile	Prom. pr.-verb. geografie	Promovat
15	Ghelase A. Vasile	"	
16	Gheorghiu Gh. Tudor	"	
17	Gheorghiu Fr. Lupu	"	
18	Ghilescu V. Vasile	"	
19	Grămescu I. Clement	Corig. istorie	Promovat
20	Gutman T. Leon	Promovat	
21	Herescu N. Florin	Corig. istorie, română, muzică	Promovat
22	Herscovici H. Bercu	"	
23	Iftimie C. Const.	"	
24	Iov V. Corneliu	"	
25	Landau H. Males	Corig. română, geogr.	Promovat
26	Lazarovici C. Avram	Corig. română, matem.	"
27	Lecca N. Teodor	Promovat	
28	Lupu C. Romulus	Repetent	
29	Manoliu C. Vlad	Promovat	
30	Marchiz V. Miliţă	(Corigent istorie, geografie prom. pr.-verb. franceză, muzică	Repetent
31	Măgăriţescu C. Victor	Corig. matematică	Promovat
32	Males S. Simon	Repetent	
33	Mereuţă C. Neculai	Promovat	
34	Mironescu Gh. Const.	eliminat	
35	Nechita I. Neculai	Corig. istorie, geografie	Promovat
36	Onofrei Gh. Gh.	Prom. pr.-verb. geografie	
37	Olet I. Vasile	Corig. Isl., geogr., caligr.	Promovat
38	Pisani L. Alexandru	Prom. pr.-verb. geografie	
39	Popescu D. Toma	Corig. română	Promovat
40	Rachmud H. Sache	Corig. istorie, geografie	Repetent
41	Reventi C. Eugen	"	Promovat
42	Sandovici I. Const.	"	"
43	Trohn N. Remus	Corig. Isl., geogr. muzică	"

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
44	Vartic D. Ioan	Promovat	
45	Veinşteln B. Adolf	Corig. română, matem. caligr.	Promovat
46	Veisman H. Avram-David	Promovat	
47	Wolf I. Otto	Corig. istorie, matem.	Repetent
Clasa II B, Profesor diriginte I. Gh. Vasilco.			
1	Alamaru M. Lipa	Promovat	
2	Asmarandei C. Gheorghie	"	
3	Bombiger I. Aurel	"	
4	Butuc Gh. Mihai	Prom. pr.-verb. muzică	absent Repet.
5	Calman I. Calman	(Corigent franceză, geografie promovat pr.-verb. matematică	Repetent
6	Caţ H. Leiba	Corig. română, matem.	
7	Creţu V. Mircea	Promovat	
8	Duca Al. Alexandru	Corig. matematică	Promovat
9	Dumitrescu D. Mircea	Promovat	
10	Fălnaru B. Moise-Lupu	"	
11	Grimberg L. Jean	"	
12	Gheorghiu Gh. Vasile	"	
13	Gros R. Şmil	"	
14	Haras Z. Leon	(Corigent română, franceză, desen promovat pr.-verb. geografie	Promovat
15	Herghelieghiu C. Virgil	Corig. matem., muzică	"
16	Iacob I. Victor	Corig. matematică	"
17	Keil V. Alfred	Promovat	
18	Kriegler A. Burăch	Corig. matematică	Promovat
19	Lang I. Iosub	Prom. pr.-verb. muzică	
20	Lindenslein I. Bercu	Promovat	
21	Luca N. Const.	(Corigent franceză, matematică promovat pr.-verb. muzică	Promovat
22	Lupu A. Avner	Corig. română, matem.	Repetent
23	Lupu I. Marcu	Repetent	
24	Marcusohn S. Herscu-Avram	Prom. pr.-verb. matematică	Promovat
25	Michelsohn I. Albert	(Corigent română, matematică promovat pr.-verb. muzică	
26	Mocanu Gh. Emil	Repetent	
27	Munteanu V. Vasile	Promov. pr.-verb. geogr.	
28	Negrus N. Dimitrie	Promovat	
29	Olteanu Şt. Mircea	"	
30	Parloagă D. Dumitru	Promov. pr.-verb. geogr.	
31	Petrut Pr. Ioan	Promovat	

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
32	Rotariu C. Neculai	(	absent Repet.
33	Sabetai H. Elias	Corigent franceză, naturale	Promovat
34	Scutaru V. Dumitru	Corig. geogr., naturale, muzică	
35	Sterdensch D. Dumitru	Promovat	
36	Segall L. Mişu	Corig. matematică	Promovat
37	Seban C. Virgiliu	Promovat	Promovat
38	Sigler H. Carol	(	Promovat
39	Toma N. Traian	Corigent franceză, matematică	
40	Trifan V. Vasile	Promovat pr.-verbal geografie	Promovat
41	Trifan Gh. Sandu	Corig. matem., muzică	Promovat
42	Taranu V. Gheorghe	Repetent	Promovat
43	Vasiliu N. Const.	Corig. franc., matem.	Promovat
44	Voicu D. Const.	Prom. pr.-verb. matem.	Promovat
45	Podusi I. Leonid	Prom. pr.-verb. matem., muz.	Promovat
46	Pancu V. Gheorghe	Corig. geogr., matematică	Promovat
Clasa III A, Profesor diriginte Ion Nichita.			
1	Alcaz Gh. Gheorghe	Repetent	Promovat
2	A Petroaiei L. Ioan	Promovat	Promovat
3	Abrahamovici I. Meier	(	Promovat
4	Baciu C. Ioan	Corigent desen	
5	Bendos I. Dinu	Promovat pr.-verb. fizico-chimice	Promovat
6	Beral H. Abraham	exmatriculat	"
7	Bordei Gh. Dumitru	(	Promovat
8	Brasoveanu I. Gheorghe	Corigent istorie, fiz.-chim., desen	
9	Burum E. Benoni	Promovat pr.-verbal geografie	Promovat
10	Carpăn I. Vasile	Repetent	Promovat
11	Căciuleanu Al. Const.	Corig. geografie	Promovat
12	Calaraşu Şt. Petru	Prom. pr.-verb. geogr.	Promovat
13	Calaraşu V. Gheorghe	Promovat	Promovat
14	Cojocaru C. Gh.	Prom. pr.-verb. muzică	Promovat
15	Covrig V. Vasile	Corig. geografie	Promovat
16	Cristea D. Gh.	Promovat	Promovat
17	Filimon V. Virgil	Corig. geogr., muzică	absent Repet.
18	Gutman M. Ferdinand	Corig. franceză	Promovat
19	Hascalovici R. Leon	Repetent	Promovat
20	Labiş N. Neculai	Prom. pr.-verb. muzică	Promovat
		Corig. mat. prom. pr.-v. rom.	Promovat

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
21	Luca N. Adrian	Promovat	Promovat
22	Luca I. Alexandru	"	Promovat
23	Mazarini Gh. Emil	Corig. geografie	Promovat
24	Măndru C. Const.	Promovat	Promovat
25	Mihaliescu C. Gh.	"	Promovat
26	Miron C. Ioan	Prom. pr.-verb. istorie	Promovat
27	Negru T. Gh.	Repetent	Promovat
28	Patriciu Gh. Gh.	Promovat	Promovat
29	Racariu C. Gh.	Repetent	Promovat
30	Rolenberg F. Leon	Prom. pr.-verb. muzică	Promovat
31	Solir Gh. Papa Solir	Prom. pr.-verb. muzică	Promovat
32	Stavăr Gh. Ionel	Prom. pr.-verb. muzică	Promovat
33	Trifan I. Mihai	Corig. istorie, geografie	Promovat
34	Timucă A. Dumitru	Promovat	Promovat
35	Uşerovici M. Gustavian	"	Promovat
36	Verşescu Gh. Ştefan	"	Promovat
37	Vicol D. Dimitrie	Retras	Promovat
38	Vieru I. Cristofor	Corig. isl., geogr. muzică	Promovat
Clasa III B, Profesor diriginte A. A. Rotundu			
1	Arghirescu N. Const.	Promovat	Promovat
2	Bălulescu C. Const.	Corig. franceză, matem.	Promovat
3	Bolezatu I. Ion	Promovat	Promovat
4	Calapăr D. Gh.	Corig. matematică	Promovat
5	Catiz Str. Adolf	Corig. franceză	Promovat
6	Cirillo Al. Adrian	Promovat	Promovat
7	Costescu M. Petru	Repetent	Promovat
8	Cramarov I. Sergiu	Promovat	Promovat
9	Creţu I. Const.	Corig. franceză, geogr.	Promovat
10	Dorneanu D. Isac	Corig. fizico-chimice	Promovat
11	Dumeni N. Neculai	Repetent	Promovat
12	Făinaru I. Marcel	Promovat	Promovat
13	Falbel I. Aizic	"	Promovat
14	Fischer H. Iosef	"	Promovat
15	Gardos Fr. Andrei	Retras	Promovat
16	Gavrilescu M. Gh.	Promovat	Promovat
17	Glodureanu C. Const.	"	Promovat

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
18	Grigoras T. Neculai Gheorghe	Promovat	Promovat
19	Hărăbor N. Laurențiu	"	"
20	Herman S. Isidor	Cor. mat; prom. pr.-v. română	Promovat
21	Ionescu C. Const.	Cor. f.-chim.; prom. pr.-v. mat.	"
22	Iuster S. Davis	Promovat	"
23	Juncu Gh. Gh.	(Corigent franceză, fiz.-chimice promovat pr.-verbal geografie)	Promovat
24	Kriegler A. Maier	Promovat	"
25	Laples M. Ioan	"	"
26	Lazarovici A. Meier	Corig. latină, istorie	Promovat
27	Livizanu C. Marin Aureliu	Promovat	"
28	Meărăuță Gh. Mihai	"	"
29	Moscovici Fr. Emanoil	Repetent	"
30	Neculau V. Victor	Corig. geografie, mat.	Promovat
31	Rosu I. Teodor	Promovat	"
32	Segal M. David	"	"
33	Stelian Gh. Stelian	Prom. pr.-verb. matem.	"
34	Teodorescu C. Const.	Promovat	"
35	Vasiliu D. Const.	Repetent	"
36	Verdeanu C. Aurel	Corig. matematică	Promovat
37	Vereșteanu D. Dumitru	Corig. fiz.-chimice	"
38	Voicu D. Gheorghe	Repetent	"
39	Pintilie N. Const.	"	"
Clasa IV A, Profesor diriginte C. Andreescu			
1	Adămescu C. Const.	Corig. franceză, desen	Promovat
2	Andronic I. Aurel	Prom. pr.-verb. geografie	"
3	Aronsohn S. Siril	Promovat	"
4	Barhad Str. Bernhard	"	"
5	Bogdăneanu Gh. Gh.	Retras	"
6	Constanținescu A. Traian	Promovat	"
7	Costescu M. Ilie	Repetent	"
8	Covrig N. Const.	Prom. pr.-verb. franceză	"
9	Crețu Gh. Gh.	Prom. pr.-v. fiz.-chimice	"
10	Crețu I. Gh.	Prom. pr.-verb. geografie	"
11	Dumitriu M. Teodor	(Corigent franceză, geografie; promovat pr.-verbal muzică)	Promovat
12	Ganciu I. Nicolae	Promovat	"
13	Ghițescu V. Neculai	Promovat	"

Nr. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
14	Grădinescu Gr. Emanoil	Retras	"
15	Grinberg L. Martin	Corig. română, geografie	Promovat
16	Grințescu T. Gheorghe	Prom. pr.-verb. geografie	"
17	Hanganu V. Gheorghe	Corig. franceză, fiz.-chim.	Promovat
18	Herscovici I. David	Promovat	"
19	Herscovici M. Leibu	"	"
20	Herscovici M. Solomon	"	"
21	Iuster-Bach V. Octavian	Repetent	"
22	Ivașcu Gh. Const.	Promovat	"
23	Luca Al. Gh.	Retras	"
24	Manoliu C. Dan	Promovat	"
25	Manoliu C. Șerban	Retras	"
26	Matasă I. Alexandru	Promovat	"
27	Moga V. Dumitru	Prom. pr.-verb. istorie	Promovat
28	Munteanu C. Mihai	Corig. română	"
29	Negru H. Leiba	"	"
30	Podoleanu Gh. Mihai	"	"
31	Popovici V. Traian	"	"
32	Prisecariu Gh. Const.	Corig. română	Promovat
33	Rosenzweig L. Dorel	Repetent	"
34	Taubman Zeh. Arthur	Repetent	"
35	Trifan I. Ioan	Repetent	"
36	Vicol D. Pavel	(Corigent franceză, istorie; promovat pr.-verb. geografie)	Repetent
37	Cristescu M. Ovidiu	Repetent	"
Clasa VI B, Profesor diriginte N. Bors.			
1	Atanasiu C. Const.	Repetent	"
2	Avram B. Meier	Promovat	"
3	Belmaci Val. Vasile	Prom. pr.-verb. naturale	"
4	Bors N. Gheorghe	Promovat	"
5	Bumbu V. Mihai	"	"
6	Burduja V. Ioan	Repetent	"
7	Carpăn Gh. Dumitru	Corig. matematică	Promovat
8	Carp Z. Dionisie	Repetent	"
9	Chiră zis Fișer L. Solomon	Promovat	"
10	Donea C. Const.	Corig. matem., fizică	Promovat
11	Dragomir C. Neculai	Repetent	"

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
12	Dumbrăveanu Gh. Ioan	Promovat	
13	Fridman M. Isaac	"	
14	Chişocseanu I. Iancu	Retras	
15	Gliga Gr. Vasile	Corig. latină, matematică	Promovat
16	Gogu I. Const.	Promovat	
17	Hărăbor N. Const.	Retras	
18	Ionăscu V. Emil	Promovat	
19	Laifer M. Sulem	"	
20	Leventis D. Mihail	"	
21	Luca N. Neculai	"	
22	Manole C. Alexandru	Repetent	
23	Matel V. Mihai	Promovat	
24	Mendel H. Mendel	Prom. pr.-verb. matem.	
25	Mendelsohn D. Fridrich	Corig. naturale, muzică	Promovat
26	Mihail M. Mircea	Corig. latină	"
27	Moscovici H. Perel	Corig. latină, muzică, rel. moz.	"
28	Matrică C. Gheorghie	Retras	
29	Negrus N. Neculai	Prom. pr.-verbal latină	
30	Nohai N. Traian	exmatriculat p. absențe	
31	Polci-Cichi Sp. Emanoil	Repetent	
32	Popescu Gh. Const.	Retras	
33	Rugina Gh. Stefan	Amănat pentru toamnă	
34	Săftencu Gh. Dumitru	Repetent	
35	Solomon B. Emil	(Corig. latină, matem., rel. mozatică promovat pr.-verbal română	Promovat
36	Tanase P. Tudor	Prom. pr.-verb. naturale	
37	Turnea T. Emil	Promovat	
38	Tărălungă I. Vasile	"	
39	Vintea N. Mihai	"	
40	Zamfirescu V. Petru	"	
Clasa V, Profesor diriginte P. Popovici			
1	Albu Gh. Emanoil	Corig. germ., fiz.-chim., muzică	Promovat
2	Albu N. Gheorghie	Promovat	
3	Averescu P. Ioan	Repetent	
4	Bandel B. Haim-Sulem	Prom. pr.-verb. muzică	Promovat
5	Beral H. Israel	Corig. istorie, naturale	Promovat
6	Bocancea I. Ioan	Corig. mat., fiz.-chim., muzică	Repetent

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
7	Brasoveanu I. Vasile	Corig. franceză	Promovat
8	Buiu I. Sulem	Promovat	
9	Capşa Gr. Eugen	Corig. germ., fiz.-chimice	Promovat
10	Caf A. Iosef	Promovat	
11	Cheţreanu V. Vasile	"	
12	Chirilănu I. Decebal	"	
13	Cires Gh. Aurel	Corig. franceză, matem.	Repetent
14	Coman N. Ioan	Corig. matematică	Promovat
15	Corţă C. Vasile	Corig. matematică	
16	Covrig V. Neculai	Promovat	
17	Dăscălescu Gh. Neculai	Corig. matem., naturale, desen ; promovat proces-verbal latină	Promovat
18	Deţiu V. Cristofor	(Corigent matematică ; promovat proces-verbal muzică	Promovat
19	Duşescu N. Radu	Retras şi amănat ex. toamnă	Repetent
20	Ghenădescu N. Nec.	Prom. pr.-verb. muzică	
21	Grimberg A. Iancu	Promovat	
22	Grimberg H. Martin	Corigent română	Promovat
23	Gulman T. Hergşu	Corig. naturale, muzică	Promovat
24	Hascalovici R. Heinrich	Promovat	
25	Herghelegiu C. Aurel	"	
26	Iacob I. Simeon	"	
27	Ilieşon M. Osiar	"	
28	Ionită C. Const.	Repetent	
29	Langmantel M. Şulem	Corigent matematică	Promovat
30	Lazaride N. George	Promovat	
31	Mancas Gh. Mihai	Prom. pr.-verb. muzică	
32	Marinoae V. Mihai	Promovat	
33	Mihalăscu Gh. Paul	"	
34	Negru T. Eugen	Corig. germană, ist., muzică	Promovat
35	Rotenberg S. Aron	Promovat	
36	Salomia Gh. Dorin	(Corigent germană, matematică ; promovat proces-verbal geografie	Promovat
37	Smilovici N. Leon	Prom. pr.-verb. muzică	
38	Vasilescu C. Mircea	Repetent	
39	Weinberg I. Friedrich	Corig. naturale	Promovat
40	Vintea N. Eugen	Corig. matem., naturale	Promovat
41	Vurgăfi M. D.	Prom. pr.-v. fiz.-chimice	Promovat

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
Clasa VI, Profesor diriginte L. D. Roic			
1	Adamescu M. Alexandru	Corig. fizico-chimice	Promovat
2	Asmarandei C. Ioan	Prom. pr.-verb. latină	
3	Belcinciu C. Dan	Promovat	
4	Barcovici I. Zigmund	"	
5	Bercu M. Manase	"	
6	Bordei Gh. Neculai	"	
7	Boureanu C. Aurel	"	
8	Bujor N. Neculai	"	
9	Carpen H. Haralambie	"	
10	Chendler I. Avram	Corig. română	Promovat
11	Crăciun I. Const.	Promovat	
12	Elisei I. Beniamin	"	
13	Frai D. Enric	Corig. fizico-chimice	Promovat
14	Galaction P. Leonie	Promovat	
15	Gheorghiu Gr. Ioan	"	
16	Hendlingher E. Carol-Eugen	"	
17	Moruzi C. Ioachim	"	
18	Iăcescu Gh. Gheorghe	"	
19	Iuster S. Arfel	"	
20	Lesner A. Leon	"	
21	Livescu T. Ioan	Repetent	
22	Marinescu N. Em. Oclav	Corig. română, istorie	Promovat
23	Matașă I. Emil	Promovat	
24	Meruță A. Const.	"	
25	Nusâm R. Henric	Corigent franceză	
26	Popovici K. Gheorghe	(Promovat proces-verbal filosofie	
27	Popovici Gh. Gheorghe	Repetent	
28	Precupanu Gh. Socrat	Eliminat	
29	Serban C. Mircea	Corig. română, franceză	Repetent
30	Serban C. Mircea	Corig. română, germană	Promovat
31	Staric Al. Dan-Lionel	Promovat	
32	Stopler H. Șulem-Mendel	Corig. fizică	Promovat
33	Teodorescu I. Iustin	Promovat	
34	Tomescu M. Marin	"	
35	Trapiel Iul. Iulius	"	
	Zilberman A. Ilie	Prom. pr.-verb. matem.	

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
Clasa VII, Profesor diriginte Al. Grigorovici			
1	Achimenco Cherasim	Corigent naturale	
2	Anastasiu I. Ioan	(Promovat pr.-verb. matematică	
3	Andone T. Const.	Promov. pr.-v. franceză	Promovat
4	Baltag D. Oscar	Promovat	
5	Barclard S. Aurel	Prom. pr.-verb. matem.	
6	Blaga I. Gheorghe	Promovat	
7	Braș V. Vasile	Corig. istorie, naturale	Promovat
8	Brânză Gh. Valeriu-Romulus	(Corigent naturale, franceză ;	
9	Calapăr D. Petru	Promov. pr.-v. matem.	"
10	Covrigaru H. Bercu-Leiba	Promovat	
11	Damașcanu M. Petru-Andrei	"	
12	Daniilescu T. Tudor	"	
13	Denilescu T. Tudorel	Prom. pr.-verb. matemat.	
14	Gasparic A. Neculai	Promovat	
15	Gavrilescu M. Tudor	"	
16	Georgescu Fl. Marcel	"	
17	Gheorghiu T. Mircea	Repetent	
18	Gheț H. Vladimir	Promovat	
19	Ghinel I. Gheorghe	"	
20	Galob I. Oscar	"	
21	Iftimoaie N. Ștefan	"	
22	Ionescu I. Alexandru	(Corigent matematică, naturale ;	
23	Ionescu E. Const.	(Promovat proces-verbal franceză	
24	Ionescu Al. Emil	(Corigent matematică, naturale ;	
25	Istrate Ift. Alexandru	(Promovat proces-verbal geografie	
26	Latu-Pocriș C. Const.	Eliminat	
27	Macovei I. Haralambie	Promovat	
28	Manoliu C. Gheorghe	Eliminat	
29	Mendel I. Ilie	(Corigent matematică ;	
30	Moscovici H. Pincu	(Promovat proces-verbal filosofie	
31	Niculescu Al. Gh.	Promovat	
32	Patron M. Mihai-Pavel	"	
33	Radu I. Alexandru	(Corigent matematică, naturale ;	
34	Rosenhvaig L. Simon	(Promovat proces-verbal istorie	
35	Rusu D. Dumitru	Promovat	

No. crt.	E L E V I I	Situatia in	
		Iunie	Septembrie
36	Selecovici I. Marcel	Promovat	Promovat
37	Tablan C. Ioan	(	Promovat
38	Teofănescu C. Petru	Corigent franceză, naturale; Promovat proces-verbal filosofie	
39	Trăpîel Vil. Ioan	Promovat	
40	Tapu I. Paul	"	
41	Vrânceanu V. Radu	Prom. pr.-verbal matem.	
42	Wais M. Samuel	Promovat	
43	Enăchescu G. Paul	(	Promovat
44	Constantiniu Al. Emilian	Corigent matematică, naturale; promovat proces-verbal etină Repetent eliminat	

SITUAȚIA GENERALĂ NUMERICĂ
a elevilor liceului, după examenul de corigență

	C L A S E L E														Total
	IA	IB	IIA	IIIB	IIIA	IIIB	IIIA	IIIB	IIIA	IIIB	IIIA	IIIB	IIIA	IIIB	
Inscriși	48	47	47	46	38	39	37	40	41	36	44	465			
Retrași	3	3	—	—	1	—	3	4	1	1	—	16			
Eliminați	—	—	1	—	1	—	—	1	—	1	3	7			
Transferați	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2			
Morți	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1			
Promov. direct	22	27	25	17	14	19	17	16	16	23	24	218			
" pr.-V	2	5	4	9	6	1	6	4	4	1	5	47			
" corig	15	7	12	13	10	12	6	7	15	6	10	111			
Repetenți	8	4	6	7	6	6	5	8	5	4	2	61			
Piatra-N.												299			
Jud. Neamț												112			
Alte județe												52			
Români												330			
Alte naț.												133			
Proprietari și industriași												10			
Agricultori												47			
Meseriași												59			
Comerc.												125			
Funcțion.												99			
Prof. inv. preoți												42			
Militari												29			
Av. med. ing.												25			
Alte ocup.												29			
Ortodoxă												327			
Rom.-Cat.												6			
Luterani												1			
Mozaici												129			

REZULTATUL EXAMENELOR DE ADMITERE IN CLASA I
Sesiunea Iunie 1932

№	E L E V I I	Media	Observațiuni
1	Ilode I. Gh.	5,00	Admis
2	Păunaș-Toderiță D-tru	7,33	"
3	Uncescu C. Corneliu	5,00	"
4	Mândrescu St. Octavian	5,67	"
5	Costescu M. Gh.	6,00	"
6	Vrânceanu C. Gh.	6,67	"
7	Constantinescu V. Emil	8,67	"
8	Șmilovici S. Benjamin	6,00	"
9	Luzer A. Haim	6,67	"
10	Chirileanu S. Todică	7,67	"
11	Crețu C. D-tru	4,33	Respins
12	Nica N. Gavril	6,00	Admis
13	Istrati I. Gheorghe	6,00	"
14	A Pachifei Gh. Gh.	4,33	"
15	Lubienechi A. Const.	8,00	Respins
16	Constantiniu N. Const.	9,33	Admis
17	Gulman M. Max	6,33	"
18	Catiz L. Hart	6,67	"
19	Catiz D. Leon	7,33	"
20	Macarie V. Const.-Gh.	7,00	"
21	Fișer B. Iosef	6,67	"
22	Platon M. Gh.	8,67	"
23	Pruncu I. Claudiu	7,33	"
24	Stocker V. Victor	8,00	"
25	Soroceanu V. Dimitrie	7,67	"
26	Lupovici H. Isidor	6,67	"
27	Freter I. Bernhard	7,67	"
28	Matei I. Ion	6,67	"
29	David Sm. Iancu	7,00	"
30	Poli Sp. Haral.-Mihai	7,33	"
31	Sulchner I. Aurel	7,67	"
32	Sapa-Sotir Gh. Const.	5,33	"
33	Corfu I. Petru	5,00	"
34	Moraru D. Laurențiu	5,33	"
35	Imbru Gh. Ion	7,00	"

№	E L E V I I	Media	Observațiuni
36	Duțu Gh. Gheorghe	4,33	Respins
37	Iliescu I. Iancu	6,67	Admis
38	A Petrei V. Mircea	7,00	"
39	Cligher Max Israil	7,33	"
40	Gugu C. Const.	5,33	"
41	Veisman N. Bernhard	8,00	"
42	Olariu Gh. Const.	6,33	"
43	Moisi Gh. Gh.-Iulian	8,00	"
44	Georgescu I. Radu-Mihai	7,33	"
45	Nemțanu L. Iancu-Smil	5,33	"
46	Leibovici L. Avram	7,00	"
47	Popovici I. Florin-Ioan	7,33	"
48	Borș N. Ion Savel	8,67	"
49	Penescu C. Virgil	7,00	"
50	Avram I. Avram	7,00	"
51	Alexandrescu O. Marius	9,33	"
52	Caf L. Moise	7,33	"
53	Popescu I. Florian	6,33	"
54	Petrescu C. Benoni	5,00	"
55	Tabacariu I. Toivi	7,33	"
56	Veinberg N. Carol	6,00	"
57	Beral H. Lazăr	5,67	"
58	Beral D. Lazăr	6,67	"
59	Gotesman P. Maier	6,33	"
60	Cohn A. Carol	6,33	"
61	Dimitriu C. Ion	7,33	"
62	Manole C. Const.	6,00	"
63	Velea C. Traian	5,67	"
64	Haiden Gh. Virgil	8,67	"
65	Leonte C. Ion	7,67	"
66	Ariton Gh. Titel	4,00	Respins
67	Mironescu Gh. Gh.	4,67	"
68	Trihan D. Const.	6,33	Admis
69	Bonciu T. Toma	6,00	"
70	Iliesohn M. Meier	5,67	"
71	Vasiliu Gh. Ionel	6,00	"
72	Mihalache C. Const.	7,67	"
73	Isacsohn A. David	6,67	"

No. crt.	E L E V I I	Media	Observații
74	Isacsohn A. Haim-Mendel	6.67	Admis
75	Tausingher S. Jean	7.00	"
76	Rogin I. Ilie	5.53	"
77	Baliă Gh. Const.	5.53	"
78	Schecher David	4.67	Respins
79	Călinescu V. Gheorghe	5.35	Admis
Președinte, V. Chițescu			
Secretar, Const. Turcu			
Memrii comisiei			
N. Pascu			
I. Gh. Vasilco			
Dr. Marin			
Gh. Popescu			
Sesiunea Septembrie 1932			
No. crt.	E L E V I I	Media	Observații
1	Savin I. Ion	5.33	Admis
2	Savin I. Stefan	5.33	"
3	Zissu M. Fridmann	5.67	"
4	Brețeanu Ion	3.67	Respins
5	Bacău N. Ilie	5.67	Admis
6	Dediu P. Ion	4.33	Respins
7	Ambrosie T. Tiberiu	6.00	Admis
8	Focșeneanu Ion	6.67	"
9	Georgescu I. Neculai	6.33	"
10	Ehan Constantin	7.33	"
11	Gavril I. Mircea	6.00	"
12	Sechter David	6.00	"
13	Butim Isdrail	4.33	Respins
14	Băgu Gheorghe	8.00	Admis
15	Nemțanu Iancu	7.00	"
16	Ușerovici Bernhard	5.33	"
17	Dăncăanu V. Petru	4.67	Respins
18	Bordei M. Neculai	5.33	Admis

No. crt.	E L E V I I	Media	Observații
19	Lăzărescu S. Alex.	6.33	Admis
20	Corfu I. Petru	5.67	"
21	Vasilu Gh. Ionel	6.67	"
22	Călinescu V. Gh.	7.00	"
23	Niculescu Al. Mircea	7.67	"
24	Iosub Eugen	5.00	"
25	Hună V. Ion	5.00	"
26	Gheorghiu Gh. Radu	6.33	"
27	Rotaru Vasile	6.00	"
28	Rotaru Gr. Aurel	5.66	"
29	Panțiru V. Constantin	5.00	"
30	Popa Solir Const.	6.67	"
31	Văideanu Const.	6.33	"
32	Iliesohn Meier	7.00	"
33	Arlion Titel	7.33	"
34	Baliă Gh. Constantin	6.33	"
35	Trofin D. Ion	6.67	"
36	Siângu Cr. Vasile	4.33	Respins
37	Teodorescu B. Virgiliu	6.00	Admis
38	Muraru Ion	5.66	"
39	Năstase Vasile	5.66	"
40	Apacitel Gh.	7.00	"
41	Dufu Gh. Gh.	5.66	"
42	Rotaru Gh. Gh.	4.66	"
43	Rusu Constantin	7.33	Respins
44	Mihul Constantin	5.66	Admis
45	Schuliz Otto	6.00	"
46	Mereuță C. Const.	6.00	"
47	Crețu C. Dumitru	7.00	"
Președinte, V. Chițescu			
Secretar, Constantin Turcu			
Membrii comisiei			
I. Gh. Vasilco			
N. Pascu			
Dr. Marin			
Gh. Popescu			

SITUAȚIA GENERALĂ NUMERICĂ
a examenului de admitere în cl. I

SESIUNEA	Clasa	Prezențați	Reușiți	Respunși
Iunie 1932	I	79	73	6
Septembrie 1932	I	47	41	6

REZULTATUL EXAMENELOR DE ADMITERE ÎN CLASA V
Sesiunea Iunie 1932

No. crt.	E L E V I I	Media	Observațiuni
1	Andronache Ion	5.25	Respins
2	Berall Sulem	6.15	Admis
3	Brasovanu V.	6.75	"
4	Butum Sulem	7.00	"
5	Covrig Neculai	6.70	"
6	Dusescu Radu	5.40	Respins
7	Gheorghiu Aurel	6.45	Admis
8	Gheorghiu Virgil	6.30	"
9	Hascalovici H.	6.25	"
10	Haria Gh. C.	4.70	Respins
11	Herhelișiu A.	6.40	Admis
12	Jalbă I. C.	6.95	"
13	Langmantel Sulem	6.24	"
14	Leonte D. Gh.	5.40	Respins
15	Rolenberg Aron	7.20	Admis
16	Wurgaff Don	5.40	Respins

Președinte, V. Chițescu

Secretar, Constantin Turcu

Membrii comisiei
P. Popovici
Al. Grigorovici
I. Nichita
C. Andreescu

Sesiunea Septembrie 1932

No. crt.	E L E V I I	Media	Observațiuni
1	Wurgaff M. Don	6.35	Admis
2	Dusescu N. Radu	6.00	"
3	Ilieson Osiias	6.70	"
4	Valdman Iacob	5.55	Respins
5	Ostahie Nec.	6.05	Admis
6	Podoleanu M.	6.00	"
7	Gutman Herșcu	6.00	"
8	Vasilescu M.	6.05	"
9	Ambrosie Th.	5.20	Respins
10	Popescu T.	4.40	"
11	Weinberg Fr.	6.00	Admis
12	Dumitrescu Al.	6.30	"
13	Paraschiv P.	5.05	Respins
14	Abramovici L.	5.25	"
15	Andronachi I.	5.40	"
16	Costea Victor	5.05	"
17	Albu Em.	6.40	Admis
18	Baraf Iancu	6.10	"
19	Abramovici S.	6.20	"
20	Ionijă C.	6.35	"
21	Coman Ioan	6.10	"
22	Burdaja Alex.	4.10	Respins
23	Cortiu V.	6.10	Admis
24	Leonte Gh.	5.00	Respins
25	Florescu M.	4.55	"
26	Vlad Vasile	4.85	"
27	Timofte Ioan	4.45	"
28	Frunză Gh.	5.15	"
29	Horhocea Radu	5.50	"
30	Făluj Avram	6.95	Admis
31	Stefănescu Al.	8.05	"
32	Dăscălescu Al.	5.10	Respins

Președinte, V. Chițescu

Secretar, Const. Turcu

Membrii comisiei
Al. Grigorovici
N. Pascu
C. Andreescu
I. Nichita

Sesiunea Mai 1933

No. crt.	E L E V I I	Media	Observațiuni
1	Abramovici L.	6.25	Admis
2	Dăscălescu Al.	6.20	"
3	Hârjă Const.	4.00	Respins
4	Leontie Gh.	4.60	"
5	Potorocă Iosif	6.15	Admis
6	Valdman Iacob	6.30	"
7	Vlad Vasile	4.45	Respins

Președinte, V. Ghilescu

Secretar, Constantin Turcu

Membrii
comisiei

C. Andreescu
P. Popovici
A. A. Rotundu
I. I. Nichita

SITUAȚIA NUMERICĂ

a examenelor de admitere în cl. V

SESIUNEA	Clasa	Prezențați	Reușiți	Respinsi
Iunie 1932	V	16	11	5
Sept. 1932	V	32	17	15
Mai 1932	V	7	4	3

SITUAȚIA EXAMENELOR PARTICULVRE

Comisia examinatoare

Nr. crt.	P R O F E S O R I I	Materia pe care o predau	Observ.
1	Pr. V. Vasiliu	Religia	
2	Panaite Crivel	România	
3	Gh. Mihailescu	România	sez. Sept.
4	Vasile Ghilescu	Latina, Elina	
5	Const. Andreescu	Franceza	
6	L. D. Roie	Germana, Filozofia	
7	Al. Grigorovici	Istoria	
8	A. A. Rotundu	Dreptul	
9	P. Popovici	Geografia	
10	N. Pascu	Matematica	
11	N. Bors	Fizico-Chimice	
12	Ion Tăzlaşanu	Șt. Naturale	
13	Alb. Cirilo	Muzica	
14	V. Niculescu	Desemn, Calligrafie	
15	Gh. Gheorghiu	Gimnastica	
16	V. Ghilescu	Președinte	
17	Constantin Turcu	Secretar	

Elevii particulari

Nr. crt.	E L E V I I	Situatia in		
		Mai	Iunie	Septembrie
	Clasa I			
1	Cârjă Gr. Vasile		Amânat	Repetent
2	Cohn H. Paul-Sandru		Corig. geogr., caligraf., desen	Promovat
3	Fuchs S. Iosef		Repetent	Promovat
4	Hanzl R. Iaroslav		Corig. geogr., desemn., caligraf.	Neprezentat
5	Iliescu Const.			"
6	Lupașcu Ilarie		Corig. geogr.	Promovat
7	Socceanu Av. Eugen		Corig. natur.	"
8	Stambler M. Avram			Neprezentat
9	Focșăneanu Gh. Ion			

Nr. crt.	E L E V I I	S i t u a ț i a i n		
		Mai	Iunie	Septembrie
	Clasa II			
1	Giobanu V. Vasile	Repetent	Neprezentat	
2	Ștefanache N. Const.	Promovat	Repetent	
3	Reis C. Avi			
4	Mironescu Gh. Const.			
	Clasa III			
1	Grigorescu Gh. Const.	Amânat	Neprezentat	
2	Let N. Gheorghie		"	
3	Marian D. Nicolae	Cor. lătnă	Promovat	
4	Tanase C. Gheorghie		Neprezentat	
5	Tomescu I. M.		"	
6	Weinberg L. Gică		"	
7	Bulai Ioan			
	Clasa IV			
1	Bumbu V. Vasile	(Corig. geogr. desenm)	Promovat	
2	Mihăilescu N. Nec.		Repetent	
3	Adamescu V. Alex.		"	
4	Grădinescu Gr. Em.	Repetent		
5	Luca A. Gheorghie		Repetent	
6	Popescu Const.		"	
7	Bogdăneanu Gh. Gh.			
	Clasa V			
1	Abrahamovici M. Saul	(Corig. istorie matematică)	Promovat	
2	Baraf A. Iancu	(Corig. latină matematică)	Neprezentat	
3	Bondar I. Gh.		Repetent	
4	Demetrescu T. Alex.	(Corig. franc desenm)	Promovat	
5	Făluț B. Avram		"	
6	Gheorghiu E. Aurel		Promovat	
7	Gheorghiu E. Virgil		"	
8	Ionescu Gh. Ioan		Promovat	
9	Marinescu N. Eugen		"	
10	Moldovanu Ioan	Amânat	"	

Nr. crt.	E L E V I I	S i t u a ț i a i n		
		Mai	Iunie	Septembrie
11	Ostache N. Nicolae	Repetent	Repetent	
12	Podoleanu Nec.			
13	Roller B. Isac	Promovat	Repetent	
14	Ștefănescu I. Alex.	Nepez.		
15	Ivanescu I. Nec.			
16	Feresster M. Albert	(Corig. matem. f. chim. desen)	Neprezentat	
17	Dăscălescu I. Alex.		Repetent	
18	Abrahamovici H. Lazăr		"	
	Clasa VI			
1	Andriescu I. Gh.		Promovat	
2	Arsenescu Gh. Mihai		Repetent	
3	Ballag D. Octavian	(Corig. natur. fizico-chimice)	Promovat	
4	Boureaanu C. Emil		Neprezentat	
5	Butnaru V. Emanoil		Promovat	
6	Cărligeanu A. Saul	(Corig. elin. natur., desen)	"	
7	Diaconița C. Gh.	(Corigent matematică)	Repetent	
8	Dumitrof D. Mihai		Promovat	
9	Feingold S. Manu		"	
10	Grimberg H. Josef	(Corig. istorie matematică)	Promovat	
11	Lefter C. Romulus		Repetent	
12	Salomeia Gh. Alex.		Promovat	
13	Simșa I. Nicu		Repetent	
14	Vararu Șt. Const.	(Corig. istorie fizico-chimice)	Promovat	
15	Vedorini G. Vincenzo		Neprezentat	
16	Escu Gh.		Repetent	
17	Hohng I. Cezar	(Corig. eliminat-repetent)	Repetent	
18	Popovici Gh. Gh.		Promovat	
19	Hanganu Dumitru		Neprezentat	
20	Popescu I. Vasile		Promovat	
	Clasa VII			
1	Andrei I. Nec.	(Corig. istorie natur., desen)	Repetent	
2	Blumen I. Mauriciu		Promovat	
3	Macovei I. Haralamb.		Promovat	

Nr. crt.	E L E V I I	S i t u a t i a i n			
		Mai	Iunie	Septembrie	
4	Rădulescu P. Nec.		Promovat	Promovat	
5	Steiner I. Avram		Promovat	Promovat	
6	Tofan I. Const.		Promovat	Promovat	
7	Crețu Gh. Ioan		Corrig. latina naturală Corrig. elina desen, muzică	Neprezentat	
8	Manoliu O. Horia			Promovat	
9	Haimsohn M. Zah.			"	
10	Istrati Alex.		Repetent	"	

SITUAȚIA GENERALĂ NUMERICĂ
a elevilor particulari — sesiunea Mai, Iunie, Septembrie 1933

CLASELE	C L A S E L E							Total
	I	II	III	IV	V	VI	VII	
ELEVII								
Inscriși	9	4	7	7	18	20	10	75
Neprezențați	2	—	2	—	2	1	—	7
Promovați direct	—	1	—	—	4	4	3	12
Promovați corijență	4	—	1	1	4	6	3	19
Repetenți	3	3	4	6	8	9	4	37
ROMÂNII	57							
EVREII	18							

Examenare sumare și de diferență

Bulai Ion a depus examen sumar de clasa II-a fiind admis,
Constantinescu I., a depus examen de diferență dela seminar la liceu
pentru clasa IV-a și a fost admis; iar pentru clasa 5-a a fost respins.

REZULTATUL EXAMENELOR DE BACALAUREAT
Sesiunea Iunie 1933, Piatra-N.

Nr.	CANDIDAȚII ADMIȘI LA BACALAUREAT	Calificativul
1	Andoni T. C.	Foarte bine
2	Boacă I. Gh.	Bine
3	Brânză Gh. Romulus-Valeriu	"
4	Calapăr D. Petru	"
5	Covrigaru D. Bercu	"
6	Damascanu Petru-Andrei	Satisfăcător
7	Danielescu F. Tudor	"
8	Danielescu T. Tudorel	"
9	Gaspatici A. Nicolai	Bine
10	Gavrillescu M. Tudor	"
11	Georgescu Fl. Marin	"
12	Gheț Vladimir	"
13	Ghineț Gheorghie	Satisfăcător
14	Golob Oscar	"
15	Ionescu E. Constantin	"
16	Mendel M. Ilie	Bine
17	Moscovici Pincu	"
18	Niculescu A. Gh.	"
19	Rozentzweig Simon	Foarte bine
20	Rusu D. D-țtru	Satisfăcător
21	Selecovicci Marcel	"
22	Tofan I. Const.	"
23	Trepiel Iulius	"
24	Țapu I. Paul	"
25	Teofănescu Const.	"
26	Radu I. Alexandru	Exceptional
27	Vrânceanu V. Radu	"

Președinte, Traian Ionașcu

Sesiunea Septembrie 1933, Bacău

1	Blaga I. Gheorghie	Satisfăcător
2	Barlag D. Oscar	Bine
3	Barhad Șt. Aurel	Satisfăcător
4	Blumen I. Mauriciu	"
5	Haimsohn Zaharia	"

No. crt.	CANDIDAȚII ADMIȘI LA BACALAUREAT	Calificativul
6	Ionescu Al. Emil	Bine
7	Kender Mayer	"
8	Laiu-Pocriș C. Const.	Satisfăcător
9	Bălănescu P. Gh.	"
10	Achimenco Gherșin	"
11	Manoliu Horia	Bine
12	Manoliu C. Gh.	"
13	Anastasiu I. Ion	Satisfăcător
14	Steiner I. Abr.	"
15	Patron Mihai	"
16	Tablan I. Ionel	"
17	Weiss M. Samuel	"

Președinte, Traian Ionascu

SITUAȚIA GENERALĂ NUMERICĂ

a examenelor de bacalaureat

C A N D I D A Ț I I	Iunie	Septemv.	Total
Prezenți	29	17	46
Reușiți	27	17	44

44 candidați reușiți: Ortodoxi 31, Mozaici 11, Catolici 2.

INDREPTAREA GREȘELILOR

La pagina 39, rândul 2 se va cili continuitate în loc de cantitate.
 " " " " " " au fost
 " " " " " " a fost.
 " " " " " " 1500 " " " " 1200.

C U P R I N S U L

Pagina

Constantin Turcu : Anuarul — instrument de cunoaștere a regiunii 5

PARTEA I

Omagiu profesorului Panaite Criveț

C. Turcu, prof. suplinitor : Viața, personalitatea și activitatea profesorului Panaite Criveț 15

Contribuțiuni pentru o monografie a regiunii

Ioachim Botetz, profesor : Ion Creangă, scriitorul pământului 33

Preotul C. Matasă : Câmpul lui Dragoș 39

Ion Dandescu, doctorand : Alunecările de straturi din muntele 45

în geografie : Cozla 45

P. Gheorghheasa, institutor : Câteva spicături din graiul popular de pe valea Bistriței 53

Victor Andrei, profesor : Incercări asupra climatologiei orașului Piatra-Neamț 57

Ion V. Chetreanu, avocat : Turismul în județul Neamț 69

D. L. Stăhiescu, profesor : Vechile școli din județul Neamț 75

Ion Tăzlăuanu, profesor : Considerațiuni geologice asupra muntelui Petricica 107

PARTEA II

Cronica anului școlar 1932—1933

Organizarea școlii, corpul didactic, personalul ad-iv, conferințe, inspecții, materii de învățământ, localul liceului și al internatului, mobilier, muzee, bibliotecă, activitate extra-școlară, societăți școlare, excursii, comitetul școlar, etc.

V. Ghifescu, director :

Contul de gestiune pe anul 1932
Cuvântarea dela finele anului

Pagina
123

Scolar	127-138
Situația elevilor liceului :	139-153
Rezultatul examenelor de admitere în cl. I	154-158
Rezultatul examenelor de admitere în cl. V	158-160
Examenele particulare și de diferență	161-164
Examenele de bacalaureat	165-166